

*До 60-річчя з дня народження
Леоніда Петровича Попова*

М. Жигунов
Режисер театру ляльок Л. П. Попов, 1979 р., 100х80 к/м., м. Житомир

Київський національний університет театру, кіно і телебачення
імені І. К. Карпенка-Карого

Український центр Міжнародної спілки діячів театру ляльок

В. М. Загородня

Леонід Петрович Попов
дорогами життя...

Київ — Логос — 2013

УДК 792.97.071.2(477)(092)
ББК 85.337(4Укр)6-8Попов
3-15

Задорожня В.М.
3-15 Леонід Петрович Попов дорогами життя... / В.М. Задорожня. —
К.: Логос, 2013. — 236 с.
ISBN 978-966-171-664-2.

У книзі досліджено життєвий та творчий шлях відомого діяча лялькового мистецтва України кінця XX — початку XXI ст., режисера, педагога та громадського діяча — Леоніда Петровича Попова. Спираючись на спогади майстра та численні матеріали з його особистого архіву, ця робота представляє аналіз творчої та педагогічної спадщини митця.

Це літературно-публіцистичне видання розраховане на широкий читачий загал, особливо буде цікавим та корисним для фахівців галузі мистецтва театру ляльок — науковців, режисерів, акторів, викладачів та студентів. Матеріали книги можуть використовуватися для вивчення історії розвитку театру ляльок України студентами театральних навчальних закладів.

УДК 792.97.071.2(477)(092)
ББК 85.337(4Укр)6-8Попов

Рецензенти:

С.І. Єфремов, доцент кафедри акторського мистецтва та режисури Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені І.К. Карпенка-Карого, головний режисер Київського академічного муніципального театру ляльок, народний артист України;

О.Ю. Рубинський, професор кафедри акторської майстерності та режисури театру анімації Харківського національного університету мистецтв імені І.П. Котляревського, актор Харківського академічного театру ляльок імені В.А. Афанасьєва, народний артист України, академік Академії педагогічних наук України.

Укладач додатків та бібліографічний редактор — *Д. О. Іванова*
Художнє оформлення — *В. О. Виходцевський, Д. П. Волокушина*

Підписано до друку 05.03.2013. Формат 60×84 1/16. Папір офс. Гарнітура «Sylfaen».
Ум. др. арк. 13,7. Обл.-вид. арк. 14,8. Наклад 300 прим. Зам. 136.
Видавництво «ЛОГОС». Свідоцтво ДК № 201 від 27.09.2000 р.
01030, Київ-30, вул. Богдана Хмельницького, 10, тел. 235-60-03

ISBN 978-966-171-664-2

© Задорожня В. М., 2013

ВСТУПНЕ СЛОВО

Особисто для мене Леонід Петрович Попов не лише заслужений артист України, доцент, президент Українського центру УНІМА, він також просто друг і колега. Пишучи про нього, я відчуваю особливу радість, тому що, навіть на зважаючи на те, що я старший від Леоніда Попова на два з лишком місяці, він доводиться мені хрещеним батьком у педагогіці, куди привів мене, очолюючи кафедру театру ляльок у Харківському університеті мистецтв...

Сьогодні Леонід Попов — ювіляр, йому виповнюється 60 років! Сьогодні він метр українського театру ляльок. Проте хіба скажеш, дивлячись на нього, що цій людині вже хочеться «почивати на лаврах»? Сьогодні він такий самий, як і раніше — кмітливий, динамічний, людина неспокійної натури, життя якої проходить у нескінченних поїздках Україною та закордоном — чи-то проведення фестивалів, семінарів та конференцій, чи-то постановки та громадські справи. Також на плечах власна кафедра — семестри, заняття, іспити, заліки...

І сьогодні, дивлячись на ювіляра, хочеться ще раз озирнутися на прожитий відрізок його життя та перебрати бодай деякі події фрагменти його біографії, а їх дуже багато.

У 1977 році Леонід Попов закінчив Харківський інститут мистецтв та опинився у Хмельницькому театрі ляльок. На той час театри ляльок країни представляли «осередки культури», що ледве народжувалися. Дипломатичність, вміння вибудувати стратегію зросту театрального організму, людяність та терпіння допомогли Леоніду Попову будувати свою новаторську політику, не руйнуючи традицій, що були залишені у театрі Сергієм Єфремовим. Апофеоз творчого внеску Леоніда Попова у розвиток національного мистецтва театру

ляльок знайшов втілення у відмічених тогочасною критикою трьох тенденціях, що були притаманні Хмельницькому театру ляльок періоду Леоніда Попова, — формування оригінального репертуару для дітей та дорослих, рішуче подолання стереотипів, що стосувалися можливостей театру ляльок у використанні усіх відомих в Європі систем ляльководення, виховання нового покоління майстрів-лялькарів у режимі максимального сприяння їх творчим здібностям та обдаруванню. Всі ці тенденції знайшли подальший розвиток у наступному етапі діяльності Леоніда Попова — його педагогічній кар'єрі.

Наприкінці 80-х років Леонід Попов отримує запрошення очолити кафедру театру ляльок Харківського університету мистецтв. Весь сповнений рухомим бажанням творчого оновлення, він приймає цю пропозицію.

Що стосується особисто мене, то можу сказати — працюючи на кафедрі при головуванні Леоніда Попова, для мене, «молодого» педагога, не існувало жодних проблем, настільки чітко були поставлені ним навчальний та виробничий процеси; успішно вирішувалися кадрові питання, бездоганно функціонували робота цехів та навчальна сцена. Паралельно Леонід Попов вирішував творчі проблеми відновлення національної української театральної школи. Авторитет кафедри та рівень студентських робіт дозволили вже на межі століть отримати міжнародне визнання. Такою стала харківська кафедра театру ляльок за Леоніда Попова.

Пізніше, коли доля перенесла його керувати кафедрою при Київському національному університеті театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого, яку він, власне, і відкрив, наші зв'язки з ним не припинилися. Проїшло декілька років — до моменту першого випуску акторів та режисерів кафедри, Леонід Попов запросив мене очолити ДЕК, і я पिшаюся тим, що став «першовідкривачем», перерізавши стріч-

ку найпершого курсу столичних лялькарів. За кожним показом студентських робіт на кафедрі стояла праця цілої плеяди прекрасних педагогів — майстрів сучасного українського театру ляльок. Наразі, всі вони відмінні за своїми естетичними кredo, але всю їх відмінність Леонід Попов зумів поєднати та направити в єдине русло. Тому що саме такий Леонід Петрович, такий розмах його талановитої натури, широта його душі, його творчий та організаційний талант.

А його діяльність на посту президента Українського центру УНІМА! За цей час український центр УНІМА набув всеукраїнського статусу.

Не сказано ще багато. Леонід Петрович Попов — людина надзвичайна. І нехай за плечима величезний життєвий та професійний досвід, широка сфера його творчих, громадських, ділових інтересів та обов'язків, проте головна складова його особистості — глибока людяність, яка неминуче віддзеркалюється у не менш глибокому гуманізмі його творчості, у всіх діяннях, які він встиг створити і які йому ще належить зробити.

О. Ю. Рубинський

Народний артист України, професор

Ця книга є спробою зібрати та провести аналіз театральної та педагогічної спадщини відомого в Україні та за її межами режисера; педагога, завідувача кафедрою акторського мистецтва та режисури театру ляльок Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого; громадського діяча, президента Українського центру УНІМА, заслуженого артиста України, доцента ПОПОВА Леоніда Петровича.

Автор праці намагався донести до читача значний масштаб цієї особистості, оцінити внесок Л. П. Попова у розвиток та популяризацію мистецтва театру ляльок України останньої чверті XX — початку XXI ст., дослідити та проаналізувати його творчі здобутки.

Працюючи над книгою, автор спирався на інформацію, отриману під час численних інтерв'ю з Л. П. Поповим та його учнями; на дослідження науковців — С. Смілянської, Б. Голдовського, Р. Коломійця; публікації статей, рецензій — Т. Моцарь, С. Васильєва, С. Веселки, О. Приходька, С. Кабачинської, Б. Гришука, В. Герланця та ін. Окрім цього, у роботі представлені фотоматеріали з особистого архіву Л. Попова.

Ця книга входить до серії досліджень біографічних та творчих шляхів видатних лялькарів України XX — початку XXI ст. Ідея її створення належить народному артистові України, почесному президенту Українського центру УНІМА С. Єфремову.

Книга складається з п'яти розділів та додатків. Кожен з розділів розкриває період життя та творчості Л. П. Попова.

Перший розділ присвячено опису дитинства Л. П. Попова та творчим здобуткам під час навчання у загальноосвітній та

музичній школах, участі у виставах самодіяльного театального гуртка.

Другий розділ є детальним описом фахової освіти, яку отримав Л. П. Попов у студії Донецького музично-драматичного театру-студії Будинку культури Донецького Ордену В. І. Леніна металургійного заводу імені В. І. Леніна та на кафедрі театру ляльок Харківського інституту мистецтв імені І. П. Котляревського, зроблено точний опис перших постановок Л. П. Попова у професійних театрах ляльок України — містах Кіровоград, Черкаси, Івано-Франківськ.

Третій розділ присвячено дослідженню становлення Л. П. Попова як професійного режисера на прикладі його творчої діяльності у Хмельницькому театрі ляльок як головного режисера. Проведено аналіз режисерських постановок та досягнень Л. П. Попова за цей період.

Четвертий розділ представляє інший вектор діяльності Л. П. Попова — педагогіку. Проведено детальний опис педагогічних пошуків та організаторських досягнень Л. П. Попова за час головування на кафедрі театру ляльок Харківського інституту мистецтв імені І. П. Котляревського, його режисерських здобутків у театрах ляльок міст Полтави, Івано-Франківська, Харкова.

П'ятий розділ представляє педагогічні досягнення Л. П. Попова на базі кафедри акторського мистецтва та режисури театру ляльок Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого. Висвітлює працю у Київському театральному коледжі, Київському академічному театрі ляльок, його громадську діяльність в УНІМА.

У розділі «Додатки», укладачем та бібліографічним редактором якого є Д. Іванова, наведені дані щодо постановок Л. Попова у театрах України та зарубіжжя. Дається перелік участі Л. Попова у фестивалях театрів ляльок та наукових

конференціях. Також подано перелік усіх учнів Л. Попова, його статей, інтерв'ю, а також публікацій, рецензій на вистави Л. Попова.

Автор висловлює щиру подяку всім, хто доклав зусиль до створення цієї книги. Особлива подяка учням Л. П. Попова.

Маємо надію, що представлена книга не залишить байдужими не лише фахівців, але й усіх прихильників мистецтва театру ляльок.

Розділ перший

ДИТИНСТВО

Л. Попов
м. Донецьк, 1963 р.

ПОПОВ Леонід Петрович народився 13 березня 1953 р. у місті Сталіно (Донецьк) у робітничій родині. Батько Леоніда — Попов Петро Ілліч (1915–1991) — походив з родини заможних селян Попових, що мешкали в селі Мелеєво Хвостовичого району Брянського округу (Калужська область) Росії та по материнській лінії з родини міщан розореного фабриканта Бочарова, що мешкав в місті Белево Брянського округу Росії. В 1929 р. багатодітну родину Попових за відмову вступати до колгоспу було розкуркулено та позбавлено усього майна. На той час в родині було семеро дітей. Голову родини Іллю Петрова було заарештовано і відправлено на поселення до Архангельська. Майже такої самої участі зазнала і родина матері Леоніда — Валентини Іванівни (1926–2004), що народилася в родині заможного селянина Гнедаша у Велико-Токмацькому районі Запорізької області. Аби врятувати своє життя від червоного переслідування та розкуркулень, сім'я була змушена покинути свою садибу та все нажите добро і таємно податися на Донбас.

За збігом обставин у 1945 р., після завершення Великої Вітчизняної війни, майбутні батьки Леоніда повернулися з Німеччини до своїх рідних домівок. Їх родини на той час вже мешкали у м. Сталіно. Батько, Петро Ілліч, як учасник бойових дій, повернувся з Берліна після завершення військової

служби, а мати, Валентина Іванівна, — з м. Потсдама, після звільнення від примусових робіт. У 1942 р. вона разом зі своєю сестрою була вивезена до Німеччини, де працювала на паровозній фабриці. Їх зустріч відбулася на початку 1951 р. За місяць вони побралися. Батько привів свою молоду дружину жити до своїх батьків, які мешкали у новопобудованому будинку по вулиці Толбухіна № 1 (тепер Ветеранів). Саме тут у Петра і Валентини народилися діти — Олена (1951), Леонід (1953) та Олександра (1957).

Батьки Леоніда
Петро Ілліч та Валентина Іванівна

...

З раннього віку Леонід виявив себе творчо обдарованою дитиною. Він із задоволенням співав пісні і декламував вірші на прохання своїх батьків, родичів, коли вони своєю великою

Л. Попов,
1958 р.

Малюнок Л. Попова. На подвір'ї рідного
дому, 1971 р., гуаш, туш, м. Донецьк

Учні четвертого класу школи № 112, 1964 р., м. Донецьк

родиною збиралися на свята. Ще Леонід захоплювався малюванням. Цей хист він, певно, отримав у спадок від родини Попових, серед яких були професійні художники. В п'ять років Льоня вже малював кольоровими олівцями, а з часом писав аквареллю, маслом, темперою. Його здібність до малювання неодноразово відзначалася на шкільних художніх конкурсах.

Завдячуючи першій вчительці молодших класів у Леоніда з'явився потяг до музики. До речі, його батько ще у довшні часи грав у оркестрі духових інструментів Петровського районного Будинку культури. Особливо Леоніду припало до душі фортепіано. На прохання Леоніда батьки придбали новеньке піаніно «Чернігівець», на якому він грав з ранку до вечора, забувши про всі розваги, що проходили на подвір'ї та вулиці. Два роки Леонід ходив на заняття до музичної студії.

Учні та вчителі музичної школи № 4, 1969 р., м. Донецьк

а з 1965 по 1970 рік навчався у Донецькій вечірній музичній школі № 4. Його керівником зі спеціальності по класу фортепіано була С. Волошина.

Уже в третьому класі Леонід відчув потяг до театрального мистецтва. Саме театр, з часом, переможе усі його схильності до образотворчого та музичного мистецтв. У 1963 році на шкільній сцені драматичного гуртка під керівництвом свого класного учителя Леонід зіграв свою першу роль — Принца у виставі «Попелюшка» — і отримав свою першу нагороду за краще виконання ролі. Сценічний одяг Принца створила його бабуся Олександра Петрівна за ескізами самого Леоніда.

...

Перший вихід на сцену, перші оплески глядача зробили свою справу в житті маленького Льоні. Але мрія брати участь у справжніх виставах, на справжній сцені почала здійснюватися лише у 1968 році, коли Леонід вступив до музично-драматичного театру-студії Будинку культури Донецького Ордена В.І. Леніна металургійного заводу імені В.І. Леніна. Художнім керівником студії був заслужений діяч мистецтв

М. Амітов

Російської СФСР, заслужений артист Туркменської РСР Михайло Семенович Амітов.

Саме він був ініціатором створення цієї студії після того, як пішов з посади головного режисера Донецького музично-драматичного театру імені Артема. До студії приймали молодь від 16 до 30 років, серед студійців була робітнича молодь, вчителі, лікарі, інженери, службовці та студентство. Після вступних випробувань у серпні місяці до студії було зараховано 50 слухачів. Наймолодшим зі студійців був Леонід, якому на той час ще не виповнилося 16 років. Студійцям викладалися дисципліни з основ майстерності актора драматичного театру, сценічного мовлення, сольного співу, пластичного виховання. Читалися лекції з історії та теорії театру, літератури. До викладання

Студійці з М. Амітовим на репетиції вистави «Город на заре», 1969 р., м. Донецьк

Сцени з вистави «Город на заре», 1969 р., м. Донецьк

залучалися провідні майстри сцени, знані театральні критики. Проводилися перегляди вистав театрів, що приїздили на гастролі до Донецька, зустрічі з акторами театру, кіно та естради. Зі студійцями спілкувалися В. Месінг, М. Ісамбаєв, Й. Кобзон, Е. Хіль та ін. Напередодні проведення свята, присвяченого 100-літньому ювілею утворення міста Донецька, у 1969 році в театрі-студії відбулася перша прем'єра. Це була вистава за п'єсою О. Арбузова «Город на заре».

Обрана режисером п'єси для молоді студії була знаковою. Студійці, як і герої п'єси, намагалися створювати щось нове, важливе, величне. В п'єсі розповідалося про молодь, яка героїчно будувала місто Комсомольськ-на-Амурі. Для здійснення цієї постановки М. Амітов запросив досвідчених театральних діячів Донбасу — художника К. Ставицького, композитора Ю. Пучкова, балетмейстера М. Гриценка. У виставі був задіяний увесь склад студії.

Двадцять років потому Леонід разом з акторами театру ляльок та творчими працівниками Хмельниччини відвідає Комсомольськ-на-Амурі, де саме і відбувалися події п'єси Арбузова. З часом багато студійців, учасників вистави, стали акторами професійних театрів: Б. Борисов після закінчення Московської школи-студії МХАТ став актором театру МХАТ імені М. Горького; В. Попов став актором, завідувачем художньо-постановчої частини Донецького обласного театру ляльок; поруч з ним в театрі актрисою та завідувачем творчого складу театру працювала і працює Л. Новікова (Рябова). Для Леоніда студія стала майже рідною домівкою. Життєві настанови, творчі поради учителя, дружня підтримка та допомога товаришів-студійців значною мірою вплинули на його подальший творчий шлях у мистецтві.

Розділ другий

НАВЧАННЯ

Л. Попов
м. Харків, 1970 р.,

У липні 1970 р., після закінчення середньої школи № 100, музичної школи та двох років навчання в театральній студії, Леонід поїхав до міста Харкова з метою вступити до Харківського інституту мистецтв імені І. П. Котляревського на акторську спеціальність.

Набір на курс акторського мистецтва драматичного театру в той рік здійснював В. Ненашев — головний режисер Харківського російського драматичного театру імені О. С. Пушкіна. Конкурс, як завжди, на акторський курс був шалений. Пройшовши перший тур випробувань, Леонід від-

Дзеркальний струмок, 1970 р., м. Харків

чув, що шансів вступити на драматичний курс у порівнянні з іншими юнаками у нього було небагато. Саме в той час долею йому була надана можливість — стати лялькарем. Після виступу Леоніда на першому відбірковому турі викладач Б. Хижняк запропонував йому подати документи до вступу на спеціальність — актор театру ляльок. Набір студентів на цей курс здійснював народний артист України Віктор Андрійович Афанасьєв. Після недовгих вагань Леонід успішно склав вступні екзамени і став студентом. На курс було набрано одинадцять студентів, а саме: чотири дівчини — Н. Коломієць, І. Рабінович, В. Самочкіна, В. Слюніна та сім хлопців — М. Бойко, О. Інютчкін, В. Носіков (Левченко), Л. Попов, Є. Потькалов, О. Рідний, І. Рожко. За віком найстаршим на курсі був О. Рідний, наймолодшим — Л. Попов. У той рік разом з акторським курсом вперше в інституті був набраний і режисерський ляльковий курс в кількості п'яти студентів.

Вперше в Україні підготовка спеціалістів для театрів ляльок розпочалася в Харківському інституті мистецтв імені І. П. Котляревського.

Ініціатором відкриття в Україні професійної школи лялькарів був відомий діяч лялькового мистецтва в СРСР народний артист УРСР, директор, художній керівник Харківського державного театру ляльок імені Н. К. Крупської, віцепрезидент Радянського центру УНІМА Віктор Андрійович Афанасьєв. Саме завдячуючи його творчому авторитету на театральному факультеті Харківського державного інституту мистецтв імені І. П. Котляревського з 1969 р. почалася підготовка акторів, а з 1970 р. і режисерів для театрів ляльок. У 1973 р. за рішенням Міністерства куль-

В. Афанасьєв

тури Української РСР була створена окрема кафедра театру ляльок, яку до 1984 р. очолював В. Афанасьєв. До створення окремої кафедри набори акторів та режисерів лялькарів здійснювалися на кафедрі акторського мистецтва драматичного театру, яку очолював народний артист СРСР Лесь Іванович Сердюк. Для викладання фахових дисциплін В. Афанасьєв залучив провідних майстрів лялькової справи — акторів, режисерів та художників Харківського державного театру ляльок імені Н. К. Крупської. Серед перших викладачів були: М. Корик, І. Кагановська, О. Щеглов, В. Маяцький, А. Радіонова, С. Смілянська, Е. Смирнова, Ш. Фоєрберг та ін. З часом на викладацьку роботу були запрошені фахівці з інших вузів та театрів: С. Давидов, О. Юдович, О. Скибневський, В. Цветков, Б. Табаровський, Н. Крапівіна, Я. Резніков, В. Єрик. Викладачами акторського лялькового курсу, на якому навчався Л. Попов, були Борис Олександрович Хижняк та Наталя Кирилівна Леонтович. Б. Хижняк раніше працював викладачем у Кишинівському інституті культури, за фахом він був режисером драматичного театру. Його було призначено художнім керівником курсу. Н. Леонтович стала другим викладачем з майстерності актора драматичного театру. Вона теж була режисер за фахом, закінчила Московську театральну школу-студію імені Б. Щукіна.

Навчання Л. Попова проходило в одному з провідних театральних вузів Радянського Союзу. У 1963 р., після об'єднання двох окремих вузів Харківської консерваторії та Харківського театального інституту, з'явився Харківський державний інститут мистецтв імені І. П. Котляревського. На той час на театральному факультеті викладали видатні діячі радянського театального мистецтва, учні та послідовники реформатора українського театру ХХ століття Леся Курбаса, а саме: Л. Сердюк, В. Чистякова, Р. Черкашин, Є. Бондаренко, Д. Антонович, Д. Власюк, О. Глаголін-Гусєв, М. Бори-

сенко, А. Плетньов, В. Буквін, А. Горбенко, Н. Логвінова, Г. Милютченко, В. Єрик та ін.

Розуміння сутності лялькового мистецтва, знання його специфічних особливостей прийшли до Л. Попова не одразу. Майже рік були вагання щодо обраної спеціальності. У ваганнях він був не одинаком. Ляльковим мистецтвом до вступу в інститут займалися лише п'ять студентів курсу: Н. Коломієць, І. Рабінович, М. Бойко, Є. Потькалов. Вони відвідували самодіяльні лялькові гуртки у Будинках піонерів, а О. Інютчкін до вступу в інститут вже працював актором Кишинівського республіканського театру ляльок «Лікуріч». Тому для цієї половини курсу робота з лялькою була зрозумілою і у них не виникало ніяких проблем щодо обраної професії. Для другої половини студентів, які займалися до інституту в драматичних гуртках, а В. Носіков (Левченко) на той час уже встиг попрацювати актором в Харківському українському академічному музично-драматичному театрі імені Т. Г. Шевченка, такої впевненості не було. Насправді, незвичайний ляльковий світ як для Леоніда, так і для інших однокурсників, почав відкриватися тільки після близького, безпосереднього знайомства з театром ляльок та творчістю видатних акторів-лялькарів. Особливо на його свідомість вплинула зустріч з мистецтвом уславленого у всьому світі Московського Державного центрального театру ляльок. У 1970 р., під час гастролей в Харкові, Леонід вперше потрапив на сольний концерт художнього керівника цього театру, народного артиста СРСР Сергія Володимировича Образцова. Враження від спілкування С. Образцова з глядачем залишилось у Леоніда на все життя. Любов Сергія Володимировича до ляльки, магічна здатність надихнути в неї життя розкрила очі Леоніду на винятковість та необмежені можливості лялькового мистецтва. Також емоційним потрясінням для Леоніда і для усіх його однокурсників була зустріч з мистецтвом

Зустріч з С. Образцовим у театрі ляльок, 1973 р., м. Харків

відомого в СРСР Ленінградського Великого театру ляльок, який приїздив на гастролі до Харкова у 1971 р.

Завдяки переглядам вистав для дорослих та дітей: «Дванадцять часів по ночам», «Ловите миг удачі», «Красная Шапочка» та безпосередньої зустрічі на кафедрі з акторами театру В. Кисельовою, І. Альперовичем, В. Кукушкіним, Е. Драпкіним, В. Корзаковим, В. Мартяновим студенти відкривали для себе надзвичайні особливості театру ляльок, театру, в якому є можливість органічно поєднати роботу актора з лялькою на ширмі і роботу актора у «живому плані». Взагалі студентам того часу щастило на відвідування різноманітних вистав театрів, що приїздили на гастролі до Харкова. Це були театри не тільки Радянського Союзу, але і закордонні колективи. Серед них Театр Спейбла і Гурвінка з Праги (Чехословаччина),

театр «ПУК» з Токіо (Японія) та ін.

З перших днів навчання В. Афанасьєв активно залучав студентів-лялькарів

Театр ляльок
ім. Н.К. Крупської.
1970 р., м. Харків

до безпосереднього спілкування їх з творчим колективом Харківського театру ляльок.

Для студентів на всі чотири роки навчання театр став рідною домівкою. Заняття з майстерності актора, технології виготовлення театральної ляльки, сольного співу, сценічного мовлення проходили в репетиційних приміщеннях театру. Перегляд студентами вистав діючого репертуару театру, особливо вистав для дорослого глядача: «Чортів млин», «Божественна комедія», допомагав їм краще зрозуміти всю багатогранність майбутньої професії. Віртуозна акторська гра харківських лялькарів: Є. Стефанова, Р. Гнатченко, П. Янчукова, М. Корика надихала студентів на освоєння усіх тонкощів акторської роботи з лялькою. Починаючи з другого року навчання студенти курсу проходили навчальну практику безпосередньо на сцені театру. Навесні 1972 р. увесь курс був задіяний у виставі для дорослих за п'єсою Б. Гадора, С. Дарваша «Чарівна Галатея». Над постановкою працювали: режисер-постановник В. Афанасьєв; режисер — студент ЛДІТМКа В. Шрайман (який на той час перебував у театрі на переддипломній практиці); асистенти режисера І. Кагановська, М. Корик; художник-постановник О. Щеглов; художники В. Маяцький, А. Родіонова; композитор Д. Кле-

Макет до вистави «Чарівна Галатея»,
І. Кагановська з лялькою Галатеєю, худ. О. Щеглов, 1973 р., м. Харків

банов; балетмейстер В. Гудименко. У виставі були задіяні актори: П. Янчуков, М. Корик, Ф. Грошева, І. Кагановська, Ш. Фосрберг, Є. Терлецький, Л. Гресь, К. Вольховська, О. Янкелевич та ін. Ролі старогрецьких юнаків та дівчат грали студенти кафедри. Для Л. Попова невеличка роль хлопця еліна у цій виставі була першою акторською спробою творчих можливостей у ляльковій виставі на професійній сцені. Прем'єра вистави відбулася 3 квітня 1972 року.

Сцена Харківського театру ляльок була свідком творчих перемог і поразок студентів під час показу своїх курсових робіт та дипломних проєктів. Деякі студентські вистави з часом увійшли до репертуару театру, серед них була і вистава «Комедія про Петрушку» у постановці Л. Попова.

Для збагачення своїх творчих знань про театральне мистецтво студенти, аби переглянути вистави столичних театрів, під час канікул, протягом усіх років навчання їздили до Москви, Ленінграда, Києва. Треба відзначити, що в ті

Сцена з вистави «Сильне почуття»,
Л. Попов у ролі Стасика, 1972 р., м. Харків

часи, під час канікул, усі столичні театри додатково грали вистави для студентства, яке приїздило з усіх кутків Радянського Союзу. У знакових виставах Г. Товстоногова, Ю. Любімова, А. Ефроса, О. Єфремова, О. Попова, Ю. Завадського, В. Плучека, А. Гончарова, М. Захарова, С. Данченка, С. Образцова, В. Сударушкіна грали не менш прославлені актори: І. Смоктуновський, А. Фрейндліх, Є. Лебедев, С. Басілашвілі, С. Юрський, М. Ульянов, Ю. Яковлев, Т. Борисова, В. Лановий, Р. Плятт, А. Папанов, А. Миронов, В. Висоцький, Т. Дороніна, А. Джегарханян, Є. Леонов, Є. Євстігнєєв, Б. Ступка, А. Роговцева та ін. Серед студентського десанту на багатьох виставах був і Л. Попов, який за час навчання переглянув понад сто вистав.

За два роки навчання на акторському курсі Л. Попов працював у курсових роботах: «Білі ночі» — інсценізація за повістю Ф. Достоевського (роль Феді); «По ревізії» — М. Кропивницького (Севастьян Савватійович Скубко — писар); «Сильне почуття» — І. Ільфа, Є. Петрова (Стасик Мархоцький — жених); «Копилка» — Лабіша (Леон); «Острів навпіл» — Г. Устинові (музикант); «Заздрісний котик» — Ю. Бобошко, В. Данилевич (Kit).

...

У житті акторського курсу, де навчався Л. Попов, на початку третього року навчання відбулися зміни. Звільнилися з роботи Б. Хижняк та Н. Леонтович. На курс прийшли нові викладачі з майстерності актора. Художнім керівником курсу і викладачем з майстерності актора театру ляльок був призначений Олександр Давидович Юдович, який до того працював головним режисером Донецького обласного театру ляльок. На посаду викладача з майстерності актора драматичного театру був запрошений Борис Мойсейович Табаровський — народний артист УРСР, актор Харківського росій-

Викладачі:
В.С. Єрик, О.Д. Юдович,
Б.М. Табаровський

ського драматичного театру імені О. Пушкіна. Курс, під керівництвом нових викладачів, розпочав роботу над виставою за п'єсою Е. Успенського «Чебурашка та його друзі». Над роллю Крокодила Гени працювали два виконавці — М. Бойко та Л. Попов. О. Юдович, до того як очолити Донецький театр ляльок, багато років працював актором у Харківському театрі ляльок. У довоєнні часи він починав свою творчу кар'єру як актор драматичного театру. Після контузії на війні О. Юдович у 50-х роках прийшов працювати актором до театру ляльок. З того часу ляль-

Сцена з вистави «Чебурашка та його друзі»,
Л. Попов у ролі Крокодила Гени, 1974 р., м. Харків

кове мистецтво для нього стало покликанням на все життя. Працюючи з провідними майстрами театру, він за короткий час став досвідченим лялькарем. Любов до ляльки він прищеплював студентам під час усього періоду навчання. Робота над створенням художнього образу у виставі проходила за всіма вимогами щодо роботи актора у драматичному театрі. Наприкінці навчального року вистава «Чебурашка та його друзі» була показана глядачеві.

...

Після зимової сесії майже всіх студентів режисерського курсу, що навчалися паралельно з третім акторським курсом, з різних причин було відраховано. Аби не розформувувати режисерський курс, частині студентів акторського курсу була надана можливість перейти навчатися на режисерський ляльковий курс, а саме: О. Інютючкіну, В. Носікову (Левченку), О. Рідному, І. Рожку. Професія режисера приваблювала і Леоніда. Він уже після знайомства з творчістю С. Образцова на першому курсі потайки мріяв про режисуру, але соромився зізнатися про своє бажання, бо вважав себе на той час не готовим до цієї професії. Після закінчення третього курсу Л. Попов все ж таки наважився висловити своє побажання навчатися на режисера своєму художньому керівникові. Повірити в себе, у своє спрямування до мрії йому допомогли завідувачка наукової бібліотеки театального факультету Марія Андріївна Чеботарьова та його товариш, який уже навчався на режисерському курсі, І. Рожко. Протягом семестру, разом з однокурсниками, які перейшли на режисерський курс, Л. Попов відвідував лекції з режисури, а під час сесії разом з усіма складав іспити з режисури. Його побажання навчатися на режисерському курсі було підтримано В. Афанасьєвим, О. Юдовичем. За рішенням вченої ради інституту у вересні 1973 р. Л. Попова було переведено на третій курс

режисерів театру ляльок. Художнім керівником курсу, як і всіх інших режисерських курсів на кафедрі, був В. Афанасьєв. Основи режисури викладав заслужений діяч мистецтв Білоруської РСР, професор Олександр Броніславович Скибневський. Практичну режисуру вели О. Юдович та С. Давидов. На режисерському курсі на той час навчався один студент — Сергій Столяров. З курсу пішли — Є. Гімельфарб з середини другого курсу перейшов на третій режисерський; О. Школьник перевівся на курс режисури драматичного театру до Київського інституту театального мистецтва імені І. К. Карпенка-Карого. Отже, курс в подальшому так і залишився з двох студентів — С. Столярова і Л. Попова. Сергій прихід на курс Леоніда сприйняв позитивно. За віком він був старший на шість років та мав добрий досвід роботи у театрі пантоміми студентського театру Харківського політехнічного інституту, де він навчався до цього чотири роки. Їх дружні творчі стосунки впливали на подальший творчий рівень та світогляд Леоніда.

Макет до вистави «Олов'яні обручки»,
худ. В. Маяцький, 1974 р., м. Харків

На третьому курсі Л. Попов зробив свої перші режисерські роботи: це концертний номер «На прийомі у лікаря» за навчальною програмою «ляльки на естраді» та постановку сцен з п'єси Т. Габбе «Олов'яні обручки».

У цьому ж навчальному році, під час оглядової практики, яка проходила з 8 лютого по 10 березня 1974 р., Л. Попов поїхав до Ленінграда знайомитися з роботою майстрів ленінградських театрів ляльок: БТК, маріонеток на Невському, театру «Казка». Базою практики для нього був Ленінградський Великий театр ляльок, що розташовувався по вулиці Некрасова, 10. В театрі Л. Попов, окрім перегляду вистав діючого репертуару, брав безпосередню участь у репетиціях з поновлення вистави за п'єсою Г. Владиченої «Слонення», що проходили під керівництвом головного режисера театру Віктора Борисовича Сударушкіна. Під час практики Леонід відвідував лекції з режисури заслуженого діяча мистецтв РСФСР, професора Михайла Михайловича Корольова у ЛДМІКу та семінари з драматургії заслуженого діяча мистецтв РСФСР Юрія Миколайовича Єлісеєва у театрі «Казка». Разом зі своїм однокурсником С. Столяровим, для знайомства з ляльковим мистецтвом Прибалтійських республік, відвідали театри міст Таллінн, Рига, Каунас, Вільнюс, де зустрілися і побачили роботи знаних на той час режисерів: Ф. Вейке, Р. Агура, Т. Херцберг, С. Раткявічуса, В. Мазураса. Практика студентів завершилась у Московському державному центральному театрі ляльок переглядом вистав театру у постановці С. Образцова і знайомством з експозицією музею театральних ляльок.

З 26 по 31 травня 1974 р. Л. Попов разом зі студентами режисерського курсу у складі: Є. Гімельфарба, О. Інютчкіна, О. Рідного, І. Рожка, С. Столярова під орудою свого художнього керівника вперше взяв участь у Четвертому фестивалі театрів ляльок республік Прибалтики та Білоруської РСР,

який проходив у Мінську. Фестиваль вразив його своїми новими творчими пошуками, особливо вистави театрів ляльок з міст Рига, Каунас, Вільнюс. Художній керівник курсу В. Афанасьєв протягом усього періоду навчання режисерів завжди шукав заціпки, аби студенти мали можливість брати участь у роботі фестивалів театру ляльок, що проходили в СРСР. Він вважав, що перегляд фестивальних робіт, знайомство з новими режисерськими пошуками, які відбувалися у сучасному ляльковому мистецтві, є найкращою школою розуміння і сприйняття студентами їх майбутньої професії.

...

На четвертому курсі, за дорученням В. Афанасьєва, Л. Попов почав роботу над курсовою виставою народного лялькового театру «Комедія про Петрушку». За основу він взяв літературний матеріал, який знайшов в архівах наукової бібліотеки Харківського університету. Це був варіант «Комедії про Петрушку» чернігівських лялькарів другої половини XIX століття.

Ляльковий герой
Петрушка

Учасники вистави «Комедія про Петрушку»: В. Гусаров, Г. Остапенко, С. Куц, Л. Попов, Л. Давидова, Є. Бондаренко, 1974 р., м. Харків

Художником вистави був призначений художник-постановник театру Володимир Іванович Маяцький. У виставі брали участь студенти другого акторського курсу: О. Гончаров, В. Гусаров, Є. Бондаренко, С. Куц, М. Велет, Л. Давидова, Г. Остапенко.

Під час роботи над виставою у Л. Попова виникли деякі технічні труднощі. Наприклад: відсутність пищика — особливого інструмента, завдяки якому розмовляє Петрушка, та відсутність шарманки — музичного інструмента, за допомогою якого відбувається музичний супровід вистави. Для подолання цих труднощів Л. Попов поїхав до Московського Державного центрального театру ляльок, де йому були надані необхідні консультації, як зробити пищик і як з ним працювати (консультантом був актор В. Рябов, який за допомогою пищика грав роль Буратіно у виставі «Золотий ключик»). Науковий співробітник музею театральних ляльок Н. Кострова допомогла зробити креслення шарманки, яка була в експозиції музею, та надала запис музичних номерів. Після повернення до Харкова був виготовлений пищик зі срібла, а студент О. Гончаров з успіхом навчився ним розмовляти. Художник О. Щеглов разом з технологом із виготовлення театральних ляльок В. Нечепоренко виготовили копію шарманки. Курсову роботу переглянули В. Афанасьєв, кафедра та художня рада театру, і було прийнято рішення включити її до показу у виставі для дорослих «Куклы показывают и рассказывают», яка готувалася на той час у театрі. Прем'єра цієї вистави відбулася 20 травня 1975 р. Вона була побудована як розповідь про розвиток мистецтва театру ляльок від витоків до сьогодення. Вистава складалася з українського «Вертепу», російського «Петрушки» та уривків з вистав для дорослих: «Чортів млин», «Божественна комедія» І. Штока, «12 стільців» І. Ільфа, Є. Петрова, «Чарівна Галатейя» Б. Гадо-

Сцена з вистави «Комедія про Петрушку», 1975 р., м. Харків

ра, С. Дарваша. У виставі брали участь 27 акторів, серед яких заслужені артисти УРСР Л. Гнатченко, Е. Смирнова, П. Янчуков та студенти ХІМ імені І. П. Котляревського.

...

Здійснивши постановку «Комедії про Петрушку», Л. Попов поїхав на асистентську практики до Донецького обласного театру ляльок. Головний режисер театру, заслужений артист УРСР Борис Наумович Смирнов запропонував Л. Попову бути асистентом режисера в двох виставах, які готувалися на

Сцена з вистави
«Мальчик Рой»,
1974 р., м. Донецьк

Учасники вистави

той час в театрі, а саме: «Мальчик Рой» за п'єсою Т. Якоб та «Неразменный рубль» за п'єсою Ю. Єлісєєва.

Режисером першої постановки був І. Брандман, художником — М. Ясницький, композитором — Г. Бірюшов, режисером другої вистави — Б. Смирнов, художником — А. Павлик, композитором — Н. Водовозов. Художні засоби, які використовувалися в постановці цих вистав, майже нічим не відрізнялися один від одного. Вистава І. Брандмана гралася тростинними ляльками на ширмі, яка крутилася по колу. Перед ширмою виходив актор у «живому плані» і розповідав про по-

Сцена з вистави
«Неразменный рубль»,
1975 р., м. Донецьк

Учасники вистави

дії, що відбувалися в казці. У виставі Б. Смирнова теж були тростинні ляльки на традиційній ширмі, а перед ширмою працювали два ведучих. Л. Попову у виставах було доручено відпрацювати роботу окремих сцен з лялькою та роботу акторів у «живому плані» перед ширмою. Він репетирував з акторами: В. Івановим (згодом став головним режисером Чернівецького театру ляльок), Л. Рямовою (партнерка Л. Попова по студійній сцені) та Й. Ісаєвим.

Прем'єра першої вистави відбулася у грудні 1974 р., другої — у лютому 1975 р. В театрі на той час протягом театрального сезону випускали до шести нових вистав. Робота була напруженою.

Після завершення четвертого курсу, під час літніх канікул, у липні 1975 р., Л. Попов, на запрошення І. Рожко, поїхав до Івано-Франківська. Іван, з яким навчався Леонід на акторському курсі, після закінчення режисерського курсу працював режисером-постановником у Івано-Франківському обласному театрі ляльок імені Павлика Морозова. За планом влітку в театрі проходили репетиції нових вистав. Саме на

час приїзду Л. Попова до міста І. Рожко здійснював постановку вистави за п'єсою Я. Вільковського «Ведмежатко Рімі-тім-ті». Отже, І. Рожко, який був постановником цієї вистави, запропонував виконувати режисерську роботу цієї вистави Л. Попову. До художнього оформлення вистави І. Рожко залучив головного художника Харківського державного театру ляльок Олексія Михайловича Щеглова, який запропонував незвичайне художнє рішення вистави, що відкривало новий погляд на естетику сучасного театру ляльок. Адже всі вистави в театрі гралися на одноманітній ширмі, мінялися тільки ляльки і декорації. А в новій виставі замість традиційної ширми стояв казковий автомобіль, у якому відбувалися всі події дивовижної подорожі.

...

На початку навчання на п'ятому курсі з 3 по 10 жовтня 1975 р. Л. Попов у складі делегації українських лялькарів на чолі з віце-президентом Радянського центру УНІМА В. Афанасьєвим відвідав Другий фестиваль театрів ляльок Середньої Азії та Казахстану, який проходив у столиці Киргизької СРС — місті Фрунзе. В рамках цього фестивалю проходило засідання Виконкому УНІМА. На фестивалі В. Афанасьєв познайомив Л. Попова з членами Виконкому УНІМА та своїм колегою по роботі в УНІМА актором та режисером театру «РУК» з Японії містером Кавадзірі.

По поверненні з Фрунзе Л. Попов знову поїхав до Івано-Франківська на переддипломну практику. Директор театру Зіновій Ілліч Борецький запросив його поставити невеличку виставу для дітей дошкільного віку, а саме казку-гру «Гусеня» за п'єсою Н. Гернет, Т. Гуревич. Художнє вирішення вистави належить Л. Попову, втілювати його погодився О. Щеглов. Дія вистави відбувалася не в лісі, як за п'єсою, а в художній майстерні. Дівчинка-художник малювала картини з казко-

ними героями, і ці герої оживали на очах у глядача. Разом з дівчинкою вони потрапляли у казковий світ несподіваних пригод. У виставі були зайняті молоді актори театру. Прем'єра вистави відбулася 27 грудня 1975 р. на Новий рік. Пригоди Гусеняти припали до душі не тільки глядачеві, але й акторам, які з задоволенням грали її протягом одинадцяти театральних сезонів.

Свою дипломну практику Л. Попов проходив у Черкаському обласному театрі ляльок. Головним режисером театру був Валерій Флегонтович Бугайов. Знайомство Л. Попова з В. Бугайовим відбулося ще в Харкові у 1973 р. на заняттях творчої лабораторії молодих режисерів і художників, яка існувала при Українському театральному товаристві (УТТ), і керував нею В. Афанасьєв. Валерій був слухачем цієї лабораторії, а студенти режисерських курсів, серед яких був і Л. Попов, з дозволу В. Афанасьєва брали в них участь. По приїзді до Черкас Л. Попову було запропоновано поставити виставу за п'єсою В. Орлова та С. Когана «Веселий маскарад». П'єси кримського дитячого поета Володимира Орлова у 70-80-х роках були популярні серед українських режисерів.

Оформлювати виставу були запрошені художники Харківського театру ляльок О. Щеглов та В. Маяцький. Один

Ескізи ляльок до вистави «Веселий маскарад», худ. О. Щеглов, 1976 р., м. Харків

був художником ляльок, інший — зі сценографії. Допомогу і контроль за виконанням матеріальної частини вистави здійснював молодий головний художник Черкаського театру ляльок Андрій Курій. У виставі була використана музика кримського композитора А. Перевеслова. Ролі виконували молоді актори, які прийшли до театру на початку 70-х років після його створення, а саме: Л. Галеншина, Л. Кубицька, В. Поминчук, Є. Роговенко, Т. Синегуб. Прем'єра вистави відбулася 16 квітня 1976 р. На прийом дипломної вистави «Веселий маскарад» у постановці Л. Попова до Черкас приїздив художній керівник курсу В. Афанасьєв. Його приїзд був справжньою подією для молодого творчого складу театру. Ця вистава протягом дванадцяти років йшла на сцені Черкаського обласного театру ляльок.

...

Після успішного закінчення дипломної практики, за дорученням В. Афанасьєва, Л. Попов допомагав у підготовці Харківського театру ляльок до поїздки на Всесвітній фестиваль театрів ляльок з роботами «Комедія про Петрушку» (режисер Л. Попов) та «Український вертеп» (режисер О. Інютючкін). Головним завданням для Л. Попова разом з художниками О. Щегловим і В. Маяцьким було зробити оригінальне сценічне ярмаркове дійство, на якому відтворюються сценки

Ескізи костюмів до вистави «Комедія про Петрушку», худ. В. Маяцький, 1976 р., м. Харків

Після вистав «Вертеп» та «Петрушка»

народних лялькових театрів українського «Вертепу» та російського «Петрушки». Цей фестиваль проходив з 1 по 6 червня 1976 р. у Москві в рамках XII Конгресу Міжнародної спілки діячів театру ляльок (УНІМА). Україну на цьому фестивалі випала честь представляти саме харків'янам.

Свою роботу вони представили московському глядачу та учасникам Конгресу на сцені музичного театру імені К. Станіславського 3 червня 1976 р.

Разом з учасниками харківської делегації Л. Попов став свід-

Зустріч учасників вистави з С. Образцовим, 1976 р., м. Москва

Нагородження харківських лялькарів на Всесвітньому фестивалі УНІМА, 1976 р., м. Москва

ком грандіозного лялькового єднання лялькарів усього світу. Девіз УНІМА «Через серця дітей — до сердець народів» був зрозумілим усім учасникам фестивалю. На цьому святі лялькарів Л. Попову випала нагода познайомитися з 25-ма творчими колективами з 15-ти держав світу. Він був вражений виставами: «Слава і смерть Хоакіно Мурьети» (Стокгольм, Швеція); «Густав та його ансамбль» — соло-програмою Альбрехта Розера (Штутгарт, ФРН); «Нінге Дзерурі» театру Такеда (Японія); програмою тіньового театру Річарда Бредшоу (Кенсінгтон, Австралія); «Тіль Уленшпігель» театру Драк (Градець-Кралове, ЧССР) та ін. Він мав зустрічі з видатними лялькарями світу: доктором, професором Яном Малеком — одним із засновників УНІМА та її генеральним секретарем протягом багатьох років; Адамом Кіліаном — художником з Польщі, що ввів у практику поняття театру ляльок як рухливої декорації; Люсьєном Короном, Жан-Луї Темпоралем, Жан Поль Юбером — видатними акторами з Франції; Енн Хогарт та Джон Басселом — з Англії та ін.

Пізніше, в 1979 р., роботи харківських лялькарів також були представлені на Міжнародному фестивалі театрів ляльок у Бельгії під час святкування 50-літнього ювілею з дня утворення УНІМА. Але у цій виставі грали вже не студенти інституту, а актори театру.

Наприкінці червня 1976 р. Л. Попов завершив навчання у Харківському державному інституті мистецтв імені І. П. Котляревського та отримав диплом спеціаліста за фахом «режисер театру ляльок».

У серпні за запрошенням Управління культури Чернігівської області він мав поїхати на роботу до Чернігівського обласного театру ляльок. На той час театр був у стані організації, його відкриття планувалося на вересень 1976 р. Але не судилося Л. Попову стати режисером театру ляльок Чернігова. Занадто молодим здався він керівництву культури області для цієї посади. Молодому режисеру було відмовлено. На цю посаду було запрошено режисера, який уже мав великий досвід роботи у традиційному театрі ляльок. У Міністерстві культури УРСР Л. Попову порадили поїхати до іншого театру, навіть пропонували стати головним режисером Пересувного драматичного театру в місті Ніжині. Але він

Л. Попов з випускниками 1975 р.:
В. Левченко, О. Інюточкін, І. Рожко, Є. Гімelfарб,
О. Рідний з дружиною Оленою, м. Харків

обрав пропозицію свого однокурсника О. Інюточкіна працювати режисером у Кіровоградському обласному театрі ляльок. З 1 вересня розпочалася трудова діяльність молодого режисера Л. Попова на професійній ляльковій сцені в місті, де наприкінці XIX та початку XX століть починав свою діяльність професійний український музично-драматичний театр на чолі з корифеями сцени — родиною Тобілевичів.

Кіровоградський обласний театр ляльок було відкрито в 1969 р. До цього в місті працювала група акторів при обласній філармонії. Творчий склад театру в цілому був сформований з молоді, яка прийшла з художньої самодіяльності. Деякі актори до того працювали у драматичному театрі. Режисерами театру були Б. Лань, П. Ленюв. На той час репертуар театру нічим не відрізнявся від інших українських театрів. У 1975 р. у керівництві театру відбулися зміни. На посаду головного режисера театру був запрошений випускник кафедри театру ляльок Олександр Олександрович Інюточкін, директором театру був призначений А. Куроп'ятников. Творчою метою нового режисера було бажання створити новий сучасний театр. Амбіційні плани О. Інюточкіна підтримував головний художник театру Василь Макарович Остапенко, який прийшов до театру на початку його створення з Кіровоградського телебачення, та декілька акторів. Саме в той час на підтримку творчих планів головного режисера і приходять Л. Попов. Головним бажанням було створити умови для студійної роботи в театрі. Частково це вдалося. Нові постановки молодих режисерів відповідали сучасному погляду на театр ляльок. Окрім традиційних рукавичних та тростинних ля-

Л. Попов, 1976 р.,
м. Кіровоград

ляжок на сцені своє місце займали інші системи ляжок — планшетна, паркетна, маріонеткова, тіньова. З кожним днем перед акторами поставали нові і нові творчі завдання. Театр став на шлях освоєння методів роботи нових напрямків сучасного театру — театру «третього жанру». Цей творчий рух, що розпочався в «Уральській зоні» був підтриманий і молодими режисерами Кіровоградського театру ляжок. Знаковими виставами цього напрямку для режисера О. Ініоточкина була вистава «Скажи своє ім'я, солдат» за п'єсою В. Вольського, для Л. Попова — «Аистенок и Пугало» за п'єсою Л. Лопейска.

...

Для своєї першої постановки в Кіровоградському театрі ляжок Л. Попов обрав п'єсу Л. Лопейска «Аистенок и Пугало», яка була написана за мотивами казки Ярослава Водержака «О Пугале».

Програмка вистави,
худ. В. Остапенко,
1977 р., м. Кіровоград

так потрібен кожному. Тема дружнього подолання перешкод на шляху до своєї мети стала для молодого режисера актуальною і головною під час розбудови нового театру.

Події у виставі «Лелеченя та Опудало» розгорталися на полі, де проходило свято врожаю. Обжинками розпочиналася дія вистави. Після завершення свята жінці-актори зачиняли величезну браму та залишали спустошене поле, на якому стояло самотнє опудало Страшко. Рипіла від вітру брама, розгойдувалось та поволі оживало опудало Страшко. Так розпочиналася вистава. Художні рішення вистави безпосередньо розроблялося у тісній співпраці режисера Л. Попова та художника В. Остапенка. Для музичного оформлення була використана музика французьких композиторів М. Равеля, К. Дебюссі. У виставі актори грали в «живому плані» з планшетними ляшками. Головні ролі виконували актори: К. Гутиря, Т. Кладченко (Айко), В. Дьякова (Лисиця), А. Шевченко (Вербя). Актор М. Мутельпер створював образ головного героя Страшка у масці без ляльки, діяв за законами театру маски. Складність у роботі акторів виникала під час опанування зовсім нової системи ляжок. Крім того, акторам доводилося не тільки грати з ляшками, а ще танцювати, співати, виконувати пластичні етюди як акторам драматичного театру. Репетиції вистави розпочалися 16 листопада. Прем'єра відбулася 19 грудня 1977 року.

...

Наприкінці лютого 1977 р., після повернення з Москви, де Л. Попов підвищував свою кваліфікацію у Всесоюзному інституті підвищення кваліфікації працівників культури, розпочалася робота над

Сцена з вистави
«Івасик-Телесик»

постановкою вистави «Івасик-Телесик» за п'єсою М. Йоффе та К. Губенка.

Соціально-побутова тематика в українській ляльковій культурі привертала до себе увагу не лише режисера Л. Попова, але і головного художника театру В. Остапенка. Він виріс на Кіровоградщині, від своїх батьків увібрав у себе справжню любов до рідної землі та свого народу.

Л. Попов

Роботи художника В. Остапенка за національною тематикою завжди були наповнені неймовірною яскравістю фарб, відчуттям вишуканої форми сценічного простору. Вистава «Івасик-Телесик» була вирішена як музично-казкова містерія. На сцені стояла ширма, яка мала вигляд стіни української хати. На стіні з боків висіли рушники, по центру — мисник з тарілями, на долівці перед ширмою стояла лава. Мисник був прикрашений тарілями-мисками та ляльками з глини. На початку вистави на сцені з'являвся хлопець-музикант (М. Савчук), який під гучний гуркіт великого барабана приносив благу звістку глядачеві про народження дитяти. Його гра на барабані та на сопілці наповнювала сцену казковими перетвореннями. Все, що було на миснику, починало оживати та рухатися. Під час роботи з ляльками, що нагадували гончарні витвори, та тарілями, які виконували функцію декорації, акторам треба було засвоїти усі тонкощі методу роботи актора в «театрі декорацій, що оживають». Прихильником такого театру був польський художник Адам Кіліан, з яким Л. Попов познайомився у 1976 р. на Конгресі УНІМА в Москві. Пластичні рухи ляльок більше нагадували рухи лялькового фільму. Точні, поетапно фіксовані рухливі фази

Актори театру ляльок:
К. Гутиря, Т. Кіяшко, В. Малихін,
1977 р., м. Кіровоград

вимагали від акторів детальної роботи з лялькою. У виставі були задіяні молоді актори, для яких така робота була справжнім навчанням з освоєння техніки ляльководення. Ролі виконували: Т. Кіяшко (Івасик-Телесик), Л. Чорна (Баба-Яга), К. Гутиря (Бабуся), В. Малихін (Дідусь). Репетиції вистави проходили з 20 квітня по 23 травня 1977 р.

...

За рік роботи в Кіровоградському обласному театрі ляльок Л. Попов поставив дві вистави. Окрім нових постановок, Л. Попов проводив роботу з поновлення вистав діючого репертуару, а саме «Маленька фея», «Ще раз про Червону Шапочку». Навесні 1977 р. разом з театром він брав участь у Одеському фестивалі театрів ляльок, який був організований Одеським міжобласним відділенням УТТ. На фестивалі були показані вистави Кіровоградського театру ляльок «Скажи своє ім'я, солдат» у постановці О. Інютючкіна та «Івасик-Телесик» у постановці Л. Попова. З 27 січня по 23 лютого

1977 р. у групі режисерів театрів ляльок Л. Попов відвідував курси у Всесоюзному інституті підвищення кваліфікації працівників культури (Москва, Ленінград). Окрім теоретичних занять у галузі сучасного театрального мистецтва, слухачі курсів стали учасниками практичних семінарів за участю видатних режисерів, а саме: О. Гончарова, О. Єфремова, С. Образцова, Г. Товстоногова, М. Корольова та ін.

У серпні 1977 р. у Харкові, під час зустрічі з В. Афанасьєвим, Л. Попов вразі отримав пропозицію від свого вчителя очолити Хмельницький театр ляльок після звільнення з посади головного режисера театру П. Линьова, який поїхав працювати у театр ляльок до Кривого Рогу. Вперше В. Афанасьєв рекомендував Л. Попова на посаду головного режисера Хмельницького театру ляльок ще в жовтні 1976 р., коли з театру пішов головний режисер Сергій Іванович Єфремов. Л. Попов дав свою згоду на переїзд до Хмельницького.

Розділ третій

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ

Л. Попов
м. Хмельницький, 1977 р.

Свою роботу в Хмельницькому обласному театрі ляльок на посаді головного режисера Л. Попов розпочав першого вересня 1977 року.

Хмельницький театр ляльок був відкритий у 1970 р. Для його створення Управління культури області запросило режисера-постановника Донецького обласного театру ляльок С. Єфремова. Разом з С. Єфремовим з Донецька приїхала за-служена актриса України Елеонора Миколаївна Смирнова, і

Обласний театр ляльок,
1973 р., м. Хмельницький, вул. Кірова, 103

вони почали будувати творчий фундамент майбутнього театру. Свій перший театральний сезон театр відкрив у приміщенні Обласної філармонії, а 3 листопада 1973 р. театр розпочав роботу у своєму театральному приміщенні по вулиці Кірова, 103.

На цій сцені С. Єфремов створив біля двадцяти вистав. С. Єфремов очолював театр з 1970 по 1976 рік. За шість років роботи йому вдалося створити професійний театр, знаний в Україні. У 1976 р. С. Єфремов залишив Хмельницький і поїхав працювати головним режисером до Одеського театру ляльок.

До Хмельницького театру Міністерство культури УРСР на посаду головного режисера направило Петра Тимофійовича Линьова, який до того часу працював режисером-постановником у Кіровоградському театрі ляльок. За рік роботи в театрі П. Линьов поставив лише одну виставу «Онук Чорногора» за п'єсою Б. Юнгера, художник — В. Безуля, композитор — В. Супрунов. Наприкінці театального сезону Міністерство культури перевело П. Линьова з Хмельницького театру ляльок до Криворізького.

Театральний сезон у вересні 1977 р. був відкритий вже новим головним режисером Л. Поповим. Труп театру на той момент складалася з 6 акторів: В. Палагін, В. Глазков, А. Дубчинська, Г. Попик, С. Репецький, Т. Янчук. Свою роботу в театрі Л. Попов розпочав з постановки, запланованої і розробленої ще П. Линьовим, вистави «Іванкова сопілочка» В. Орлова. Художніми майстернями вже були виготовлені ляльки і майже всі декорації, але у зв'язку з від'їздом режисера постановка була призупинена — виникла загроза, що ці ляльки ніколи не потраплять на сцену. Головний художник театру Василь Іванович Безуля звернувся до Л. Попова з пропозицією поставити цю виставу, бо шкода було виконаної роботи. Л. Попов погодився, але за умови змінити концеп-

Лялька царя Гороха
з вистави
«Іванкова сопілочка»,
худ. В. Безуля, 1977 р.,
м. Хмельницький

Актриса Г. Попик
у ролі Матері-Землі

цію та художнє рішення вистави. Репетиції вистави «Іванкова сопілочка» розпочалися 12 жовтня.

Над виставою працювали актори: Г. Попик (Мати-Земля), С. Репецький (Іван), В. Палагін (цар Горох та Ведмідь), В. Глазков (Товстун-Павук), А. Дубчинська (Солдат та Їжак). Вистава гралася на ширмі тростинними ляльками. Прем'єра вистави припала на відкриття нового театрального сезону 3 листопада 1977 р. Ця подія надала хмельницькому глядачеві надію повернути добрі часи, коли кожного вихідного дня він зустрічався з казковими героями в дитячому театрі ляльок. За результатами підсумків Республіканського фестивалю драматургії і театрального мистецтва народів СРСР Л. Попов як режисер був нагороджений дипломом другого ступеня та премією за постановку вистави В. Орлова «Іванкова сопілочка».

Для стабільної роботи стаціонарної сцени Л. Попов, окрім запланованих на 1978 р. нових постановок, вирішив поновити вистави, які йшли в попередні роки. Для цього, перш за все, треба було вирішити питання збільшення творчого складу.

Але театральний сезон вже розпочався і запросити працювати нових акторів з інших театрів і навчальних закладів було складно. Л. Попов знайшов частковий вихід. Для цього він запропонував у жовтні місяці при театрі створити студію з підготовки акторів. До неї прийшла молодь — 11 осіб. Студія існувала 6 місяців. Програма навчання складалася із занять з майстерності актора, ляльководення, сценічної мови, танцю, пластичних дисциплін. Викладачами були: Л. Попов, А. Супрунова, В. Супрунов. Такі студійці, як Ю. Гречишкіна (випускниця Хмельницького музичного училища), М. Пурак (випускник Кам'янець-Подільського культ.-просвіт. училища), М. Сак, І. Коган з часом перейшли до трупі театру. Також акторкою до театру була прийнята Л. Балінець (Місюрєнко) — випускниця Тульчинського культ.-просвіт. училища, актриса Вінницького театру ляльок. Поява нових творчих сил у театрі дала можливість на початку листопада відновити українську групу. Перш за все, Л. Попов поновив вистави «Гусеня» Н. Гернет, Т. Гуревич та «Онук Чорногора» Б. Юнгар. З 20 вистав, поставлених С. Єфремовим у театрі за 5 років, Л. Попов поновив 14. Деякі вистави ідуть на сцені театру і сьогодні, це: «Гусеня», «Ще раз про Червону Шапочку», «Козенята та Сірий вовк», «Стійкий олов'яний солдатик», «Топ і Топка» та ін.

Наприкінці 1977 року відбулося декілька подій в особистому та творчому житті Л. Попова. Він одружився з Тетяною Ліманюк. Познайомився Леонід з Тетяною в Кіровоградському театрі ляльок, де вона працювала художником-бутафором. Після призначення Л. Попова головним режисером Хмельницького театру ляльок Тетяна разом з Леонідом переїхала до Хмельницького.

У той час був звільнений директор театру Д. Федорець, і на цю посаду була призначена заслужений працівник культури України Тамара Опанасівна Александрова. Вона була

Т. Александрова

авторитетною людиною в місті. Працювала директором Обласної юнацької бібліотеки. З приходом до театру Т. Александрової Л. Попов відчув підтримку і реальну допомогу в здійсненні всіх його творчих задумів.

На початку 1978 р. до театру Л. Попов запросив випускників режисерського курсу Кам'янець-Подільського культ.-просвіт. училища О. Царука, Н. Мельник, Л. Сторожук (Меланич). Згодом до театру були прийняті:

В. Павловський — теж випускник Кам'янець-Подільського училища, В. Третяк — випускник Тульчинського культ.-просвіт. училища, Г. Побігун — актриса з Івано-Франківського театру ляльок. Саме ці молоді актори-початківці через декілька років стануть справжніми лялькарями, улюбленцями не тільки малечі, а й дорослого глядача Поділля. До кінця театрального сезону 1977–1978 рр. труп театру була укомплектована. З 17 акторів за штатним розписом у театрі вже працювало 16, з них чоловіків — 6, жінок — 10. Середню спеціальну освіту мали 10 акторів. Звичайно, творчий склад з роками буде поновлюватися. До театру в майбутньому прийде багато обдарованої молоді, випускники Харківського інституту мистецтв, Дніпропетровського, Горьківського, Саратовського театральних училищ. Хтось затримається у театрі — і він стане для них родиною, хтось піде з театру, відпрацювавши в ньому один чи два театральних сезони, а хтось втече, не дивлячись і кінця театрального сезону. За 12 років служіння у Хмельницькому театрі ляльок Л. Попову довелося працювати з 63 акторами.

Отже, коли була сформована трупа, постало питання про творчий шлях театру. У якому напрямку будувати театр, які

обрати художні засоби, якою мовою розмовляти з глядачем? Усім театрам відомо, що значна частина успіху театру завжди залежить від його репертуару і кожний головний режисер, який формує репертуарну політику театру, намагається саме через оригінальну драматургію довести особистість та винятковість свого театру.

У чому була винятковість Хмельницького театру ляльок? Театр 1970–1977 рр. дотримувався більш традиційних засобів виразності. Це було притаманно для режисера С. Єфремова, який сповідував театральні принципи школи С. Образцова. Звичайно, Л. Попов, як і С. Єфремов, виховувався в традиціях Харківської лялькової школи, яка, в свою чергу, завдячуючи В. Афанасьєву, спиралася на досягнення С. Образцова у ДЦТЛ. Але молодих режисерів-початківців більше приваблювали нові творчі пошуки лялькарів уральського регіону. Їх вражали роботи режисерів-новаторів: В. Вальховського, В. Шраймана, Р. Віндермана, А. Тучкова, які торували нові дороги ляльковому мистецтву на теренах СРСР. На українській ляльковій сцені Л. Попов теж намагався прагнути до нових творчих пошуків.

Ще у 1976 р. увагу Л. Попова привернула п'єса болгарського драматурга Р. Москової «Куди ти, Лоша?». Це притча про маленьке Лошатко, яке мріє стати великим конем! Важливі питання постають у п'єсі. Як молодій людині знайти у житті свій шлях, вийти на справжню дорогу свого життя? Як подолати усі перешкоди на шляху до своєї мрії, стати великим та сміливим? Як знайти вірного друга, вчасно розпізнати недругів? Що означає «здерти в кров ноги»? Залишитися голодним, аби поруч твій друг не відчував незгоди, зміг досягти своєї мети та вірив у свої сили! Донести до глядача різноманітну гаму почуттів і взаємовідносин між усіма героями казки в умовах традиційного театру Л. Попову здавалося майже неможливим. Навіть його вчитель В. Афанасьєв, по-

знайомившись із цією п'єсою, був здивований таким вибором. Він не уявляв собі, як можна перенести цю драматургію на сцену театру ляльок.

Одержимий постановкою майбутньої вистави, Л. Попов зацікавив своїм задумом всю постановчу групу. Художник вистави В. Безуля знайшов художнє рішення вистави, яке відповідало спільному баченню. Події вистави відбувалися на очах глядача, актори змінювали картину за картиною. Декорації рухались у різних площинах. Вони перетворювались то на дитячі іграшкові майданчики, якими скачуть коні, то на балаганну карусель, і навпаки. У виставі були використані різні системи ляльок. Усю механіку декорацій і ляльок блискуче зробив художник Й. Хома. Молодий композитор з Донецька Я. Липовецький відтворив чудову, зворушливу, наповнену тонкого ліризму і душевного збудження музику.

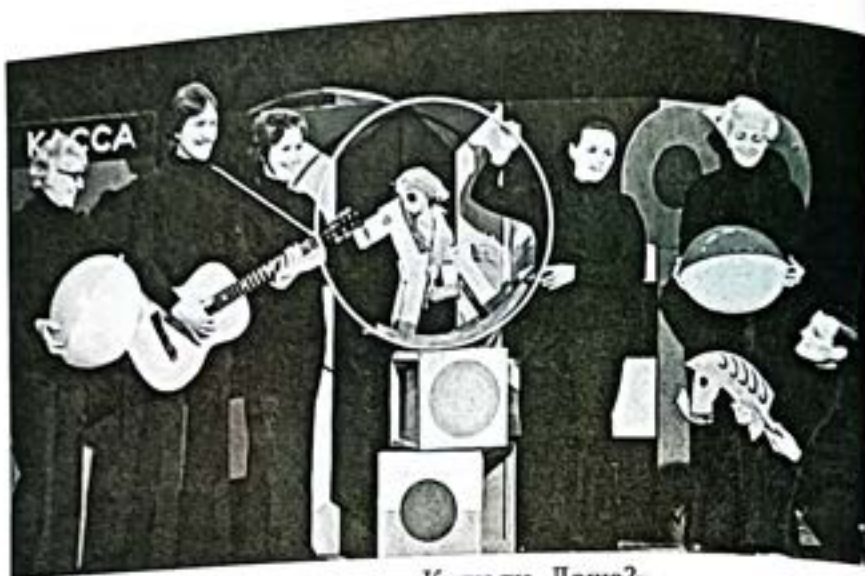
Після вдалої постановки «Іванкова сопілочка», яку грали артисти російської групи, Л. Попов вирішив ставити нову виставу саме з акторами цієї групи. До того ж, актори української групи були надто молоді і у професійному сенсі тільки «ставали на ноги». Вистава народилася легко, і ніщо не завадило випустити її вчасно. П'єса Р. Москової підкорила усіх виконавців. Натхненна робота акторів дала свої плідні результати. Після запланованих репетицій актори залишалися відпрацьовувати свої сцени. Актриса О. Колчинська, яка грала роль Лоша, і Л. Янчишина, що виконувала роль Малюка, годинами біля дзеркала розробляли пластичну партитуру ролей своїх персонажів. Відточуючи кожен рух ляльки-маріонетки, вони прагнули поєднати зовнішні пристосування до внутрішнього стану актора. Двом маленьким героям вистави Лошати і Малюку — наївному, відкритому світу дитинства, протистояв в образах Хазяїна балагана і Коняги — жорстокий світ, зі своєю життєвою жалюгідністю, агресією і самотністю. Такими були у виставі Хазяїн балагана — у виконанні актора

Сцена з вистави «Куди ти, Лоша?»,
1978 р., м. Хмельницький

В. Палагіна — та Коняга, що прислуговував Хазяїну, — у виконанні В. Глазкова. Гра В. Палагіна та В. Глазкова — це суцільна експресія і яскравий калейдоскоп людських пороків.

Додатково у виставу Л. Попов увів роль автора, вона була побудована з авторських ремарок. Цю роль виконували актори в образі молодих оповідачів. Вони були помічниками Лошати і Малюка у подоланні перешкод на шляху до зустрічі з Великим Конем. Кожна подія завершувалася музичним зонгом. Ролі цих оповідачів виконували молоді актори С. Репецький, Г. Попик, А. Дубчинська. Під час роботи над виставою актори працювали з ляльками різних систем — тростинною маріонеткою, тіньовою, а також з театральною маскою. Їм довелося опановувати тонкощі майстерності актора драматичного театру, театру пантоміми, циркової буфонади та жонглювання.

Сцена з вистави «Куди ти, Лоша?»

Прем'єра вистави Р. Москової «Куди ти, Лоша?» відбулася 11 березня 1978 р. Це була незвична вистава для хмельничан, це був для них уже інший театр. Постановка вистави «Куди ти, Лоша?» є початком другого творчого оновлення Хмельницького театру ляльок. Про цю виставу багато писали в пресі. Під час фестивалю Болгарської драматургії в СРСР у 1978 р. вистава отримала високу оцінку від московської театральної критики, а саме кандидата педагогічних наук Н. Соловйової. За постановку вистави «Куди ти, Лоша?» Л. Попов був нагороджений дипломом Міністерства культури СРСР і ВТО та дипломом першого ступеня Міністерства культури УРСР та УТТ.

Лялька
Малюка

Л. Попов, як один з переможців фестивалю, був нагороджений Посольством Болгарії в СРСР творчим відрядженням до Болгарії. Після вшанування переможців фестивалю у Московському Центральному будинку актора ВТТ відбулася

зустріч з Президентом УНІМА С. Образцовим та секретарем Радянського центру УНІМА І. Жаровцевою. Саме ця зустріч була початком подальшого особистого спілкування Л. Попова з С. Образцовим та І. Жаровцевою. У вересні цього ж року відбулася перша поїздка Л. Попова за кордон, до Болгарії на Міжнародний фестиваль болгарської драматургії «Золотий дельфін» (м. Варна) та до м. Софії, де він познайомився з автором п'єси «Куди ти, Лоша?» Радою Московою.

За ряд вистав театру, серед яких була і вистава «Куди ти, Лоша?», у 1980 р. Хмельницький театр ляльок отримав звання Лауреата комсомольської премії ім. М. Островського. На замовлення студії «Укртелефільм» у 1984 р. за виставою «Куди ти, Лоша?» був зроблений телефільм. Режисером телеверсії вистави був В. Суярко. Фільм знімали на кіностудії ім. І. П. Довженка. Прем'єра фільму відбулася 15 червня 1985 року на 1 каналі Центрального телебачення СРСР.

Після постановок «Іванкова сопілочка» і «Куди ти, Лоша?» Л. Попов продовжив роботу з виховання творчої молоді. Оскільки випускників культ.-освіт. училищ не навчали ляльковій справі, Л. Попов запланував постановку вистави за п'єсою В. Вольського «Дід та Журавель» як суто учнівську. У цій роботі його більше хвилювало опанування молодими акторами майстерності ведення тростинної ляльки, ніж постановочно-режисерський аспект. Але трапилось так, що саме вистава «Дід та Журавель» затрималась у репертуарі театру на довгі 30 років. П'єса написана відомим у Білорусії драматургом В. Вольським за мотивами білоруських народних казок. Вона торкається життєвої теми про долю бідного та голодного народу, з якого кожен багатій залюбки намагається здерти шкуру. Але у кожного народу залишається надія на порядного та справедливого захисника. У героя білоруської казки таким захисником став Журавель. Дійові особи п'єси Дід, Баба, Війт, Піп, Пан наче вийшли з інтерме-

дій народного театру батлейки. Саме мотиви народного вертепного театру були запропоновані Л. Поповим художнику-постановнику В. Безулі для художнього оформлення вистави. Ширма і декорації були дуже прості і умовні. З домотканої драганини зроблена ширма, із гілок дерев зроблені сільські драбини, які нагадували вертепні віконця, — от і все. Адже що ще у бідних Діда і Баби. Драбини в кожній картині змінювалися завдяки декоративним побутовим етнографічним деталям. До драбини причепили рушника — це вже віконечко селянської хати, по драбині в'ється горох — це вже тин, на драбині з'явилися маківки церковних куполів — це церква. А головне — вся декорація була дієвою та багатофункціональною. Ляльки, зроблені В. Безулем, несли яскраву характеристику кожного персонажу. Були легкі і рухливі у руках акторів. У виставі ролі виконували: О. Царук, М. Пурак, В. Третяк, Ю. Гречишкіна, Н. Мельник, Л. Сторожук, Т. Янчук.

Аби зацікавити молодих акторів і довести їм, що театр ляльок має безмежні творчі можливості, Л. Попов запропонував керівництву театру в новому театральному сезоні поставити дитячий мюзикл за п'єсою О. Колесникова за мотивами казки Г. Гауфа «Карлик-ніс». Ідея була підтримана. Плани здійснити цю виставу у Л. Попова були ще в Кіровограді, і навіть з художником В. Остапенком вони розробили і виконали всю

Сцени з вистави «Дід та Журавель», 1978 р., м. Хмельницький

матеріальну частину вистави. Але постановка не була здійснена у зв'язку з від'їздом Л. Попова до Хмельницького. Тому, за домовленістю з В. Остапенком, дирекція Хмельницького театру ляльок викупила матеріальну частину вистави. На замовлення театру донецький композитор Г. Бірюшов написав музику. Вистава була вирішена як мюзикл, в якому були: сольні партії, дуети, ансамблі та хори. Під час роботи над художніми рішеннями вистави у режисера Л. Попова і художника вистави В. Остапенка виникло рішення — дію вистави відтворити на площі середньовічного міста, в якому актори грають цю казку. Головних героїв казки Якова, Гретхен актори грали тростинними ляльками. Усіх мешканців міста — торговельний та ремісничий люд — у «живому плані». На відміну від позитивних персонажів, ролі Старої, Кухаря, Доглядача палацу та Герцога актори створювали у потворних масках. Були пошиті історичні костюми для усього акторського складу вистави. Бутафорія та реквізит були виготовлені як для великої драматичної вистави. У молодих акторів відчувався студійний підхід до репетиційного процесу, який був сповнений студентським піднесенням та натхненням. Репетиції вистави проходили на одному подиху. Актори, забувши про відпочинок, вчили музичні партії, займалися уроками танцю і пластики, опановували театральну маску та ляльку. Це був єдиний творчий ансамбль. Вони виконували у виставі по декілька ролей: О. Царук грав Повара та Цирульника; М. Пурак — Фрідріха та Герцога; Т. Янчук — Стару чаклунку, Ковбасницю, Морську свинку та Собаку; Л. Сторожук — Ханну, Білку та Собаку; Н. Мельник — Стару чаклунку, Молочницю та Гуску; В. Третяк — Доглядача палацу та Перехожого. Роль Якова виконувала Ю. Гречишкіна, роль Гретхен — Г. Побігун. На весь репетиційний період було відведено один місяць. Прем'єра вистави відбулася 25 вересня 1978 р. Преса дала добру оцінку новій роботі театру, але головну

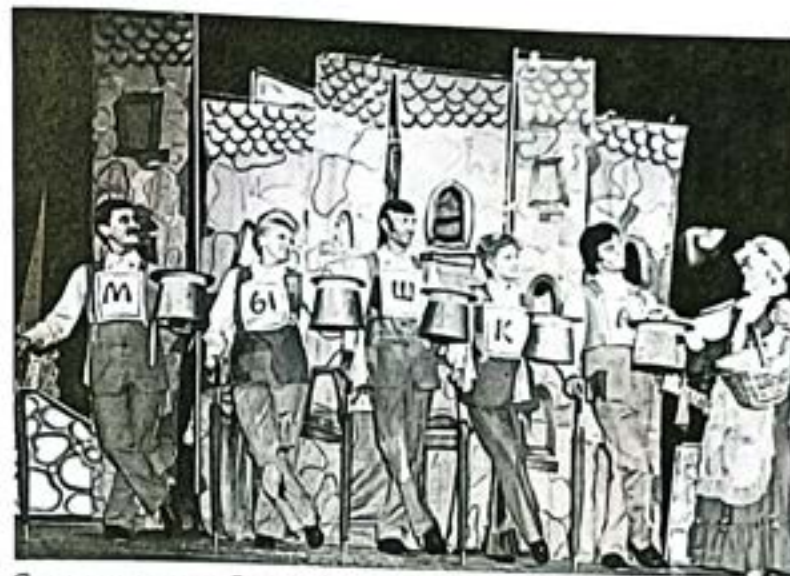

Сцени з вистави «Карлик-ніс», 1978 р., м. Хмельницький

оцінку виставі дав глядач. «Карлик-ніс» став улюбленою виставою дітей і дорослих. Це була перша спроба Л. Попова поставити виставу для сімейного перегляду. Виставі судилося довге життя на сцені театру — 35 років. «Карлик-ніс» Хмельницького театру ляльок мандрував гастрольними шляхами у різні, навіть дуже далекі куточки країни. Йому аплодували в центральних районах Росії, на Уралі і Далекій Півночі, на Кавказі у Північній Осетії.

До кінця 1978 р. Л. Попов ще встиг завершити виставу М. Азова «Коли співають світлофори» на замовлення ДАІ МВС Хмельницького облвиконкому. Художником вистави був В. Безуля, а композитором — головний режисер Черкаського театру ляльок В. Бугайов. У виставі брали участь актори: О. Колчинська, Л. Янчишина, В. Павловський, Ф. Бендзяк, Л. Синьова, Г. Попик.

Після прем'єри «Коли співають світлофори» та завершення новорічного «марафону» в театрі почалася робота над по-

Сцена з вистави «Зачарована мишка», 1979 р., м. Хмельницький

становкою нової вистави за п'єсою мадярського автора А. Балінта «Зачарована мишка».

Цю п'єсу Л. Попов обрав не випадково. Його завжди хвилювала тема відносин людини та навколишньої природи. У виставі ці відносини розкриваються через доброту та співчуття людини до крихітних тваринок — мишеняток Фані та Шустрика, які страждають від холоду і голоду. Режисер Л. Попов з художником В. Безулею забажав зробити на сцені «марципанове» чудо. Виникло рішення зробити таку собі комедію-жарт з іронічною катавасією, гру театру в театрі. Для цього було вирішено використовувати планшетні ляльки. Ролі у виставі виконували актори: Г. Побігун, Ю. Гречишкіна, О. Царук, Л. Меланич, В. Третьак, М. Пурак, Л. Янчишина, О. Колчинська. Прем'єра вистави відбулася 23 квітня 1979 року.

Це було перше втілення цієї п'єси на сцені театру ляльок в Україні. З часом «Зачарована мишка» стала однією з візитів-

Сцени з вистави
«Зачарована мишка»

вок Хмельницького театру ляльок. Ця вистава мала великий успіх у глядача не тільки Хмельниччини, але і за її межами. «Мишка» у постановці Л. Попова дійсно зачарувала і глядачів і всіх учасників Першого зонального фестивалю театрів ляльок Київського міжобласного відділення УТТ, що проходив у 1979 р. у Хмельницькому, на Всесоюзному фестивалі мо-

лодіжних вистав у м. Тбілісі. У 1979 та 1982 рр. вистава була відзначена дипломами Міністерства культури СРСР та ВТТ. Вистава «Зачарована мишка» входила до складу вистав, за створення яких у 1980 р. театр отримав звання лауреата Республіканської комсомольської премії ім. М. Островського.

...

10 травня 1978 р. Л. Попов був призваний на службу до лав Радянської армії. Служба проходила в навчальному центрі, який містився в м. Шепетівка, за 100 км від м. Хмельницького.

Під час служби він брав активну участь у роботі художньої самодіяльності військової частини: у святкових заходах, концертах, що проходили в частині та у місті, Л. Попов виконував обов'язки ведучого-конферансьє, а також виступав з сольними ляльковими номерами «Сатиричні куплети», «Танго пристрасті» та сценками з вистави «Комедія про Петрушку». Через півроку, по завершенні навчання, його залишили у військовій частині у званні сержанта. У солдатському клубі частини Л. Попов створив театр молодих курсантів. Через три місяці репетицій курсанти зіграли літературно-музичну композицію «Ми кажемо — Ленін...» за творами радянських письменників. Ця композиція готувалася до 110-ї річниці з дня народження В.І. Леніна. Другою роботою Л. Попова у солдатському театрі була композиція за поемою О. Блока «Дванадцять», де головну роль Поета виконував сам режисер. У зв'язку з тим, що Л. Попов не мав матеріально-технічних можливостей втілити за-

Л. Попов,
1980 р., м. Шепетівка

Л. Попов та В. Ладанський,
1980 р., м. Шепетівка

ли сцену на два умовних людських світи: попереду новий, в образі солдатів і матросів, та позаду, за простирадлом, силуетно-тіньовий старий світ в образах Попа, представників буржуазії, тимчасових правителів, Старої, Катьки. Велику допомогу у роботі театру Л. Попову надавав завідувач клубу Володимир Борисович Ладанський, який перебував на строковій службі після навчання у Хмельницькому музичному училищі.

Маючи музичну освіту, В. Ладанський керував клубним духовим оркестром. За рекомендацією В. Ладанського, до складу оркестру потрапив і Л. Попов, бо мав музичну освіту. Протягом усього періоду служби Л. Попов співпрацював з В. Ладанським. Володимир був талановитим музикантом, прекрасним імпровізатором, грав на багатьох інструментах. Усе музичне оформлення до вистав Л. Попова здійснював В. Ладанський. Після завершення служби і повернення до театру Л. Попов запросив В. Ладанського на посаду завідувача музичної частини театру.

19 липня 1980 р. для Л. Попова стало особливим днем — у нього народився син Павло. Наприкінці служби Л. Попов закінчив офіцерські курси і отримав військове звання молодшого лейтенанта. В жовтні 1980 р. після закінчення служби Л. Попов повернувся до Хмельницького театру ляльок.

...

У листопаді — грудні 1980 р. разом з художником В. Безудею і композитором Я. Липовецьким Л. Попов почав працювати над випуском вистави німецького драматурга І. Борде «Господиня Хурделиця». Ця п'єса написана за казкою братів Грімм. Прем'єра вистави відбулася наприкінці грудня напередодні новорічних свят. У виставі актори грали в «живому плані», в масках та з тростинними ляльками. У живому плані — Господиня Хурделиця (Л. Меланич), у масках — Кіт (О. Царук), Півень (Г. Богуцький) і тростинними ляльками — Сестри (Г. Побігун, Н. Мельник). На Всесоюзному фестивалі драматичного мистецтва Німецької Народної Республіки в СРСР, який проводило Міністерство культури СРСР у 1980 році, вистава «Господиня Хурделиця» отримала диплом фестивалю.

Сцена з вистави «Господиня Хурделиця»,
1980 р., м. Хмельницький

Сцена з вистави «Дванадцять», 1981 р., м. Хмельницький

Паралельно з роботою над «Господинею Хурделицею» Л. Попов з художником В. Безулею працював над матеріалом до другої вистави. То була поема О. Блока «Дванадцять».

На бажання звернутися до творчості О. Блока Л. Попова надихнула вдала спроба втілення цього твору ще на солдатській сцені під час його служби в армії. Л. Попов для театру ляльок створив нову редакцію інсценівки поеми О. Блока «Дванадцять». Вона містила в собі, крім сюжету самої поеми, матеріали уривків з листів, щоденників та статей самого поета, які були написані та надруковані під час створення поеми. Головним персонажем композиції був Поет (С. Брижань). Його поетичні сповіді проходили на тлі подій, які розгортались у поемі. Його партнерами

С. Брижань
у ролі Поета

у виставі були актори — працівники театру, які засвідчували його «визнання». За задумом Л. Попова, Поет був диригентом усіх подій, відтворених у поемі, наче поетичним суддею відповідних епохальних перемін. Він неочікувано з'являвся на сцені і несподівано зникав під білим величезним саваном, який застеляв увесь сценічний простір і уособлював собою весь світ. Усі події вистави, які відбувалися на фоні Петрограда, були вирішені засобами тіньового театру і нагадували химери старого помираючого світу. І тільки під час драматичних сцен — смерті Катьки, саван перетворювався на небесний купол. Саме під ним відбувалися всі трагічні події поеми. Для здійснення цієї постановки був залучений майже увесь творчий і технічний склад театру. Роль Поета виконував С. Брижань. Роль Петрухи — І. Грабченко. Робота над постановкою була завершена 25 лютого 1981 р. Це була перша вистава Л. Попова, яка призначалася для юнацтва та дорослого глядача. Саме цією постановкою починається звернення

Фінальна сцена з вистави «Дванадцять».
Поет — І. Грабченко

Сцена з вистави
«Маленький принц»,
1981 р. м. Хмельницький

театру до класичної програмної літератури, адресованої молоді. Прем'єра вистави «Дванадцять» була значною творчою подією серед театрів ляльок України. У 1983 р. за створення композиції і за постановку цієї вистави Л. Попова було нагороджено дипломом першого ступеня та золотою медаллю Головного комітету ВДНГ Української РСР.

Останньою постановкою Л. Попова у 1981 р. була вистава «Маленький принц» за казкою А. Екзюпері. Бажання втілити цей твір на сцені театру ляльок виникло у Л. Попова ще наприкінці 70-х років. Інценівку для цієї вистави він зробив у 1980 р. Над виставою працювали: художник В. Безуля, композитор Я. Липовецький.

У цьому творі дуже мало зовнішньої дії, він досить складний для сценічного втілення на ляльковій сцені. Перш ніж був створений кінцевий сценічний варіант вистави, Л. Попов тричі змінював концепцію художнього рішення вистави. Нарешті все склалося.

У виставі брали участь актори: І. Грабченко (Льотчик), Л. Янчишина (Маленький принц), Л. Смірнова (Троянда та Змія), В. Палагін (Лис, Пияк), В. Павловський (Король, Ділець, Чистолобець). Прем'єру вистави «Маленький принц» було показано на Другому зональному фестивалі театрів ляльок, який проходив з 12-16 листопада 1981 р. у місті Києві. Вистава дістала позитивну оцінку театральної критики, серед якої був відомий лєнінградський театрознавець, знавець лялькового мистецтва С. Калмановський. У 1982 р. за постановку вистави «Маленький принц» Л. Попова було нагороджено дипломом лауреата премії Хмельницького обкому ЛКСМУ «Корчагінець».

Сцени з вистави «Маленький принц»

Творчий та художньо-технічний склад
Хмельницького театру ляльок, 1981 р.

Л. Попов став першим режисером в Україні, який наважився втілити на професійній ляльковій сцені такі складні твори, як «Дванадцять» О. Блока та «Маленький принц» А. Екзюпері. Звернення до великої класичної літератури та

Л. Меланич, Г. Побігун
у виставі «Сонячний промінь»

драматургії поступово надавало можливість Л. Попову виховувати високопрофесійну труп, сприяти її творчому зростанню.

Протягом усього періоду служіння театру Л. Попов постійно переймався рівнем творчої підготовки акторів театру. Л. Попов як молодий фахівець разом з акторами театру завжди брав участь у творчих молодіжних конкурсах і оглядах. За що його і театр неодноразово нагороджували за роботу з творчою молоддю дипломами Міністерства культури УРСР, ЦК ЛКСМУ, УТТ.

У червні 1981 р. Л. Попов разом з акторами театру брав участь у Всесоюзному огляді робіт творчої молоді театру. До цього огляду було підготовлено три вистави. Режисе-

Сцена з вистави «Сонячний промінь»

рами і художниками були актори театру. Виставу М. Сурганова «Бука» поставив В. Павловський, художником був М. Яремчук; виставу за п'єсою М. Туравер, Я. Мирсакова «Поросятко Чок» поставив і оформив художник М. Яремчук. Л. Попов, у свою чергу, поставив виставу «Сонячний промінь» за п'єсою А. Попеску з молодими акторами: Л. Меланич, Г. Побігун, О. Мартинюк, М. Пураком, В. Павловським.

...

У травні 1981 р., на запрошення директора театру ляльок з м. Сілістра (Болгарія) Мінчо Чербоджийського, Л. Попов разом з художником В. Безулею здійснив постановку вистави «Івасик-Телесик» за п'єсою Ю. Чеповецького на сцені тоді ще напівпрофесійного Сілістринського театру ляльок. Знайомство Леоніда з Мінчо відбулося ще в 1978 р. у м. Варні під час його візиту до Болгарії на Міжнародний фестиваль болгарської лялькової драматургії. Саме з того часу почалася творча співпраця між Хмельницьким і Сілістринським театрами ляльок.

Сцена з вистави «Івасик-Телесик»

Сцена з вистави «Івасик-Телесик»

норазово були учасниками різних фестивалів в Болгарії і отримували нагороди.

У 1989 р. Хмельницький театр ляльок був учасником Першого фестивалю театрів ляльок м. Сілістра, на ньому була показана вистава Хмельницького театру ляльок «Теремок» за п'єсою С. Михалкова в постановці Л. Попова.

На прем'єрі вистави «Івасик-Телесик», 1981 р., м. Сілістра (Болгарія)

На початку 1982 р. з театру пішов головний художник Василь Іванович Безуля. Його було запрошено головним художником до Полтавського театру ляльок.

Останньою спільною роботою Л. Попова з В. Безулем в Хмельницькому театрі була вистава «Людина з хвостом» за п'єсою Г. Остера. За п'ять років співпраці Леоніда Петровича з Василем Івановичем було створено дванадцять вистав. Вони були усі різні і за змістом, і за формою. Більшість із них були виставами експериментального характеру. Після від'їзду В. Безулі до Полтави наступні п'ять років Л. Попов працював із запрошеними художниками.

В. Безуля

З метою художнього та естетичного виховання дитячого глядача Л. Попов прагнув показувати вистави, головним чином, на стаціонарній сцені. Також, аби робота з глядачем була стабільною та регулярною, у 1981 р. Л. Попов запропонував ввести річну абонементну систему обслуговування школярів м. Хмельницького на стаціонарі. У сезоні 1982–1983 рр. ця система розпочала свою роботу. З впровадженням абонементів відвідування театру зросло у чотири рази. Завдяки цій системі театр отримав можливість, працюючи на стаціонарі, створювати дійсно репертуарний театр.

Обрана Л. Поповим драматургія для втілення на сцені спонукала до принципових змін роботи театру. Щоб репертуар театру завжди був цікавим та змістовним, Л. Попов дуже ретельно відбирав драматургічний матеріал, шукав нових талановитих авторів для творчої співпраці. Дуже плідні стосунки у Л. Попова склалися з драматургами: Г. Павленком, під час роботи над п'єсою «Василькові рушнички» (1983 р.); Іриною та Яном Златопольськими — «Під вітри-

Зустріч Л. Попова з драматургами
Іриною та Яною Златопольськими,
1984 р., м. Хмельницький

лом на соняшнику» (1984 р.), «Новий рік та Білий кіт» (1985 р.); Н. Шейко-Медведєвою — «Дума про козака Голоту» (1989 р.).

...

Думка про звернення до національної культури тривалий час не залишала Л. Попова. Його хвилювала та не давала спокою тема відродження української національної спадщини. Тому він звернувся до Г. Павленка, наукового працівника Республіканського музею театрального мистецтва, з пропозицією написати п'єсу для театру ляльок за мотивами українських казок, у якій би всі сюжетні події відбувалися на тлі стародавніх народних звичаїв та обрядів. П'єса була написана, вона мала кілька варіантів, автор дав їй назву «Василькові рушнички». До роботи над виставою «Василькові рушнички» Л. Попов залучив молодого обдарованого, але вже досвідченого художника Віктора Мироновича Нікітіна,

який на той час працював з режисером В. Бугайовим у Дніпропетровському театрі ляльок.

Музичне оформлення вистави виконав завідувач музичної частини театру В. Ладанський. Для постановки народних танців Л. Попов запросив професійного хореографа, знавця народного танцю, заслуженого працівника культури України Ю. Кузьменка. Головним помічником у роботі над виставою для Л. Попова був режисер І. Рожко, який прийшов до театру в 1982 р. з Івано-Франківського театру ляльок.

Майже рік ішла робота над виставою. Разом з В. Нікітиним було розроблено оригінальне, авангардне на той час художнє рішення вистави.

Дія вистави відбувалася в умовній селянській хаті, на великій лаві, яка за необхідності трансформувалася відповідно до сценічних подій. Вона була місцем головних подій вистави: народження (Василька), смерті (Мари) та місцем переможного весільного свята. Над лавою, як символ життєвого кола, висів величезний вінок, у який були вплетені різноманітні квіти, прикрашені всім порам року.

В. Нікітін

Сцена з вистави
«Василькові рушнички»,
1983 р., м. Хмельницький

Сцени з вистави «Василькові рушнички»

Як життєві людські шляхи, йшли рушники від лави — через вінок до зоряного неба. Весь склад театру — як творчий, так і технічний, був охоплений задумом цієї постановки. Для неї у селищі Мельниця-Подільськ на замовлення були виготовлені музичні народні інструменти. Увесь чоловічий склад акторів опанував гру на цих інструментах. Навчання не припинялися навіть під час гастрольних подорожей по області. Дівчата власноруч вишивали рушники та сорочки. Актори вивчали народні традиції та обряди.

Фінальна сцена з вистави «Василькові рушнички»

У виставі брав участь весь склад трупі: В. Богущкий (Василько); Н. Мельник (Василинка); Л. Кузьменко (Мати); І. Грабченко (Батько); П. Хомета (Розпорядник); Л. Смирнова (Мара); Л. Місюренко, І. Подворчанська, М. Святкевич, Л. Янчишина (Дівчата); О. Вінник, М. Жуков, В. Павловський, М. Пурак, О. Царук, І. Пустовий (Хлопці-музики). Всі працювали з великим захопленням та натхненням. Для глядача ця вистава виглядала дивовижно. Це було фантастично-пластичним дійством з умовними декораціями та ляльками, які скоріше були символом, ніж ляльками в руках акторів-виконавців. На той час таке рішення вистави було надто сміливим і дещо передчасним. Сьогодні, 30 років потому, такий умовний засіб виразності є дуже популярним, який використовується в багатьох виставах лялькових театрів. Прем'єра вистави відбулась у березні 1983 р. У червні того ж року виставою «Василькові рушнички» було відкрито

Перший республіканський фестиваль театрів ляльок, який проходив у місті Луцьку. Тоді творчий пошук, здійснений Л. Поповим у роботі над цією виставою, у багатьох учасників фестивалю не знайшов розуміння, викликав багато суперечок та дискусій. Нововведення, вперше запроваджені у виставі, сприйняли як виклик традиційному театру ляльок. Ті, хто був налаштований на просвітництво національної ідеї, сприйняли цю виставу дуже позитивно, бо відчували важливість відродження народних традицій у мистецтві театру ляльок. Серед них — драматург, кандидат педагогічних наук Н. Шейко-Медведева, яка дала високу оцінку виставі за розкриття і збереження духовної спадщини українського народу. На захист цієї вистави вона ставала і на наступних фестивалях, наполягала на її реабілітації (у 1976 та 1979 роках).

З того часу Л. Попов ніколи не залишався осторонь української національної тематики. Разом з І. Рожком вони здійснили ряд знакових вистав за творами українських авторів, а саме: «Казка про Чугайстра» за п'єсою П. Воронька; «Золоторогий олень» за п'єсою Д. Павличка; «Чарівна зернина» та «Дума про козака Голоту» за п'єсами Н. Шейко-Медведевої; «Перемелеться — мука буде» за п'єсою Ф. Званної.

У 1985 р. Л. Попов у співавторстві з І. Рожком здійснив постановку вистави «Казка про Чугайстра» за п'єсою П. Воронька.

Сцени з вистави «Василькові рушнички»

Постановники вистави:
І. Рожко, В. Жигунова, Л. Попов

Ця драматична поема була написана П. Вороньком у 1957 р. Своє перше прочитання вона знайшла на сцені Київського театру юного глядача. В ній розповідалося про героїчні подвиги дітей у Карпатах під час Великої Вітчизняної війни. Л. Попов зробив сценічну редакцію цієї драматичної поеми для театру ляльок.

Для художнього оформлення вистави була запрошена молода художниця Житомирського театру ляльок В. Жигунова, з якою в 1983 році Л. Попов працював над виставою «Горбиконик» за казкою П. Ершова. Музичне оформлення до вистави здійснив уже знааний в Україні на той час композитор М. Скорик. Дія вистави проходила у трьох сценічних планах, які віддзеркалювали три різних періоди подій. Авансцена — події, що відбувались у реальному часі сьогодення (ролі Дідуса і Онуки актори виконували у «живому плані»); другий план — чорний кабінет, в якому відбувались події часів війни (дія розігрувалась акторами з паркетними ляльками та акторами в масках); третій план — казкові сцени легендарної героїчної минувшини (актори грали на ширмі тростинними

Сцена з вистави
«Казка про Чутайстра»

ляльками). Така багатоплано-ва побудова створювала єдину стереоскопічну картину зображувальних подій, не нагромаджуючи їх і не ускладнюючи, а наче по сходинках підводячи глядача до глибшого розуміння вчинку маленьких героїв спектаклю. У виставі була зайнята майже вся труппа, чимало акторів виконували 2–3 ролі, зберігаючи своєрідність кожного образу. Прем'єра вистави відбулася 30 січня 1985 р.

Важливою подією для Хмельницького театру ляльок було повідомлення 19 грудня 1985 р. щодо участі Хмельницького обласного театру ляльок у конкурсі на здобуття Державної премії Української РСР імені Т.Г. Шевченка. На здобуття премії театр було висунуто за спектаклі останніх років, що пропагували героїко-патріотичну тематику та українську народну творчість. Вперше на здобуття такої премії було висунуто представників мистецтва театру ляльок України. І хоча премії театр не отримав, навіть висунення на Державну премію вже було визнанням високої поваги до творчості хмельничан.

...

У другій половині 1985 р. з посади директора театру пішла на пенсію Т. Александрова. Сім років вона керувала театром. Завдяки своїм природним здібностям організатора та професіоналізму вона налагодила повноцінну роботу всього театрального «організму». З притаманною їй енергією під-

тримувала театр у належному стані, тому що завжди висувала високі вимоги як до мистецтва, так і до всього, що його стосувалося. Тамара Опанасівна вимагала високого мистецького рівня від всього творчого складу театру. Для Л. Попова, тоді ще молодого режисера, вона була наставником, допомагала і підтримувала його і, що дуже важливо, ставилася до нього з глибокою довірою. Це був дуже добрий союз, як результат — театр отримав широке визнання як серед дитячого, так і дорослого глядача. Мрії та зусилля Т. Александрової справдилися. Хмельницький театр ляльок став одним з лідерів українського лялькового мистецтва. Після відходу Т. Александрової обов'язки директора театру майже 9 місяців виконував Л. Попов. Але це навантаження дуже заважало його творчим планам, і, хоча керівництво міста й області підтримувало його перебування на цій посаді, Л. Попов налягав на призначенні нового директора. Тому на початку березня 1986 р. новим директором театру було призначено Миколу Івановича Гончарука. До того він працював заступником директора обласної філармонії.

У 1986 р., після «визволення» від директорських обов'язків, Л. Попов здійснив дві постановки. Для дітей — «Ох, цей

Сцена з вистави «Ох, цей Мицик!». Л. Меланич —
тітонька Марина, 1986 р., м. Хмельницький

Сцена з вистави
«Перемелеться — мука буде».
1986 р., м. Хмельницький

час працювала в Київському республіканському театрі ляльок. Для художнього втілення постановки водевілю Л. Попов запросив художника В. Нікітіна та молодого київського композитора О. Яківчука.

Жанр вистави режисер Л. Попов визначив як водевіль-пародія, або, точніше, «дружній шарж», на класичний сюжет, який сприймався з позицій сьогодення. Лукаві дотепні жарти, каламбури, буяння фантазії, ексцентрика і гротеск заволоділи сценою. В основі режисерського задуму — засудження таких людських пороків, як: алкоголізм, бездуховність, розпуста, споживацтво. Вистава «Перемелеться — мука буде» була досить складною за композицією.

У ній було відверте змішання різних стилів. У виставі діяли молоді закохані герої Василь (А. Іванченко) і Галя (Л. Передерій). Ці ролі актори виконували у «живому плані», усі інші — гострохарактерні ролі — носії різних людських вад, актори грали в масках: О. Царук (Хома), Л. Менланич (Химка), В. Миронов (Шалапутенко), М. Святкевич (Секлета), А. Гуменюк (Кум). Прем'єра вистави відбулася 24 червня 1986 року.

Мицик!» Ю. Чеповецького та для дорослих — «Перемелеться — мука буде» Ф. Званної.

П'єса для дорослих за мотивами старовинних українських водевілів «Перемелеться — мука буде» була написана спеціально на замовлення театру київським драматургом Ф. Званною, яка довгий

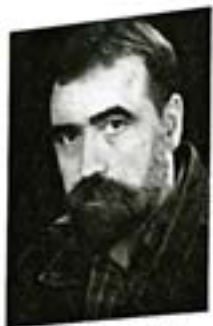

Після прем'єри вистави «Перемелеться — мука буде»

28 жовтня 1986 року Указом Президії Верховної Ради Української РСР за заслуги в розвитку радянського мистецтва та активну участь у громадському житті Л. Попову було присвоєне Почесне звання заслуженого артиста Української РСР, а в 1987 р. Головний комітет ВДНГ Української РСР нагородив Л. Попова дипломом другого ступеня та срібною медаллю за постановку вистави «Перемелеться — мука буде».

...

На початку 1987 р. Л. Попов запросив на роботу головним художником театру Михайла Юрійовича Ніколаєва — молодого спеціаліста, випускника Ленінградського державного інституту театру, музики і кінематографії імені М. Черкасова. З приходом М. Ніколаєва театр набув особливої художньої виразності.

М. Ніколаєв

Восени Л. Попов разом з молодим художником почав працювати над виставою за п'єсою В. Маяковського «Баня». На рішення Л. Попова щодо постановки «Бані» вплинули події державної перебудови, які відбувалися у 80-х роках. Він вважав їх співзвучними з подіями, що розгорталися в 30-х роках у п'єсі В. Маяковського. Адже сатиричні персонажі комедії В. Маяковського можливо було впізнати серед партійної номенклатури та чиновницької бюрократії нашої епохи. Сценічну редакцію п'єси для театру ляльок робив Л. Попов особисто. Це, знову-таки, була перша спроба поставити виставу «Баня» на сцені лялькового театру України. Музику для вистави написав композитор Л. Етінгер. Новаторська за змістом і формою сатирична п'єса «Баня» потребувала від постановників такого ж нетрадиційного, нестандартного прочитання. Для втілення задуму Л. Попов з М. Ніколаєвим вирішили використати класичну маріонетку, це була перша спроба у Хмельницькому театрі поставити виставу виключно за допомогою класичної маріонетки, яка вимагала від акто-

Ляльки до вистави «Баня», худ. М. Ніколаєв, 1988 р., м. Хмельницький

ра високого рівня майстерності. То, безумовно, був творчий ризик. По-перше, складність була в тому, що одну ляльку, створюючи єдиний образ, вели кілька акторів, а озвучував її інший. По-друге — велика кількість персонажів, біля 20. У виставі грали актори: І. Грабченко, Л. Янчишина, І. Олексюк, О. Царук, В. Миронов, І. Брильов, М. Гудзяк, О. Вінник, Т. Росола, І. Вербицький. Треба відзначити, що поруч з провідними акторами у виставі працювала молодь, випускники театральних училищ. Молодим акторам випала нагода опанувати тонкощі роботи зі складною системою ляльок — маріонеткою. Прем'єра вистави відбулася 3 листопада 1988 р.

У 1989 р. Л. Попов у співпраці з М. Ніколаєвим створив ще одну виставу «Теремок» за п'єсою С. Маршака. Це була спроба режисера вирішити виставу — як виставу-гру малої форми. Виконувалася вона двома акторами у «живому плані» з вертепними ляльками (І. Вербицький, І. Олексюк). «Теремок» був останньою роботою Л. Попова у Хмельницькому театрі ляльок. На Третьому Всеукраїнському фестивалі театрів ляльок у 1989 р. в м. Луцьку Хмельницький театр ляльок показав дві роботи: «Баня» за В. Маяковським та «Теремок» С. Маршака. На фестивалі вперше були відзначені роботи

Сцени з вистави «Теремок», актори І. Вербицький, І. Олексюк, ляльки худ. М. Ніколаєва

М. Ніколасва, в яких відображалися яскрава творча особистість художника, його самобутній художній стиль.

...

За час роботи в Хмельницькому обласному театрі ляльок з 1977 по 1989 рік Л. Попов здійснив двадцять сім постановок для дітей та дорослих у театрі, дві у Сілістринському театрі (Болгарія) та одну на Укртелефільмі. Був учасником двадцяти оглядів, конкурсів, фестивалів театрів ляльок міжнародного, всесоюзного та республіканського рівнів. За творчі досягнення Л. Попов неодноразово нагороджувався Міністерством культури СРСР та УРСР. У 1986 р. отримав Почесне звання «Заслужений артист України».

На кінець 80-х років ім'я режисера Л. Попова вже було відоме в Україні та СРСР. Його вистави, створені протягом десятиліття, увійшли до скарбниці мистецтва лялькарів України. Він як молодий режисер по праву увійшов до когорти відомих лялькарів республіки — С. Єфремова, Ю. Сікало, Б. Азарова, В. Бугайова.

Зустріч поколінь. Театру 30 років, 2000 р., м. Хмельницький

Розділ четвертий

ПОВЕРНЕННЯ ДО ХАРКОВА

Л. Попов
м. Харків, 1990 р.

На початку 1989 р. Л. Попов отримав запрошення очолити, на той час єдину в Україні, кафедру театру ляльок Харківського інституту мистецтв ім. І. П. Котляревського, яку заснував його учитель В. Афанасьєв. Л. Попов розпочав опановувати новий напрямок своєї діяльності — науково-викладацький.

Будівля театрального факультету інституту мистецтв, м. Харків, вул. Чернишевського, 79

На засіданні кафедри театру ляльок Харківського державного інституту мистецтв імені І. П. Котляревського 8 лютого 1989 р. Л. Попова було обрано завідувачем кафедри. На той час на кафедрі працювали: І. Кагановська, Я. Резніков, О. Інютючкін, О. Рідний, С. Фесенко, Л. Наумова, Р. Ковальова, Г. Довгаль, С. Довлетова, Т. Литовченко та ін.

Приймаючи кафедру, Л. Попов навіть не уявляв, які випробування чекали його попереду. То був важкий час — розпад СРСР і становлення нової незалежної держави Україна. Від-

сутність коштів на утримання державних закладів; заборгованість заробітної плати викладачам; час талонів та купонів, коли майже нічого не можна було придбати у магазинах. Такий стан призвів до духовного зубожіння та повної зневіри у своє майбутнє більшості громадян країни. Треба було вижити, вистояти та подолати всі перешкоди.

Становище на кафедрі на кінець 80-х років було досить складним. У 1984 р. з кафедри пішов її засновник В. Афанасьєв. Наступні п'ять років кафедрою почергово завідували С. Смелянська, Я. Резніков, О. Інютючкін. Зрозуміло, така часта зміна керівників була не на користь роботі кафедри. На жаль, був втрачений колись міцний творчий зв'язок з Харківським театром ляльок. Добрі традиції співпраці між театром і кафедрою, започатковані В. Афанасьєвим, зникли.

Проаналізувавши стан речей на кафедрі, Л. Попов почав діяти відразу і рішуче. Не гаючи часу він взявся вирішувати ряд невідкладних питань на факультеті: створення належних умов для навчання студентів (відсутність достатньої кількості навчальних аудиторій. На кожного студента кафедри припадало 0,5 м² аудиторного фонду, тоді як на студента кафедри драматичного мистецтва — 5,0 м², це в 10 разів більше); подолання жалюгідного стану, в якому знаходилася матеріально-технічна база кафедри (відсутність майстерні із виготовлення ляльок та сцени для показу курсових і дипломних вистав кафедри). Безумовно, все це впливало на рівень підготовки студентів.

Протягом двох років під керівництвом Л. Попова та за підтримки декана театрального факультету Галини Яківни Ботунової суттєво змінилися умови навчання студентів-лялькарів. Кожен курс уже мав свою творчу майстерню. Л. Попов доклав багато зусиль, аби у 1991 р. на театральному факультеті запрацювала мала сцена навчального театру кафедри. Багато часу Л. Попов приділяв створенню майстерні із ви-

В. Выходцевський

готовлення театральних ляльок. Так склалося, що протягом п'яти років кафедра не мала належної бази для здійснення постановочної роботи з випуску дипломних і курсових робіт. На кафедрі не було викладача з технології виготовлення театральної ляльки. Тому у 1989 р. на цю посаду Л. Попов запросив художника з Белгородського театру ляльок (Росія) Василя Олексійовича Выходцевського.

На прохання Л. Попова керівництво інституту надало додаткові штатні одиниці для роботи у майстерні. Очолив роботу майстерні завідувач художньо-постановчої частини Володимир Миколайович Ковтун. Відкриття на кафедрі майстерні та сцени навчального театру дало можливість викладачам і студентам на професійному рівні створювати курсові та дипломні проекти.

Для забезпечення високого рівня підготовки спеціалістів кафедри, перш за все, Л. Попов підвищив вимоги до професійного рівня викладацького складу. Станом на 1989 рік на кафедрі працювало два доценти Я. Резніков та І. Кагановська. За часи керівництва кафедрою Л. Поповим звання доцентів отримали: О. Ініотчкін, Л. Попов, С. Фесенко, Р. Ковальова, В. Дорошенко. У 2001 р. звання заслуженої артистки АР Криму отримала Р. Ковальова. До роботи на кафедрі Л. Попов запросив відомих в Україні режисерів та акторів-практиків: В. Цветкова, М. Хомутова, Є. Гімельфарба, А. Роденко, О. Рубинського, С. Пасічника, Б. Бориса та ін.

Творчий досвід роботи, висока професійність та науково-педагогічний рівень викладачів дали можливість готува-

ти спеціалістів освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» та асистентів-стажерів.

На початку дев'яностих років, з проголошенням Незалежності України, відбулися зміни й у національній вищій школі. Л. Попов брав активну участь у проходженні акредитації та ліцензуванні інституту і факультету. Під його керівництвом на кафедрі були переглянуті усі навчальні програми та плани. Л. Попов був головним розробником нових навчальних планів з підготовки акторів, режисерів театру ляльок. Ці плани в подальшому будуть взяті за основу багатьма вишами, що готують лялькарів в Україні. Для покращення якості фахової підготовки студентів, окрім збільшення навчальних годин з майстерності актора та режисури, Л. Попов включив до плану навчання нові дисципліни: з пластичного виховання, сценічного мовлення, сольного та хорового співу тощо. За його ініціативою у 1991 р. вперше на кафедрі було здійснено набір студентів на акторський курс заочної форми навчання, а у 1995 р. — перший заочний режисерський курс. Так сталося, що на початку 90-х років з театрив, з певних причин, пішло багато фахівців. До театрив прийшли нові працівники, багато з яких не мали фахової освіти. Тому відкриття

Викладачі та студенти на святковому засіданні кафедри, 1993 р., м. Харків

заочного навчання було обумовлене зверненням керівників багатьох театрів ляльок.

З набуттям незалежності України питання підготовки творчих фахівців вишів набуло деяких змін. Державні театри почали грати вистави українською мовою. В репертуарах все частіше з'являлися вистави українських драматургів. Кафедра теж була налаштована на впровадження в навчальний процес державних вимог стосовно української мови. Перша дипломна вистава «Добрячі розбійники» Є. Сперанського, що була поставлена на кафедрі у 1973 р., йшла українською мовою. У наступному 1974 р. О. Інюточкиним була створена остання українською мовою вистава «Вертеп». І з того часу навчання на кафедрі та випуск дипломних робіт відбувалися російською мовою. Постало завдання повернути рідну мову, відновити інтерес до національної культури та її надбань. По-перше, було прийнято рішення про відродження на кафедрі лялькового Вертепу. Поновленням займався доцент кафедри О. Інюточкин, який 15 років тому вже здійснював постановку «Українського вертепу» зі студентами кафедри інституту і акторами Харківського театру ляльок. У червні 1989 р. студенти Харківського інституту мистецтв імені І. П. Котляревського показали ляльковий Вертеп на Республіканському фестивалі театральних шкіл «Початок» в місті Києві. Саме цей вдалий виступ визначив подальший орієнтир кафедри щодо підготовки національних фахівців в Україні. З того часу робота студентів над Вертепом була включена до навчальної програми. Студентські Вертепи неодноразово були представлені на різних міжнародних фестивалях, оглядах, конкурсах і завжди мали успіх. Окрім того, на сцені навчального театру кафедри кожного року з'являлися вистави за творами українських класиків: О. Олесь, М. Лисенка, Лесі Українки, І. Франка та ін. На сцені театру поруч з виставами

Члени кафедри: сидючи С. Фесенко, Р. Ковальова, Л. Попов, Н. Брикова, Є. Гімельфарб, С. Довлетова; стоячи А. Обезаєв, В. Ковтун, А. Роденко, О. Інюточкин, Є. Огородній, 1998 р., м. Харків

українських авторів з успіхом ішли вистави світової класики: О. Пушкін «Скупий рицар», К. Чапек «З життя комах», А. Екзюпері «Маленький принц», Г. Лорка «Любов донна Перлмліна», В. Шукшин «До третіх півнів» та ін.

Багаторічний успіх підготовки фахівців лялькового мистецтва у Харківському інституті мистецтв імені І. П. Котляревського полягав у тісній співпраці його з Харківським театром ляльок імені Н. Крупської. Порушення відносин кафедри з театром негативно вплинуло на подальший навчальний процес. З приходом до Харківського театру ляльок нового керівництва, директора Володимира Вікторовича Решетняка і головного режисера Євгена Юзефовича Гімельфарба, Л. Попов відразу почав налагоджувати втрачені творчі зв'язки. До викладацької роботи на кафедрі були запрошені режисери, художники та провідні актори театру: Є. Гімельфарб, Н. Денисова, М. Кужелева, О. Рубинський, П. Гаврилюк. Разом з театром кафедра проводила багато творчих заходів. На сцені театру студенти показували свої дипломні вистави, проводили зустрічі випускників кафедри, капусники, ювілеї та ін.

Члени кафедри, 2000 р., м. Харків

Велику увагу Л. Попов приділяв налагодженню зв'язків і з іншими театрами України, на сценах яких проходила навчальна практика студентів кафедри. Вже до середини 90-х років кафедра поновила свої творчі зв'язки з усіма театрами ляльок України. Зміцніли стосунки з ляльковими кафедрами творчих вишів Росії, Білорусі, Польщі. Викладачі та студенти кафедри брали участь у міжнародних науково-практичних конференціях та фестивалях різного рівня, що проходили в Україні, а саме: Києві, Ужгороді, Пол-

Учасники наукової конференції:
Р. Ковальова, Л. Попов, Г. Ботунова, О. Інютючкін,
С. Клітін, М. Нікулеску, 1995 р., м. Ярославль (Росія)

таві, Луцьку, Сімферополі, Івано-Франківську. Свої досягнення студенти демонстрували на фестивалях за кордоном: у Жешуві, Білостоці (Польща), Нансі (Франція), Турне (Бельгія), Бресті (Білорусь), Белгороді, Ярославлі (Росія).

Авторитет, отриманий кафедрою за часи керівництва Л. Попова, дозволив їй стати не лише науково-методичним і творчим центром з підготовки фахівців, але і центром об'єднання усього лялькового мистецтва в Україні.

...

Свою викладацьку роботу Л. Попов розпочав з постановки дипломної вистави за казкою Дж. Родарі «Пригоди Чиполліно» на випускному четвертому курсі (художній керівник О. Інютючкін). А в липні 1989 р. Л. Попов набрав свій перший акторсько-режисерський курс. Він складався з 12 студентів акторського курсу та 4 — режисерського.

Для Л. Попова одним з головних спрямувань у роботі на кафедрі було створення умов для підготовки фахівців

На іспиті з майстерності актора театру ляльок,
1990 р., м. Харків

Репетиція вистави «Лисичка, котик та півник»,
ст.: О. Холодний, Р. Неупокоев, О. Сорокін

нової української театральної школи лялькарства на основі національної культури і народних традицій. У 1990 р. Л. Попов під час роботи зі студентами звернувся до творів поета-вигнанця О. Олеся. На той час цей автор, стосовно дитячої драматургії, був майже нікому не відомий. Його п'єси були написані для своїх дітей під час вигнання у Чехії в 30-х рр. XX століття. Вони написані віршованою формою і сприйма-

лися як п'єси наївного театру для малечі. Це було першопрочитання п'єси О. Олеся «Лисичка, котик та півник». Художник — старший викладач В. Виходцевський. Ролі виконували студенти курсу: С. Березна (Лисичка), О. Холодний (Котик), Р. Неупокоев (Півник), Н. Лесик (Миша), О. Сорокін (Зайчик), О. Лубенець (Пилинець), І. Кірічок, О. Харчевіна, К. Сніцар, Н. Кочаловська, В. Коробка (Лиски). Прем'єра вистави відбулася в червні 1991 р.

За чотири роки на курсі було поставлено ще три вистави українських авторів: «Український вертеп»; М. Лисенко «Коза-дереза»; Ф. Званна «Перемелеться — мука буде».

Маючи великий досвід режисерської роботи, Л. Попов добре розумів, яких акторів та режисерів чекають у театрах ляльок України. Студенти протягом усього періоду навчання опановували навички роботи з різними системами ляльок: рукавичними, тростинними, вертепними, планшетними, маріонетками. Початковим етапом за програмою було засвоєння основ роботи з лялькою у народному ляльковому театрі. Студенти оволодівали особливостями роботи з вертепною лялькою у «Вертепі» (режисер О. Інютчкін), рукавичною у «Комедії про Петрушку» (режисер Л. Попов).

Більше часу на курсі приділялося основам майстерності актора драматичного театру, тому що в сучасних виставах поруч органічно існують актори у «живому плані», предмети та ляльки різних систем. Вперше на кафедрі Л. Попов запровадив роботу студента з маскою. Театр масок — це особливий театр, який допомагає поєднати у собі пластику драматич-

Сцена з вистави
«Лисичка, котик та півник»

Сцена з вистави «Вертеп»

ного актора і рух ляльки. Свої вміння роботи у «живому плані» та з маскою студенти продемонстрували у виставі «Перемелеться — мука буде» Ф. Званної.

На третьому курсі Л. Попов працював зі студентами над дитячою комічною оперою

Сцена з вистави
«Комедія про Петрушку»,
ст. О. Сорокін

Репетиція вистави
«Перемелеться — мука буде»

Сцена з вистави,
ст.: Н. Лесик, О. Лубенець

М. Лисенка «Коза-дереза». Для постановки опери режисер використав своє рішення вистави, яке було здійснене у Полтавському театрі ляльок. У подальшій навчальній роботі зі студентами Л. Попов неодноразово буде звертатися до своїх постановок, які спочатку знайшли своє втілення на професійній сцені. Це було доречно тому, що для нього це був знайомий матеріал і він не витрачав зайвий час на режисерські пошуки. Вся увага була спрямована на роботу зі студентами: роботу над образами та майстерність роботи з лялькою. «Коза-дереза» дала можливість студентам відчувати свої професійні можливості. Виконуючи ролі, студенти, крім роботи з вертепною лялькою, співали, танцювали, грали у «живому плані». Набута майстерність надавала студентам впевненості та віри у свою професію. З успіхом вони

Сцена з вистави «Коза-дереза»

грали «Козу-дерезу», як на студентській сцені, так і під час участі у Днях слов'янської культури, що проходили у 1992 р. в м. Жешові (Польща), та Першому українському міжнародному театральному фестивалі «Березіль-93», що проходив у м. Харкові у 1993 р.

Вперше за всі часи існування кафедри студенти курсу під художнім керівництвом Л. Попова підготували шість дипломних вистав, які постійно грали на студентській сцені. З виставами та навчальними програмами вони брали участь у семи міжнародних фестивалях, що проходили у м. Києві (1991), Воронежі (1991, Росія), Ужгороді (1992), Полтаві (1992), Жешуві (1992, Польща), Луцьку (1993), Харкові (1993). Після завершення навчання усі студенти розпочали свою роботу у театрах ляльок м. Запоріжжя, Черкаси, Кривий Ріг, Київ, Сімферополь. Випускники режисерського курсу свою режисерську роботу почали у театрах: Полтавському (Я. Грушецький); Івано-Франківському (Д. Нуянзін); Закарпатському (О. Кузьмін); Тамбовському (Д. Смагін).

Багато випускників цього курсу з часом стали відомими фахівцями і не тільки у театрах ляльок. Студенти режисерського курсу очолили театри: Я. Грушецький — Черкаський театр ляльок; Р. Неупокоев — Чернівецький театр ляльок; Д. Нуянзін — Брестський театр ляльок (Білорусь); Д. Смагін — Калінінградський театр ляльок (Росія). Випускники акторського курсу О. Лубенець, Н. Лесик стали провідними майстрами сцени Запорізького театру ляльок; О. Сорокін та О. Сорокіна — акторами оригінального жанру Варшавського цирку (Польща); О. Холодний — актором, художнім керівником драматичного театру м. Істра (Росія). За творчі досягнення О. Кузьмін отримав почесне звання «Заслуженого артиста України», а Р. Неупокоев — «Заслуженого діяча мистецтв України».

...

у 1993 р. Л. Попов здійснив другий набір акторсько-режисерського курсу. Він складався з 11-ти студентів акторського лялькового курсу та 4-х — режисерського. На цьому курсі Л. Попов продовжив удосконалювати вже напрацьовані педагогічні методи виховання студентів попередніх років. Він доклав багато зусиль, аби виплекати у студентів любов до національної спадщини.

Вже на другому курсі студенти розігрували «Вертеп» та знайомилися з драматургією українських авторів: О. Олеся «Лисичка, котик та півник»; Ю. Чеповецького «Мишкові гулі». Всі ці роботи виконувалися за допомогою вертепних та рукавичних ляльок. Роботу з

Сцена з вистави «На перші гулі»

тростинною лялькою вони удосконалювали під час постановки вистави за мотивами українських водевілів В. Васильченка «На перші гулі» та Товстоноса «Закохані куми». Режисер — Л. Попов, художник — В. Виходцевський.

Поруч з виставами українських авторів ішли вистави і за творами світової класики. На третьому курсі з'явилася вистава за казкою В. Гауфа «Карлик-ніс». Основним завданням під час роботи над цією казкою для Л. Попова було навчання студента в рамках однієї вистави працювати у «живому плані», з маскою та лялькою. Саме в цій виставі Л. Попов продовжив навчання студентів особливостям створення художнього образу в умовах «третього жанру». Над виставою «Карлик-ніс» працювали: режисер — Л. Попов, художник — В. Виходцевський, хормейстер — В. Дорошенко, балетмейстер — Л. Марков. Прем'єра вистави відбулася на студентській сцені 22 травня 1996 р.

Також відбулася дипломна вистава «Маленький принц» за повістю-казкою А. Екзюпері (інсценізація студента курсу Є. Огороднього). Вперше на кафедрі Л. Попов у цій виставі використав ляльку-маріонетку. На кафедрі на той час зовсім не вивчали цю систему ляльок. Маріонетка складна у роботі і мала невелику пошану серед акторів театрів ляльок України.

Хазяйкою на сценах професійних театрів все ще була тростинна лялька. Прояв поваги й інтересу

Сцена з вистави
«Карлик-ніс»

Сцена з вистави
«Маленький принц»

до маріонетки в театрах з'явився тільки наприкінці 80-х років XX століття. Саме на той час припала поява першого в Україні театру маріонеток у м. Києві під керівництвом М. Яремчука. Вже на наступних курсах Л. Попов буде більше використовувати маріонетку у виставах.

У виставі «Маленький принц» окрім ляльки-маріонетки Л. Попов задіяв тростинні, планшетні ляльки, маски, тантоморески та «живий план». Більша частина подій вистави вирішувалася за допомогою «чорного кабінету». Сценографом вистави був В. Виходцевський, художником ляльок — В. Безуля. Головні ролі виконували студенти: Є. Огородній (Автор, Лис), В. Кожевников (Маленький принц), Ю. Лейбович (Льотчик), Н. Лисич (Троянда, Змія). Прем'єра вистави відбулася 6 березня 1997 р.

Творча майстерня Л. Попова докорінно відрізнялася від інших тим, що його студенти, починаючи вже з другого курсу, отриману майстерність на заняттях відпрацьовували перед глядачем. Вони грали свої курсові і дипломні вистави для дітей не тільки у навчальному театрі, але і на гастролях у м. Харкові, Керчі, Івано-Франківську. З виставою «Український вертеп» студенти з успіхом виступали перед глядачами м. Києва, Харкова, Луцька. У січні 1996 р. студенти брали участь у Другому міжнародному фестивалі театрів ляльок «Різдвяна містерія».

Виступ студентів з Вертепом на майдані Незалежності,
07.01.1996 р., м. Київ

Випускники 1997 р. після Державного іспиту у колі членів ДЕКу

У кінці 2007 навчального року, у червні, під час проведення державних іспитів, студенти-випускники представили Державній екзаменаційній комісії шість вистав: «Вертеп», «Лисичка, котик та півник», «Мишкові гулі», «Українські

водевілі», «Карлик-ніс», «Маленький принц». Диплом спеціаліста зі спеціалізацій «актор театру ляльок» та «режисер театру ляльок» отримали: актори — Ю. Брайко, І. Воробець, І. Гараніна, Т. Грицун, О. Дюбкова, В. Кожевніков, Ю. Лейбович, Н. Лисич, С. Несін, Є. Огородній та режисери — Д. Боцвін, М. Вікс, Р. Неупокоев.

...

За часи виховання третього набору акторсько-режисерського курсу (1997–2001) Л. Попов уже з впевненістю використовував свій педагогічний досвід, який отримав при навчанні студентів попередніх наборів. У перші роки роботи на кафедрі він сам був учнем, тому що педагогіка була для нього зовсім незнаною галуззю знань. Але він наполегливо з відповідальністю вчився сам, вчився у колег, які вже мали викладацький досвід. Під час виховання студентів він уже користувався своєю методикою, розробленою і напрацьованою роками. Незмінним для Л. Попова завжди залишався пріоритет роботи студента з лялькою. Але для розширення творчих можливостей майбутнього актора він виховує універсального виконавця, спроможного виконувати усякі завдання сучасних театральних вимог.

Л. Попов зі студентами курсу на занятті з майстерності актора,
1998 р., м. Харків

Після вистави «Біда від ніжного серця», 1999 р., м. Харків

Він намагався навчити студента вільно і впевнено виходити за межі ширми, руйнуючи стіну, яка стоїть між актором з лялькою і глядачем. Цей спосіб акторського існування на сцені дещо нагадує руйнацію четвертої стіни між актором і глядачем у драматичному театрі. Л. Попов намагався наблизити студента до вільного існування в умовах тотального театру. Для цього він вимагав від студентів поглибленого вивчення основ майстерності актора драматичного театру не тільки за системою К. Станіславського, але і В. Мейерхольда, Є. Вахтангова, Л. Курбаса, Г. Крега, Б. Брехта, Є. Гратовського.

Усі програмні вимоги Л. Попова мають практичні підтвердження. Робота зі студентами розпочиналася від вивчення народного театру ляльок до засвоєння методів існування актора у сучасній виставі пост-модерну. Від вистав «Лисичка, котик та півнік» О. Олеся та «Коза-дереза» М. Лисенка

Викладачі та студенти ХІМ з В. Вальховським, 1998 р., м. Харків

до «Пітер Пена» Дж. Баррі, «Скупого лицаря» О. Пушкіна та «Лісової пісні» Лесі Українки.

Випускники курсу: А. Аскерова, С. Бабенков, Я. Брикова, О. Каданов, О. Мирошникова, Т. Степанюк, О. Худякова, І. Шарафутдинов на дипломному курсі грали п'ять вистав, різних за змістом і формою. На цьому курсі Л. Попов продовжував приділяти значну увагу маріонетці. Якщо у виставі «Скупий лицар» студенти грали штовковою маріонеткою,

Сцена з вистави
«Пітер Пен»

Сцена з вистави
«Лісова пісня»

то у виставах «Пітер Пен» та «Лісова пісня» вони створювали образи своїх героїв за допомогою класичної маріонетки, окрім того і тростинними, рукавичними і вертепними ляльками.

У 2001 р. студенти І. Шарафутдінов, Т. Степанюк, О. Каданов, С. Бабенков з виставою «Скупий лицар» з успіхом представляли українську лялькову театральну школу у Польщі на семінарі-лабораторії, що проходив у Варшавській академії мистецтв — на факультеті театру ляльок у м. Білостоці та на П'ятому міжнародному фестивалі театрів Центральної Європи, що проходив в м. Нансі у Франції.

...

Протягом усього періоду роботи в Харкові Л. Попов виховував студентів у творчій співпраці з викладачами: з майстерності актора театру ляльок — С. Фесенко, О. Рубінським; основ майстерності актора драматичного театру — С. Довлетовою, С. Пасічником; режисури — В. Цветковим, Б. Бори-

С. Фесенко С. Довлетова Г. Милютченко В. Дорошенко Л. Марков

сом; сценічного мовлення — Г. Милютченко, сольного співу — В. Дорошенко, танцю — Л. Марковим, І. Фальковою; пластики — М. Розіним, Р. Ніконенко; технології виготовлення театральної ляльки — В. Виходцевським, В. Ковтуном та ін. Багатолітня плідна та дружня співпраця з колегами вплинула на становлення особистості Л. Попова, на його як педагогічні, так і ділові якості.

...

У середині 90-х років, за результатами навчально-виховної роботи, кафедра театру ляльок була однією з провідних кафедр інституту. На той час Л. Попов уже мав незаперечний авторитет серед викладачів не тільки кафедри, але і всього інституту. Його творчі, організаторські здібності та особисті людські якості привертати увагу керівництва інституту. У 1995 р., за поданням декана факультету Г. Ботунової, Л. Попова призначили заступником декана театального факультету. А у 1997 р. Л. Попов став деканом.

До складу театального факультету інституту мистецтв входило п'ять кафедр: акторського мистецтва драматичного театру на чолі з завідувачем кафедри народним артистом України, професором Є. Лисенко; режисури на чолі з народним артистом України професором О. Барсегяном; театрознавства на чолі з заслуженим діячем мистецтв України, кандидатом мистецтвознавства, професором А. Горбенко (з часом кафедру очолила доцент, заслужений працівник культури України Г. Ботунова); театру ляльок на чолі з заслуженим артистом України, доцентом Л. Поповим; сценічно-

У деканаті Л. Попов та Є. Лисенко

В. Мащенко, Г. Ботунова,
Л. Попов

го мовлення та вокалу на чолі з заслуженим артистом України, доцентом Ю. Шейко. При кафедрі театрознавства працювала театральна бібліотека, а на кафедрах акторського мистецтва драматичного театру та театру ляльок працювали навчальні театри та художньо-постановчі лабораторії. На факультеті працювало 50 викладачів та навчалося біля 130 студентів.

На посаді декана театального факультету Харківського інституту мистецтв імені І. П. Котляревського Л. Попов працював до 2001 р. Його заступником був Віталій Миколайович Мащенко, який з часом займе посаду декана.

У 2002 р. під час святкування 85-річчя з дня заснування Харківського інституту мистецтв імені І. П. Котляревського Л. Попова було нагороджено Почесною грамотою Міністер-

Після дипломної вистави на театальному факультеті ХІМ,
1999 р., м. Харків

Члени Вченої ради Харківського інституту мистецтв
ім. І. П. Котляревського, 1992 р., м. Харків

ства освіти і науки України за багаторічну сумлінну працю та особистий внесок у справу підготовки висококваліфікованих спеціалістів і плідну науково-педагогічну діяльність.

...

Працюючи в інституті на викладацькій роботі, Л. Попову випала можливість краще познайомитися з театрами ляльок в Україні. На той час він був визнаним режисером, мав високий творчий рейтинг, тому його з зацікавленістю кликали на постановки до театрів.

На запрошення директора Полтавського театру ляльок П. Рямова Л. Попов поставив у театрі дитячу комічну оперу М. Лисенка «Коза-дереза». Це одна з трьох дитячих опер, написаних М. Лисенком на початку ХХ століття. Вона була адаптована до театру ляльок і з успіхом йшла на сцені українських театрів ляльок. У 40-х роках — в Київському театрі ляльок, у 50-х — в Львівському та Полтавському. Нове життя

Сцена з вистави «Коза-дереза», 1990 р., м. Полтава

у Полтавському театрі ляльок п'єса видатного українського композитора М. Лисенка «Коза-дереза» отримала у 1990 р. До постановки вистави були залучені: художник В. Козуб, хормейстер В. Якубович, балетмейстер Н. Мегіль.

Виставу Л. Попов вирішував, як ярмарковий балаган. У ній були використані яскраві мотиви Сорочинського ярмарку. Актори за вказівкою Вертепника — «балаганного діда» — на сцені розігрували історію про Козу. Ряжені народні майстри грали вертепними ляльками на плетеному тину, що стояв посередині сцени і нагадував вертепну скриньку. Вертепні ляльки були механізовані. У виставі були задіяні молоді актори театру, які закінчили Дніпропетровське театральне училище: А. Остапенко (Коза), А. Вітрюк (Лисичка, Баба), С. Циба (Вовк, Дід), О. Андрієнко (Заєць, Рак). Диригентом усього дійства у виставі був досвідчений актор театру, провідний майстер сцени В. Сірик (Вертепник, Ведмідь). Прем'єра вистави відбулася 15 березня 1990 року, а в жовтні цього ж року вистава «Коза-дереза» була представлена на Першому в Україні міжнародному фестивалі театрів ляльок «Інтерлялька-90» в місті Ужгороді. Журі фестивалю

відзначило Л. Попова дипломом фестивалю за краще режисерське прочитання української класики, а актриса А. Остапенко отримала диплом за кращу жіночу роль.

Наступними постановками, які здійснив Л. Попов на сцені Полтавського театру ляльок, були: «Хорообрі мандрівники» Н. Забіли (1991); «Карлик-ніс» А. Колесникова за Гауфом (1991); «Котигорошко» Г. Усача (1994); «Дитина джунглів» Є. Огороднього за Р. Кіплінгом (2002).

Довголітня творча співпраця Л. Попова з Полтавським театром ляльок була плідною та цікавою. Поруч зі своїм учителем на сцені театру постановки здійснювали учні Л. Попова. У 1992 р. студент Я. Грушецький вперше на професійній ляльковій сцені Полтавського театру ляльок поставив п'єсу О. Олеся «Бабусині пригоди». Ця постановка була відзначена на Всеукраїнському фестивалі театрів ляльок «Прем'єри сезону-92». Театр став базою практики для студентів-режисерів Харківського інституту мистецтв імені І. П. Котляревського, а з часом і для Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого. На афіші театру можна побачити назви вистав у постановці учнів Л. Попова: Д. Нуянзіна, Р. Неупокоева, О. Іноземцева, О. Дмитрієвої та ін.

...

На початку 1990 року поновилися творчі стосунки Л. Попова з Івано-Франківським театром ляльок. Ініціатором співпраці з театром був директор театру З. Борецький, з яким Л. Попов познайомився ще у 1974 р., коли перебував у театрі на режисерській практиці. Зіновій Ілліч запропонував режисеру Л. Попову угоду про творчу співпрацю з кафедрою інституту. Це був другий театр після Полтавського, який став базою для практики студентів кафедри. Очолив цю роботу Л. Попов. Головним програмним задумом для З. Борецького

Л. Попов та директори О. Василяшко і З. Борецький,
1992 р., с. Березів

і Л. Попова було бажання підняти професійний рівень театру завдяки збагаченню репертуару українською драматургією. Театр прагнув до залучення в свій репертуар найкращої літератури та драматургії української класики та сучасності. Треба зазначити, що такий план дій був започаткований ще в середині 70-х років режисером театру І. Рожком.

Його вдалі постановки вистав «Котигорошко» Г. Усача та «Золоторогий олень» за поемою Д. Павличка мали концептуальне значення у подальшому розвитку Івано-Франківського театру ляльок. Нове відродження театру припало на початок 90-х років, саме на час виборювання Україною своєї незалежності. З того часу і розпочалися творчі взаємини Л. Попова з театром. Тривали вони шість років. За ці шість років Л. Попов поставив на сцені Івано-Франківського театру ляльок сім вистав. Першою постановкою була дитяча комічна опера М. Лисенка «Коза-дереза», яку до цього режисер вже поставив у Полтавському театрі ляльок. Це був вдалий ремейк вистави у складі постановочної групи — режисер Л. По-

Сцена з вистави «Коза-дереза»,
1991 р., м. Івано-Франківськ

пов, художник В. Козуб, хормейстер В. Сидорак, балетмейстер В. Петрик. У виставі брали участь молоді актори театру: О. Циглінська (Коза), Г. Негрич (Лисичка, Баба), Р. Андрійків (Зайчик, Рак), І. Циглінський (Вовк, Дід), Б. Борищак (Ведмідь), Л. Йосифів (Вертепник). Ця вистава за своїм художнім рішенням руйнувала усі стереотипи щодо традиційного театру ляльок. Для івано-франківського глядача вистава «Коза-дереза» несла відчуття неймовірного свята українського мелосу на ляльковій сцені. Справжнім відкриттям була ця вистава і для глядачів бельгійського міста Гента під час показу акторами Івано-Франківського театру ляльок «Козидерези» на Європейському фестивалі театру фігур, що проходив у Бельгії у 1992 р.

Наступні шість вистав у постановці Л. Попова, що відбулися на Івано-Франківській сцені, теж були успішними. Тут у роботі Л. Поповим були використані твори нових для театру ляльок авторів: І. Манжури, О. Олеся, Я. Яроша, О. Кузьміна.

Сцена з вистави
«Лис Микита та Неситий вовк»,
1991 р., м. Івано-Франківськ

ка у Львівському театрі ляльок. Саме ця зустріч Л. Попова з М. Даньком стане початком їх творчої співпраці на довгі роки. Сумісна робота почалася з нової постановки за п'єсою письменника, журналіста Я. Яроша «Лис Микита та Неситий вовк». Ця вистава була однією з перших постановок М. Данька у театрі ляльок. До цього він працював художником у Івано-Франківському музично-драматичному театрі. Виставу про Лиса Микиту було вирішено розіграти на традиційній ширмі з використанням рухливої декорації. Вона нагадувала карпатські гори і полонини. Була зроблена з дерев'яних палиць та оздоблена елементами вбрання з побутових прикрас Гуцульщини, які на очах глядача перетворювалися то на гори, то на смереки, то на стайню чи колибу. Декорація була зроблена в трьох планах. На першому плані діяли міміруючі тростинні ляльки за принципом театру «мапет-шоу», на другому та третьому планах для роботи використовувалися ляльки вертепні-маротки. За жанром це була іронічна комедія-буф. Для музичного оформлення вистави композитор В. Сидорак використав теми гуцульських коломийок. У виставі були задіяні актори: Б. Борищак, І. Са-

бадиш, Т. Чекірова, Т. Янчук, В. Кочмар. Прем'єра вистави відбулася в жовтні 1991 р.

У 1992 р. на зональному фестивалі у місті Рівному вистава Івано-Франківського театру ляльок «Лис Микита та Неситий вовк» Я. Яроша була відзначена дипломом.

У 1993 р. Л. Попов виступив художнім керівником постановки другої дитячої опери М. Лисенка «Пан Коцький», режисером якої був учень Л. Попова студент режисерського курсу Д. Нуянзін. Випуск наступної вистави Л. Попова в театрі також був пов'язаний з роботою студентів кафедри. На заняттях з предмету «робота режисера з драматургом» кожен студент отримав завдання написати інсценівку за творами українських авторів. Студент О. Кузьмін звернув увагу на одну з поем українського поета, фольклориста кінця XIX століття І. Манжури. Під час роботи над інсценівкою за поемою «Іван Голик» Л. Попов запропонував О. Кузьміну на її основі зробити п'єсу-гру. Саме за цією п'єсою у 1994 р. Л. Попов разом з художником М. Даньком, композитором Л. Дейчаківською і хореографом В. Петриком здійснив постановку на сцені Івано-Франківського театру ляльок.

Вистава «Іван Голик» вирішувалася, як бурсацька забава. Актори-бурсаки у складі: І. Циглінського, І. Сабодиша та Р. Януша в невеличкій скрині, що постійно трансформувалася, розігрували фантастичну історію про Івана Голика. У виставі використовувалися вертепні ляльки та маски української народної масочної культури. Ця вистава була адресована для сімейного перегляду. Вона була представлена на Міжнародних фестивалях театрів ляльок у м. Ужгороді (1994) та Львові (1996).

У 1995 р. на Івано-Франківській сцені Л. Попов поставив виставу для молодшого глядача за мотивами української народної казки за п'єсою Ю. Гімельфарба «Козенята та Сірий вовк». З часом, разом з художником М. Даньком та компози-

Сцени з вистави «Іван Голик»,
1994 р., м. Івано-Франківськ

тором Ю. Грицун, приступив до підготовки постановки вистави «Лісова пісня» за п'єсою видатної української поетеси Лесі Українки. Історія постановок у театрі ляльок драматичній «Лісовій пісні» розпочалася набагато пізніше, ніж у драматичних театрах. Перше прочитання п'єси на ляльковій сцені відбулося у Рівненському театрі ляльок у 1987 р. режисером А. Роденком. Вдруге вона була поставлена А. Поляком на сцені Волинського театру ляльок у 1988 р. Як в першій постановці, так і у другій здебільшого була використана планшетна лялька, дія вистави відбувалася у відкритому прийомі. Постановники вводять специфічну систему стосунків між

Сцена з вистави «Іван Голик»,
1994 р., м. Івано-Франківськ

лялькою та людиною. Треба наголосити, що лялька у цьому прикладі — це маска. Отже, всі міфічні істоти були лялька-ми, а люди були у «живому плані». Такий прийом дав змогу розрізнити два різних світи, в яких живуть відповідно Мавро та Лукаш. Враховуючи міфо-поетичну структуру «Лісової пісні», художнім рішенням Л. Попова було повести сценічну дію як сакральне дійство, крізь низку обрядів, що давало змогу вільно фантазувати. Саме за допомогою символів та ритуальних предметів режисер та художник намагалися створити необхідне підґрунтя для священного відтворення драматичної дійсності. Отже, вистава починалася з розігнання нечистих духів та відьом, щоб не заважали обряду. Спочатку лунав один дзвін, через мить їх вже два, потім три і чотири. Їх дзвін несхожий один на оден. Сцена наповнювалася світлом, і глядач бачив чотирьох дівчат та чотирьох хлопців. Чоловіче та жіноче начала. Кількість акторів мала велике значення, адже чотири означає землю, цілісність, повноту та справедливість. За часів трипільської культури жертвовники були орієнтовані на чотири сторони світу. Загальна кількість акторів становила вісім. Це число у духовному розумінні означає шлях,

тобто шлях, пройдений через сім сходинок небес до задуманої мети. Хлопці тримали в руках палиці зі сферами на кінці, а дівчата — дзвіночки. Ці палиці виступали як фалічний символ, тобто уособлення плодючості, це і Світова вісь, і Дерево життя, «палець Сонця». По центру розташовувався Вівтар — це священний «живий камінь». За українською міфологією, з нього росте Дерево життя. По боках Вівтаря — три стовбури, вони схожі на кам'яних ідолів з німбами на голові, ніби скіфські баби. Але у цьому випадку кожен з них виступав як Світовид або Всевид.

Дія вистави відбувалася на Вівтарі, який є зрізаним дубом, тобто тим, що від нього лишилося. Лукашева мати та Килина зрізали його та продали і цим порушили гармонійне існування людини та природи. Дуб — особливе священне дерево, втілення Світового дерева. Його вік складає тисячу років, він не гине навіть тоді, коли від нього залишається один пенз. Тому Вівтар у вигляді зрізаного дуба не є випадковістю. Він виступав як символ поломаного життя, порушення світового ритму. Вистава стає жертвоприношенням йому, благанням про прощення. В образі зрізаного дуба режисер та художник вбачали сакралізований центр, в якому відбувалися значущі події, послідовні з річним календарно-обрядовим циклом. Вистава насичена мотивованими символами, необхідними смисловими деталями, які не губляться у розмаїтті реквізиту вистави. Між кожною дією режисер вводить певний ритуал. На початку таким ритуалом є звуки дзвіночків та умовне освячення ними дерев хлопців. Також ритуалом є прокидання природи після зими. Так, божевільня Лукаша теж є певною церемонією. В ній закладене містичне та сакральне значення. У виставі Л. Попов використав «живого» актора, вертепну ляльку та маріонетку. Таким чином, режисер відокремив не тільки світи, в яких існують герої, але й надзавдання кожного персонажу, його духовний розвиток. Прем'єра вистави

Після прем'єри вистави «Лісова пісня»,
1996 р., м. Івано-Франківськ

«Лукаш і Мавка» за п'єсою Лесі Українки відбулася в грудні 1996 р. У виставі були зайняті актори театру: І. Циглінський (Лукаш), Т. Чикірова (Мавка), О. Циглінська (Килина, Доля), С. Януш (Мати), Р. Януш (Перелесник, Лісовик, Той що в скелі сидить), Л. Гаврилук (Русалка).

Останньою роботою Л. Попова на Івано-Франківській сцені була постановка, у 1996 р., вистави для дорослих за мотивами українських водевілів. Вистава комедія-жарт «Українські водевілі» складалася з трьох водевілів. Художник вистави — М. Данько, композитор — О. Яківчук, балетмейстер — В. Петрик.

...

Окрім багатолітньої творчої співпраці з Полтавським та Івано-Франківським театрами ляльок, Л. Попов не припиняв тісні творчі стосунки з Хмельницьким театром ляльок.

Сцена з вистави «Ще раз про Червону Шапочку»,
1996 р., м. Харків

Учасники вистави

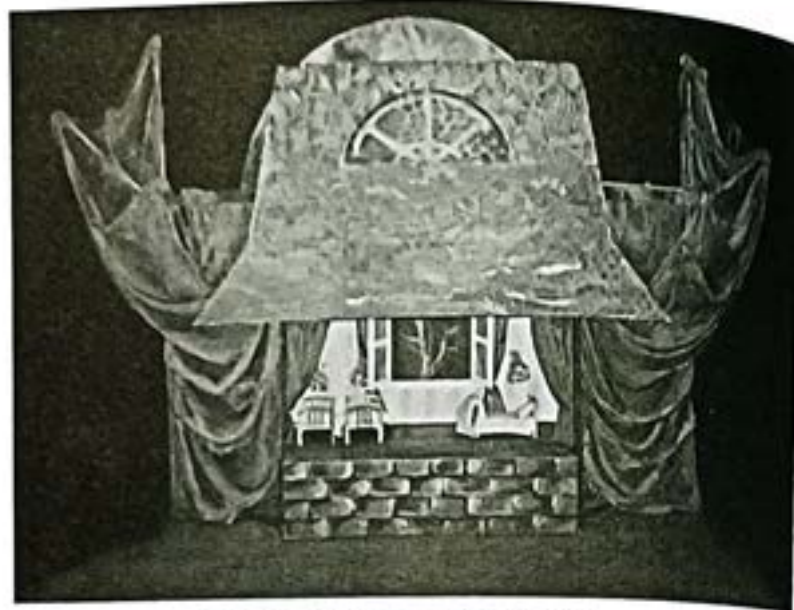
Сцена з вистави «Незнайко-мандрівник», 1998 р., м. Харків

З нагоди ювілейних заходів до дня заснування міста Хмельницького у 1993 р. Л. Попов поставив у театрі три вистави: О. Кузьміна «Козак Крутивус та Смертиха», Я. Яроша «Лис Микита та Неситий вовк», О. Олеся «Лисичка, котик та півнік». У Харківському театрі ляльок імені В. А. Афанасьєва Л. Попов разом з художником М. Кужелевою здійснив три постановки: у 1996 р. вистави за п'єсою С. Єфремова, С. Когана «Ще раз про Червону Шапочку» та у 1998 р. вистав за М. Носовим «Пригоди Незнайки» і «Незнайко-мандрівник».

П'єсу за мотивами повісті-казки М. Носова «Незнайко-мандрівник» на замовлення Л. Попова написав його учень, тепер актор Київського театру ляльок Є. Огородній.

Свої спроби у драматургії Євген розпочав ще під час навчання в інституті. Під керівництвом свого вчителя він створив інсценізацію за повістю А. Екзюпері «Маленький принц» для постановки дипломної вистави, в якій він виконував роль Лютчика. Також у співпраці з Л. Поповим він написав п'єси: «Дитина джунглів», «Карлик-ніс», «Пітер Пен», «Пригоди королеви доріг» та ін.

На афішах багатьох театрів можна побачити назви вистав, що йшли і йдуть дотепер у постановці Л. Попова: у Львівському театрі ляльок — «Івасик-Телесик» М. Йоффе, К. Гу-

Декорація вистави «Пітер Пен»,
1999 р., м. Брест (Білорусь)

Сцена з вистави

бенка (1990); Тамбовському (Росія) — «Лиса, кот и петух» О. Олеся (1994); Рівненському — «Карлик-ніс» О. Колеснікова (1996) та «Як Журавель ходив свататись» М. Тобілевича (1997); Миколаївському — «Мишкові гулі» Ю. Чеповецького (1998); Брестському (Білорусь) — «Пітер Пен» Є. Огороднього за Дж. Баррі (1999).

...

у 1994 р. Л. Попов разом з колегами по роботі О. Інютючкіним, Р. Ковальовою та випускницею режисерського курсу А. Пундік створив Харківський приватний театр ляльок «Петрушка». Це була одна з перших спроб в Україні організації приватного театру ляльок. Приводом створення театру було запрошення департаменту культури Тюменської області до участі у гастрольній діяльності в районах Крайньої Півночі Росії з виставами для дітей. Не останнім аргументом для створення театру стали і складні побутові проблеми, які виникли у ті важкі часи державотворення; аби встояти і не покинути викладацьку діяльність, яка на той час майже не в змозі була забезпечити життєві потреби викладачів навчальних вузів. Відкриття театру давало надію на подолання цих перешкод. У новоствореному театрі Л. Попов поставив три вистави для дітей дошкільного віку. У 1994 р. — «Лиса, кот и петух» за п'єсою О. Олеся та «Козлята и Серый волк» за п'єсою Ю. Гімельфарба. У 1995 р. — «Ещё раз о Красной Шапочке» С. Єфремова, С. Когана. Окрім постановочної роботи,

Сцена з вистави
«Козенята та Сірий вовк»,
1994 р., м. Харків

Л. Попов брав участь у виставах і як актор. Художником усіх вистав був В. Виходцевський. Вистави йшли російською мовою. Свою гастрольну діяльність театр розпочав у м. Кагалімі Ханті-Мансійського Автономного округу Російської Федерації, де 4 квітня 1994 р. пройшла перша вистава. Театр гастрював російськими містами Кагалім, Ноябрськ, Сургут, Нижньовартівськ, окрім того, у Харкові та Харківській області.

З виставою «Ещё раз о Красной Шапочке» у 2001 р. театр був учасником фестивалів: П'ятого міжнародного театрального фестивалю центральної Європи, м. Нансі (Франція); Третього міжнародного фестивалю театрів ляльок «Золотий Телесик», м. Львів; Другого міжнародного фестивалю театрів ляльок у Криму, м. Сімферополь.

У 1999 р. Л. Попов здійснив постановку в ляльках опери С. Рахманінова «Скупий лицар» за п'єсою О. Пушкіна. Це була спроба створити оперу, коли одні актори вели ляльок, а інші співали за них. Такий принцип роботи актора з маріонеткою пов'язаний з її технічними особливостями. Отже, на сцені актори-ляльководи оживляли маріонеток, відтво-

Ляльки з вистави «Ещё раз о Красной Шапочке»,
худ. В. Виходцевський, 1995 р.

Сцена з вистави «Скупий лицар»

рюючи їх пластичний образ. Ними були молоді фахівці, які протягом останніх років закінчили навчання на кафедрі театру ляльок, а саме: Є. Огородній (Барон, Слуга); В. Домашенко (Альбер); М. Озеров (Скнар, Герцог). Для роботи над виставою була використана фонограма. Вокальні партії виконували: Б. Добрин, Л. Кузнецов, А. Усманов, С. Яковлев, І. Будрин у супроводі Великого симфонічного оркестру Всесоюзного радіо під керівництвом Г. Рождественського. Неймовірну роботу провів художник вистави В. Виходцевський, який особисто створив усіх ляльок. Це були ексклюзивні маріонетки, виготовлені з металу, наче герої з лицарських турнірів середньовіччя.

Прем'єра вистави була показана на Другому міжнародному фестивалі «С. В. Рахманінов і українська культура» в травні 1999 р. у Харкові.

Після прем'єри: Є. Огородній, Л. Попов, М. Озеров,
В. Домашенко, 1999 р., м. Харків

Наприкінці 2001 року Харківський приватний театр ляльок «Петрушка» під керівництвом Л. Попова, який ще жартома називали «Театр трьох доцентів», завершив свою діяльність у зв'язку з від'їздом Л. Попова до Києва, а А. Пундік до Хмельницького.

Розділ п'ятий

КИЇВ

Л. Попов
м. Київ, 2013 р.

Р. Пилипчук

Д. Поштарук

інституту Ростислава Ярославовича Пилипчука. Знайомство Л. Попова зі знаним в Україні науковцем у галузі мистецтва, професором, академіком Академії мистецтв України Р. Пилипчуком відбулося ще у 1993 р. на симпозиумі.

Учасники симпозиуму: Л. Попов, Л. Савченко, Х. Юрковський, Т. Моцарь, Г. Баришев, 1996 р., м. Луцьк

який проходив у м. Луцьку на Першому міжнародному фестивалі театрів ляльок «Різдвяна містерія».

Цей фестиваль, започаткований директором Волинського театру ляльок Данилом Андрійовичем Поштаруком, носив не тільки творчий характер, але і науковий. У програмі фестивалю окрім показу Різдвяних вистав відбувалися слухання наукових доповідей стосовно дослідження вертепної драми, її виникнення та розповсюдження як на теренах України, так і Європи.

Участь Р. Пилипчука, разом з науковцями Г. Баришевим (Білорусь), Х. Юрковським (Польща), Жан-Рене Бувре (Франція), Е. Наваррою (Іспанія), Й. Федасом, В. Давидюком

(Україна), І. Уваровою та Б. Голдовським (Росія), у проєкті «Різдвяної містерії» додала незаперечного авторитету фестивалю. Л. Попов теж виступав на симпозіумі з доповіддю «Особливості роботи студента з вертепною лялькою» та представляв практичну роботу — «Український вертеп» у виконанні харківських студентів. Зустрічі Л. Попова з Р. Пилипчуком відбувалися не лише на фестивалях (1993, 1996, 1989), але і під час його візитів до інституту мистецтв у Харкові. Спілкування під час цих зустрічей засвідчило збіг їх поглядів на проблеми нового устрою української театральної школи. Р. Пилипчук, враховуючи досвід роботи Л. Попова як фахівця та організатора навчального процесу у вишній школі, та його плани щодо переїзду до Києва, запропонував йому викладацьку роботу на кафедрі театрознавства з перспективою у майбутньому відкриття спеціалізації «актор театру ляльок».

...

Навесні 2002 р. за рекомендацією Р. Пилипчука Л. Попова (не залишаючи роботи в інституті) запросили взяти участь у заснуванні Приватного Київського училища театру і кіно.

Директором та художнім керівником училища була народна артистка України Тамара Олександрівна Гребенюк.

Керівний склад театального училища: Г. Гребенюк, І. Зайчук, В. Рубан, С. Мурженко, Л. Попов, В. Чернишов, 2005 р., м. Київ

Л. Попов зі студентами училища, 2004 р., м. Київ

на Яценко. Л. Попов був її заступником. Він займався розробкою навчальних планів та програм, готував пакет документів на проходження акредитації навчального закладу. В серпні, після вступних випробувань, було набрано два курси зі спеціалізації «актор драматичного театру і кіно».

Л. Попов став художнім керівником курсу, набір якого був здійснений на базі загальної середньої освіти. Другим викладачем з майстерності актора на курсі була актриса Театральної майстерні «Сузір'я» Ірина Іванівна Мельник.

Під кінець 2002 навчального року Т. Яценко пішла з училища. Директор-розпорядник училища Віктор Іванович Чернишов запропонував Л. Попову стати директором та художнім керівником Київського училища театру і кіно. За рішенням

Л. Попов, І. Мельник, С. Мурженко, М. Кунцевич

Ради засновників училища Л. Попов був затверджений на цю посаду. Його заступником призначили Світлану Дмитрівну Мурженко. Л. Попов очолював училище до 2005 р. У тому ж році він залишив ці посади. Його рішення було обгрунтовано відкриттям у Київському національному університеті театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого кафедри акторського мистецтва та режисури театру ляльок, де Л. Попов посів місце завідувача. Директором училища (згодом коледжу) за рекомендацією Л. Попова був призначений Віктор Федорович Рубан.

...

Відкриття кафедри було пов'язане з певними труднощами. Була проблема з наявністю приміщень для проведення занять студентів-лялькарів, також була відсутня матеріально-технічна база для цієї унікальної професії, не кажучи про відсутність викладачів, які б могли викладати фахові дисципліни. Аби домогтися позитивного вирішення цих завдань, Л. Попов залучив до викладання фахових дисциплін провідних майстрів лялькового мистецтва київських театрів ляльок. Також

Головний корпус КНУТК ім. І. К. Карпенка-Карого,
вул. Ярославів Вал, 40

він знайшов вагому підтримку у директорів театрів ляльок України щодо надання матеріально-технічної допомоги студентам-лялькарям та можливості у майбутньому проходження навчальної та дипломної практики студентів у професійних театрах. А головне, була усунута проблема відсутності аудиторії для навчання. Для викладання фахових дисциплін була знайдена майстерня у напівпідвальному приміщенні в навчальному корпусі по вулиці Ярославська, 17/22. Ця аудиторія, з часом, стане улюбленою майстернею для багатьох студентів-лялькарів. Тут Л. Попов і розпочав перші заняття.

У липні 2003 року відбулися чергові вступні іспити на театральному факультеті, але на цей раз, окрім акторів драматичного театру і кіно, режисерів театру і цирку, театрознавців, були зараховані студенти нових двох спеціалізацій — «акторське мистецтво театру ляльок» та «режисура театру ляльок». Цей перший набір лялькарів вважають для себе знаковим, бо він припадає на рік нових якісних змін у житті усього колективу інституту.

Цей рік, коли інститут за рішенням розпорядження Кабінету Міністрів України отримав статус університету і був реорганізований у Київський державний уні-

Навчальний корпус університету,
вул. Ярославська, 17/22

Це рік, коли інститут за рішенням розпорядження Кабінету Міністрів України отримав статус університету і був реорганізований у Київський державний уні-

О. Безгін

верситет театру, кіно і телебачення. У той час відбулася зміна ректорів. Р. Пилипчук, який керував інститутом двадцять років (1983–2003), пішов на пенсію, а на посаду ректора університету було обрано заслуженого діяча мистецтв України, кандидата мистецтвознавства, професора Олексія Ігоровича Безгіна. Амбітні плани наймолодшого ректора Києва стосовно майбутнього розвитку рідного навчального закладу, адже він випускник та викладач інституту і добре розумівся в усіх справах і проблемах закладу, знайшли підтримку у професорсько-викладацького складу університету.

...

Першого вересня 2003 р. під час привітання першокурсників на сцену навчального театру інституту з ляльками-маріонетками в руках вийшли три дівчини та три хлопці. Вони склали свою першу клятву на вірність ляльковій справі.

Це був курс акторів-лялькарів денної форми навчання. Художнім керівником курсу був Л. Попов. Окрім акторського курсу, був набраний режисерський ляльковий курс заочної форми навчання у кількості шести чоловік. Художне

Першокурсники-лялькарі, 01.09.2003 р., м. Київ

керівництво курсом очолив художній керівник Київського академічного муніципального театру ляльок, народний артист України С. Єфремов. У листопаді на навчання до асистентури — стажування зі спеціальності «акторське мистецтво театру ляльок» на денну форму навчання була зарахована випусниця кафедри театру ляльок Харківського інституту мистецтв імені І. П. Котляревського актриса Н. Гнітій. Вона стала першим помічником своєму творчому керівникові Л. Попову у вихованні студентів акторського курсу. З 2003 по 2006 рік Н. Гнітій викладала дисципліну «основи майстерності актора драматичного театру» на акторських курсах. Сценічну мову викладати на акторському курсі було запрошено досвідченого фахівця-мовника Т. Рижову, з «технології виготовлення театральної ляльки» — В. Виходцевського. До того він працював викладачем на кафедрі театру ляльок у Харківському інституті мистецтв імені І. П. Котляревського.

Набори акторів та режисерів-лялькарів здійснювалися на другій кафедрі акторського мистецтва і режисури драми. Завідувачем кафедри на той час був народний артист України Л. Танюк, з 2004 р. завідувачем кафедри став декан театального факультету, заслужений діяч мистецтв України, професор Ю. Висоцький. На кафедрі працювали провідні майстри театального мистецтва України: Е. Метницький, В. Судьїн, В. Зимня, М. Ружковський, Г. Кононенко, О. Шаварський, В. Бугайов, К. Дубінін та ін. Члени кафедри з зацікавленістю стежили за народженням нової спеціалізації, з повагою ставилися до кожного викладача і студента, надавали їм практичну допомогу.

...

У наступному 2004 р. були набрані курси акторів (художній керівник курсу С. Єфремов) та режисерів театру ляльок (художній керівник, головний режисер Київського академіч-

ного театру ляльок, заслужений артист України Ю. Сікало). А вже наприкінці 2004 р. виникло питання про відкриття самостійної кафедри театру ляльок.

Першого лютого 2005 року вчена рада Київського національного університету театру кіно і телебачення імені І.К. Карпенка-Карого прийняла рішення про створення кафедри акторського мистецтва та режисури театру ляльок на факультеті театрального мистецтва. Згідно з наказом на новостворену кафедру були зараховані викладачі: С. Єфремов, Ю. Сікало, В. Лисюк, В. Виходцевський, Н. Гнітій. Л. Іщенко, В. Кожевніков, Є. Невинський. Завідувачем кафедри було призначено Л. Попова.

На той час кафедра складалася з двох акторських і одного режисерського курсів денної форми навчання та одного режисерського курсу заочної форми навчання. На цих курсах навчалося 24 студенти і працювало 9 викладачів. Під час становлення кафедри Л. Попов приділяв велику увагу залученню на викладацьку роботу досвідчених фахівців-практиків. Протягом п'яти років для викладання фахових дисциплін він запросив на роботу: народного артиста України С. Єфремова;

заслужених артистів України Ю. Сікала, О. Лозовську, С. Чуркіна, Л. Ясиновську, Т. Сильченко; режисерів М. Яремчука, М. Урицького; акторів І. Мельник, В. Кожевнікова, О. Юхименко, Є. Огороднього та ін.

Для підвищення фахового рівня викладачів кафедри Л. Попов зосередив увагу на підготовці висококваліфікованих педагогів з числа молодих акторів, режисерів та випускників кафедри. Починаючи з 2003 р., молодим викладачам кафедри була надана можливість навчатися у асистентури стажуванні. Художнім керівником асистентів-стажерів був Л. Попов. Його учні протягом трьох років навчання брали активну участь у вдосконаленні своїх професійних навичок та опановували тонкощі театральної педагогіки. Випускники Л. Попова після завершення навчання продовжували працювати викладачами на кафедрі, серед них: Н. Гнітій (випускниця 2006 р.), В. Кожевніков (2009), Д. Драпіковський (2010), В. Ібрагімова (2012).

У вересні 2005 р., на прохання Л. Попова, ректор університету О. Безгін дав наказ про створення на кафедрі навчальної лабораторії, яка повинна була забезпечувати

Члени новоутвореної кафедри з ректором університету О. Безгіним, 2005 р., м. Київ

Члени кафедри: М. Яремчук, Л. Попов, О. Лозовська, Ю. Сікало, С. Чуркін, С. Єфремов, Л. Ясиновська з головою ДЕД О. Рубинським (другий ліворуч), 2007 р., м. Київ

художньо-технічну підготовку дипломних та курсових проєктів. До складу кафедри були введені посади: художник-постановник, конструктор ляльок, художник з виготовлення ляльок і художник-бутафор. Для роботи були запрошені майстри Київського академічного театру ляльок: М. Данько, Л. Кукоба, Є. Невинський, Л. Невинська. Завідувачем вчальної лабораторії став С. Святненко, з часом лабораторію почергово очолювали В. Ібрагімова, І. Циглінський та Д. Іванова.

На кафедрі, під керівництвом Л. Попова, розроблялися і впроваджувалися нові плани і програми навчання студентів денної і заочної форм зі спеціалізацій «акторське мистецтво театру ляльок» та «режисура театру ляльок» освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр», «спеціаліст» і «магістр».

...

У липні 2006 р., вперше в університеті серед режисерських курсів усіх спеціалізацій, на факультеті театального мистецтва Л. Попов набрав режисерський ляльковий курс заочної форми навчання за освітньо-кваліфікаційним рівнем «магістр». На цей курс були зараховані О. Дмитрієва — актриса та режисер Кримського академічного театру ляльок — та М. Урицький — художній керівник Приватного театру ляльок з м. Сімферополя. Після закінчення магістратури О. Дмитрієва була запрошена працювати головним режисером Харківського академічного театру ляльок імені В. А. Афанасьєва та викладачем режисури Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського. М. Урицький почав працювати режисером-постановником Київського академічного муніципального театру ляльок та викладачем режисури на кафедрі Київського національного університету театру кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого. В подальші роки магістратуру у Л. Попова закінчили: у 2008 р. — О. Буч-

ма, яка працює завідувачем кафедри «Ляльки на естраді» у Київській муніципальній академії естрадного та циркового мистецтва, М. Погребняк, яка є головним художником Київського академічного драматичного театру на Подолі та викладачем на кафедрі театру ляльок; у 2010 р. — Н. Семінова, яка працює режисером-постановником у Черкаському академічному театрі ляльок, Т. Сільченко викладає майстерність актора театру ляльок на київській кафедрі, В. Терещенко є директором та художнім керівником Миколаївського обласного театру ляльок.

На початку 2006 р., згідно з наказом ректора університету О. Безгіна, Л. Попов був призначений відповідальним секретарем Приймальної комісії університету. Цю посаду Л. Попов успішно обіймав протягом п'яти років. Саме на цей період припали зміни щодо нових правил вступу абітурієнтів до навчальних закладів України. Починаючи з 2008 р., вступ проходив за результатами тестування. У вишах впроваджувалися європейські стандарти навчання за Болонською системою.

...

У 2007 р. Л. Попов випустив свій перший у Київському університеті курс акторів театру ляльок.

Пріоритетом у роботі зі студентами для художнього керівника курсу Л. Попова був живий зв'язок аудиторного навчання з театральною практикою. Вже у лютому місяці 2004 р. студенти першого лялькового курсу були запрошені зі своєю навчальною програмою на Всеукраїнську науково-практичну конференцію, яка проходила на базі Луганського інституту культури і мистецтв. На прикладі практичних робіт студентів учасники конференції познайомилися з методикою викладання майстерності актора театру ляльок. Л. Попов провів майстер-клас зі студентами різних творчих

Студенти та викладачі кафедри на зустрічі з М. Вашкем,
2004 р., м. Київ

вишів. Робота київських студентів була схвалена усіма учасниками конференції.

У травні 2005 р. студенти вже другого курсу стали учасниками лялькових фестивалів. На міжнародному фестивалі театрів ляльок «Подільська лялька» (м. Вінниця) студенти показали «Комедію про Петрушку», а на Міжнародному фестивалі театрів ляльок «Золотий Телесик» (м. Львів) — концертну програму «Все можуть руки лялькаря». За участь студенти були нагороджені дипломами фестивалю.

На початку третього курсу ці студенти зіграли народну англійську виставу «Панч і Джуді» мовою оригіналу на Міжнародному фестивалі театрів ляльок «Обереги» (м. Івано-Франківськ). Наприкінці п'ятого семестру у постановці викладача І. Мельник вони підготували курсову роботу з «основ майстерності актора драматичного театру» — виставу «Леді

Зустріч студентів та викладачів кафедри
з драматургом Ю. Чеповецьким, 2005 р., м. Київ

сонетів». У той же час, паралельно, Л. Попов на заняттях з «майстерності актора театру ляльок» поставив зі студентами курсу лялькову виставу за оперою С. Рахманінова «Скупий лицар».

У шостому семестрі студенти разом з Л. Поповим знову брали участь у Всеукраїнській науково-практичній конференції у м. Луганську. В рамках практичної частини конференції на сцені Луганського академічного театру ляльок вони показали свої курсові роботи «Леді сонетів» та «Скупий лицар». Учасники конференції та працівники театру були вражені високим рівнем професійної підготовки студентів як у «живому плані», так і у роботі з лялькою-маріонеткою.

На початку четвертого курсу Л. Попов разом зі студентами підготував дипломну виставу за п'єсою Лесі Українки «Лісова пісня». Ролі у цій виставі виконували Д. Драпиков-

Ляльки з вистави «Скупий лицар»,
худ. В. Виходцевський

ський (Лукаш), Д. Лемайкін (Перелесник, Лісовик) та В. Бакка (дядько Лев), також у виставі брали участь студенти, які навчалися на третьому режисерському та акторському курсах: В. Ібрагімова (Мавка), М. Назаренко (Мати, Русалка), Ю. Мельниченко (Килина, Потерча), С. Боковенко (дядько Лев), Д. Щипіцина (Потерча). Л. Попов вперше наважився залучити до вистави студентів з інших курсів. З його боку це був певний ризик, але експеримент видався вдалим. Про це засвідчили глядачі та учасники двох Міжнародних театральних фестивалів у м. Бресті (Білорусь) та м. Ужгороді, де вони брали участь. У листопаді 2006 р. після перегляду вистави директор та художній керівник Київського академічного театру ляльок Микола Іванович Петренко запропонував Л. Попову внести виставу «Лісова пісня», у виконанні студентів, у репертуар театру. Саме з того часу розпочалася практична співпраця театру з кафедрою.

Останньою постановкою, яку здійснив Л. Попов на цьому курсі, була вистава О. Кузьміна за поемою І. Манжури «Іван Голик». Вистава гралася як бурсацька забава. У виставі

кожен студент виконував по чотири-п'ять ролей. Вони розігрували свої ролі в «живому плані» з масками та вертепними ляльками у скрині, яка постійно трансформувалася під час дії на очах у глядача.

У червні 2007 р. на кафедрі відбувся перший випуск фахівців зі спеціалізації «актор театру ляльок». Це були учні Л. Попова — В. Бакка, Д. Драпіковський, Д. Лемайкін. На жаль, під час навчання, за певних обставин, з курсу пішли дівчата. За період навчання під керівництвом Л. Попова студенти підготували шість вистав: «Комедія про Петрушку», «Панч і Джуді», «Скупий лицар», «Лісова пісня», «Іван Голик», «Леді сонетів». Високу оцінку підготовці спеціалістів під час проведення державних іспитів надав голова ДЕКу народний артист України Олексій Юрович Рубинський. Він є знаним діячем лялькового мистецтва в Україні, провідним майстром Харківського академічного театру ляльок імені В. Афанасьєва, професором кафедри театру анімації Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського, академіком Академії педагогічних наук України. Він став для викладачів і студентів кафедри не тільки першим головою ДЕКу, але другом та радником у навчальному процесі кафедри. О. Рубинський протягом трьох років очолював ДЕК на кафедрі. У подальші 2010–2012 рр. головою ДЕКу був заслужений діяч мистецтв України, головний

Голова ДЕК
О. Рубинський
та Л. Попов

Голова ДЕК Є. Гімельфарб
та Л. Попов

го театру ляльок, заслужений працівник культури України М. Петренко.

Після завершення навчання випускники працюють акторами у київських театрах ляльок. Д. Драліковський з 2007 по 2010 рік продовжував своє навчання у асистентурі-стажуванні за спеціальністю «акторське мистецтво театру ляльок», не полишаючи роботи в театрі. Після завершення навчання він робив перші викладацькі кроки на рідній кафедрі під керівництвом свого вчителя.

...

У 2007 р. Л. Попов здійснив на кафедрі свій другий набір студентів зі спеціалізації «актор театру ляльок» та перший набір з «режисури театру ляльок» освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр». Це був об'єднаний курс, 11 акторів та 5 режисерів.

Виховання студентів на цьому курсі носило особливий характер. Свої професійні навички студенти отримували за експериментальною програмою, складеною художнім керівником курсу Л. Поповим. В її основу були покладені принципи студійного навчання. Всі свої випробування на спроможність до професії студенти починали усвідомлювати вже

Зустріч з першокурсниками, 01.09.2009 р., м. Київ

починаючи з першого курсу. Вже на другому курсі Л. Попов навчав своїх студентів усім навичкам лялькової справи безпосередньо під час підготовки практичної роботи — вистави. Перша вистава, яка була створена на курсі, — «Вертеп». Ляльки та вертепну скриню особисто виготовив викладач з технології театральної ляльки В. Виходцевський. Ляльок він різав топірцем з дерева за народною технологією. Робота над виставою відразу поставила питання про важливість всебічної підготовки студентів. Викладачам курсу І. Мельник, Є. Огородньому, Л. Вальчук, А. Бурлуцькому, Л. Іщенко, Л. Тальній, О. Головки треба було навчити своїх вихованців співати багатоголосні канти, танцювати, грати на народних інструментах та ін. На цю роботу було відведено один семестр. Вже на новорічні та різдвяні свята 2009 р. студенти представили свій Вертеп викладачам, членам Вченої ради університету та студентству. З цього часу студентський вертеп почав свій шлях до глядача. Його грали у Національному літературному музеї України, під час різдвяних свят, на майдані Незалежності та святкових вулицях Києва. У на-

ступному семестрі студенти знайомилися зі світовим народним театром. Разом із студентами режисерського курсу вони поставили вистави про російського національного героя Петрушку, англійського Панча та французького Гіньоля. На третьому курсі разом з викладачем з основ майстерності актора драматичного театру І. Мельник, художником М. Даньком, хормейстером Л. Вальчук і балетмейстером О. Головком Л. Попов здійснив постановку музичної вистави Г. Горіна «Бременські музиканти». Як зазначив сам режисер вистави, це була музична ексцентріада. Виконавці, окрім роботи з ляльками, співали, танцювали, жонглювали, виконували акробатичні трюки, фокуси. У виставі використовувалися ляльки різних систем: рукавичні (Король, Принцеса, Музикант, Сищик, Охорона); паркетні (Розбійники); скафандрові (Кіт, Пес, Півень, Віслюк); тантамарески (Фрейліни, Король); тіньові (Король, Принцеса, Військо). Прем'єра вистави «Бременські музиканти» відбулася на сцені Київського академічного театру ляльок під час новорічних зимових шкільних

Сцена з вистави «Бременські музиканти», 2009 р., м. Київ

канікул. За десять днів студенти зіграли 43 вистави. У квітні 2010 р. «Бременські музиканти» були представлені учасникам Другого Міжнародного фестивалю театральних шкіл «Натхнення», що проходив в Києві. Вистава мала великий успіх.

У шостому семестрі на курсі готувалося відразу дві вистави режисерами професійних театрів. Виставу за п'єсою Г. Лорк «Любов донна Перлімпліна» поставила головний режисер Харківського академічного театру ляльок імені В. Афанасьєва, заслужена актриса АР Крим О. Дмитрієва, асистувала актриса Київського академічного театру ляльок Д. Щипіцина, виставу Б. Стельмаха «Тарас» створив головний режисер Хмельницького академічного театру ляльок заслужений діяч мистецтв України С. Брижань, асистував викладач кафедри актора Київського академічного театру ляльок Є. Огородній. Це були складні вистави за своїм сценічним втіленням. Перед глядачем на сцені розкривався поетичний театр, побудований за принципом художньої метафори та поетичних символів. У цих виставах студенти опановували нову мову сценічної виразності, освоювали дієвий простір умовного існування в запропонованих обставинах. Головною перешкодою для них було освоєння нових методів роботи зі знаковою лялькою та предметом. Подолання цих труднощів відкрило сту-

Сцена з вистави
«Любов донна Перлімпліна»

ські та міжнародні фахівці театральних шкіл. Досвід від творчих зустрічей зі знайомими лялькарями, викладачами міжнародних театральних шкіл, видатними режисерами, критиками та театрознавцями був для студентів дуже пізнавальний. Вони мали вдачу спілкуватися з науковцями лялькового мистецтва: Д. Сінегерською, Н. Георгієвою (Болгарія); І. Нікулеску, Д. Левандовським (США); М. Вашкелем (Польща); М. Наумовим, А. Кулішем, Р. Кудашовим (Росія) та ін.

На четвертому дипломному курсі під керівництвом Л. Попова студенти режисерського курсу поставили на кафедрі зі студентами акторського курсу свої переддипломні вистави Г. Сапгір «Лошарик» (режисер — Д. Іванова), В. Ольшанський «Тринадцята зірка» (режисер — Ю. Чайка). В травні 2011 р. виставу «Тринадцята зірка» було показано на Міжнародному фестивалі театрів ляльок «Золотий Телесик» у м. Львові. Вистава «Лошарик» була представлена у жовтні 2011 р. на Міжнародному фестивалі національної драматургії на сцені театру ляльок «Оберіг» у м. Івано-Франківську.

Дипломні вистави студенти-режисери здійснювали у професійних театрах. Д. Іванова у Львівському академічному театрі ляльок поставила «Три поросятка», Ю. Чайка в Полтавському академічному театрі ляльок поставив «Пригоди Геракла».

Останню постановку «Пітер Пен» Дж. Баррі на акторському курсі Л. Попов разом з Є. Огороднім здійснив на початку 2011 р. У червні отримали дипломи бакалаврів: А. Зіновенко, Д. Іванова, О. Купленнікова, О. Мартиненко, О. Поліщук, А. Соболев, Г. Соболева, І. Федірко, А. Хижняк, Ю. Чайка, Ю. Шаповал.

Після захисту дипломних робіт і отримання дипломів випускники продовжили навчання в університеті ще рік, аби отримати повну вищу освіту освітньо-кваліфікаційних рівнів «спеціаліст», «магістр». Більшість випускників на той час вже

Випускники та викладачі після державних іспитів на зустрічі з головою ДЕК Є. Гімельфарбом, 2012 р., м. Київ

працювали акторами за сумісництвом у Київському академічному театрі ляльок. Студенти акторського курсу згідно з навчальною програмою готували моновистави та вистави малих форм. На кінець навчального року на акторському курсі було підготовлено три дипломні роботи: «Червоний капелюшок» за М. Шуваловим (режисер — асистент-стажист В. Ібрагімова, художник — К. Рудакова); «Пригоди Каштанчика» В. Орлова (режисер — асистент-стажист Д. Щипіцина, художник — М. Данько); «Маленька Баба-Яга» Є. Огороднього (режисер — магістр Н. Бойко, художник — М. Данько).

Режисери-магістри здійснили зі студентами акторського курсу постановки за поетичними творами. Ю. Чайка — літературно-музичну композицію «Вже почалось, мабуть, майбутнє» за творами Л. Костенко; Д. Іванова — літературно-драматичну композицію «Онєгін» за поемою О. Пушкіна. Крім того, ними були зроблені постановки у театрах: Ю. Чай-

На озері Тітікака, 2010 р., Перу

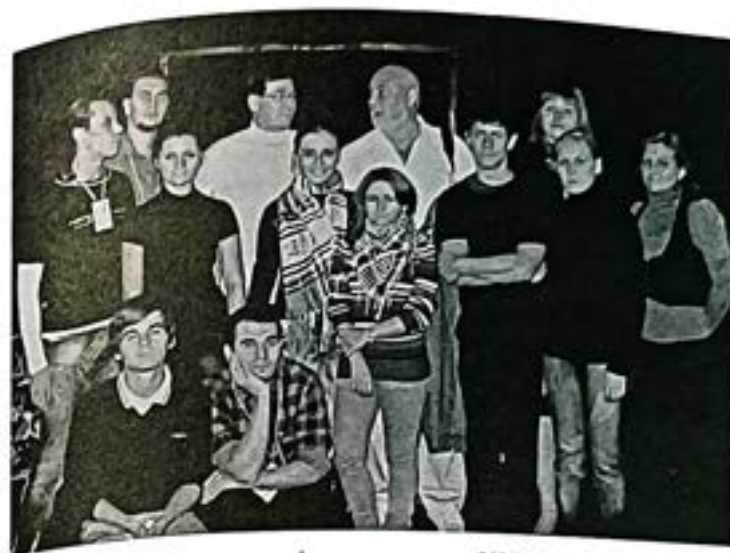
дентам можливість знайти правильний спосіб існування з лялькою у «живому плані». Адже ці вистави носили характер сповіді людини у колі своїх сценічних образів. Тривала і виснажлива робота над виставами дала свої позитивні результати.

З любов'ю та захопленням грали студенти ці вистави на навчальній сцені.

У серпні 2010 р. вистава «Любов дона Перлімпліна» Г. Лоркі у складі студентів-виконавців О. Мартиненко, О. Поліщук та Г. Соболевої була показана на Всесвітньому фестивалі театральних шкіл, що проходив у Перу (Ліма, Куско). Київські студенти-лялькарі на чолі з ректором університету О. Безгіним та художнім керівником курсу Л. Поповим

Сцена з вистави
«Тарас»

Л. Попов, М. Вашкель зі студентами КНУТК на фестивалі,
2010 р., м. Санкт-Петербург (Росія)

мали честь представляти Українську театральну школу серед 26 театральних шкіл усього світу.

На початку вересня того ж року студенти курсу та викладачі Л. Попов і Л. Вальчук та режисер С. Брижань брали участь у Першому Всесвітньому фестивалі театральних лялькових шкіл м. Санкт-Петербурга (Росія). На цьому форумі було представлено 20 театральних шкіл з усього світу. Київські студенти показали виставу «Тарас» за Б. Стельмахом та концерт-презентацію. Високу професійну підготовку київських студентів засвідчили росій-

Л. Попов та А. Куліш
(проректор Санкт-Петербурзької академії
театрального мистецтва)

ка «Кішкін дім» за М. Маршаком у Чернігівському театрі ляльок; Д. Іванова «Колобок» у Львівському міському театрі «люди і ляльки».

За п'ять років навчання на курсі було здійснено 12 вистав. Протягом трьох років вони з успіхом грали їх на сцені навчального театру університету. Усього було зіграно 148 вистав для дітей та дорослих.

...

19 листопада 2011 р., на міжнародний день студентів, на кафедрі відкрилася філія навчального театру університету. Навчальний театр було створено за ініціативою Л. Попова з метою надання студентам-лялькарям старших курсів можливості постійної (навчальної) практики. Студентський театр став мистецьким середовищем, де створюються як традиційні програмні вистави з використанням традиційних систем ляльок, так і вистави експериментального характеру — вистави малих форм та моновистави. Режисерами-постановниками на студентській сцені є не лише викладачі кафедри, але й

На ювілеї С. Чуркіна, 2012 р., м. Київ

Зустріч з Ш. Фюербергом після вистави «Все буде гаразд», 2011 р., м. Київ

На зустрічі з акторами театру Бунраку з Японії, 2007 р., м. Київ

відомі майстри-лялькарі з професійних театрів ляльок України. Також на сцені йдуть вистави учнів Л. Попова режисерських курсів. За перший театральний сезон у філії навчального театру університету було зіграно 40 вистав.

На студентській сцені проходять творчі зустрічі з майстрами лялькового мистецтва України та зарубіжжя. На ній студенти зустрічалися з істориком та теоретиком театру ляльок,

професором, директором Білостоцького театру ляльок — М. Вашкем, народним артистом України О. Рубинським, заслуженим діячем мистецтва України Є. Гімельфарбом, заслуженим артистом України Ш. Фюербергом, директором Київського приватного театру ляльок «Каспер» В. Самбором та ін.

...

У 2011 р. Л. Попов набрав курс режисерів театру ляльок, який складався з п'яти студентів, та курс сценографів театру ляльок з чотирьох студентів. Набір сценографів став найголовнішою подією року на кафедрі. Вперше в Україні, за ініціативою Л. Попова, був здійснений набір зі спеціалізації «сценографія театру ляльок» освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» денної форми навчання. Підготовка сценографів лялькового театру за радянські часи відбувалася лише в Санкт-Петербурзькій академії театрального мистецтва та у Ярославському державному театральному інституті (Росія), а в Україні готували лише молодших спеціалістів за фахом «художник-бутафор», «художник по виготовленню ляльок» в Одеському театральному-художньому училищі. Відсутність в Україні вишів з підготовки сценографів негативно позначилася на художньому рівні багатьох театрів ляльок. Л. Попов, розуміючи велику потребу в спеціалістах такого рівня, протягом багатьох років намагався вирішити це питання. Спочатку у Харківському інституті мистецтв, а з часом і у Київському університеті театру, кіно і телебачення. На початку 2011 р. керівництвом університету та особисто ректором О. Безгіним, на переконливі прохання Л. Попова, було остаточно прийнято рішення про відкриття на базі кафедри акторського мистецтва та режисури театру ляльок нової спеціалізації «сценографія театру ляльок». Для викладання на курсі фахових дисциплін Л. Попов запросив на ро-

Після першого іспиту
зі сценографії студентів кафедри,
2012 р., м. Київ

боту викладачів-практиків, що працюють сценографами в театрах Києва: М. Погребняк — головний художник Київського академічного драматичного театру на Подолі; М. Данько — головний художник Київського академічного театру ляльок; К. Рудакова — художник-оформлювач Київського національного академічного драматичного театру імені Івана Франка; Є. Зігура — викладач Київської художньої академії та ін. Упродовж року Л. Попов розробив пакет документів для впровадження нової спеціалізації та підготував навчальний план. Під його керівництвом викладачі кафедри розробили навчальні програми з фахових дисциплін.

У 2012 р. на кафедрі був вперше здійснений набір студентів на спеціалізацію «сценографія театру ляльок» заочної форми навчання.

...

Багаторічний досвід роботи Л. Попова на посаді завідувача кафедри театру ляльок в Харкові та Києві, успішна викладацька діяльність сприяли стрімкому зростанню його авторитету в українській театральній педагогіці серед фахівців лялькового мистецтва. У 2006 р. Л. Попов консультував керівництво кафедри театрознавства та акторського мистецтва Львівсько-

На заняттях зі студентами ЛДІКМ,
2006 р., м. Луганськ

го національного університету імені І. Я. Франка з приводу відкриття на кафедрі спеціалізації «акторське мистецтво театру ляльок». Для здійснення першого набору акторів-лялькарів у Львові Л. Попов запропонував художньому керівникові курсу заслуженому артисту України, головному режисеру Львівського академічного обласного театру ляльок Олександрові Петровичу Куцику навчальні плани і програми, які були складені на київській кафедрі акторського мистецтва та режисури театру ляльок.

У 2007 р. Л. Попов запросили на роботу за сумісництвом на кафедру театрального мистецтва Луганського державного інституту культури і мистецтва (тепер Луганська державна академія культури і мистецтв) для надання практичної допомоги викладачам-початківцям. На кафедрі, яку очолював заслужений працівник культури України, доцент Володимир Андрійович Саган, Л. Попов викладав спеціальний курс з дисципліни «майстерність актора театру ляльок» для студентів акторських та режисерських курсів.

Допомагав у підготовці пакета документів для відкриття на кафедрі спеціалізації «актор театру ляльок». Перший набір акторів-лялькарів був здійснений у 2007 р. Керував курсом головний режисер Луганського академічного театру ляльок народний артист України Євген Романович Ткаченко. В інституті Л. Попов працював включно до 2010 р. В цьому ж році Л. Попова запрошують на роботу на кафедру «Ляльки на естраді» Київської муніципальної академії естрадного та циркового мистецтва. На кафедрі під керівництвом своєї учениці Ольги Євгенівни Бучми Л. Попов викладає дисципліни: «методика викладання фахових дисциплін», «основи режисури», «основи режисури концертного номеру», «спеціалізація».

Окрім викладацької діяльності на кафедрі, Л. Попов продовжував приділяти багато часу науково-методичній роботі. Починаючи з 2004 р. Л. Попов, як фахівець у галузі лялькового мистецтва, брав участь у багатьох науково-практичних конференціях, що проходили в Україні та Росії.

У березні 2004 р. він був співголовою організаційного комітету науково-практичного семінару «Молодіжний театр як форма розвитку професійної компетенції майбутніх митців», що проходив на базі Луганського державного інституту культури і мистецтв. Головою семінару був заслужений діяч мистецтв України, професор Ростислав Григорович Коломієць. На семінарі Л. Попов показав практичні роботи студентів-лялькарів свого курсу. У наступні роки (2005, 2006, 2008, 2010) Л. Попов

Учасники конференції: В. Писарев, Л. Шаповал, Г. Ботунова, В. Горпенко, Л. Попов з ректором ЛДІКМ В. Філіпповим, 2005 р., м. Луганськ

був керівником секції «Театральне мистецтво» Всеукраїнських науково-практичних конференцій, що проходили на базі Луганського державного інституту культури і мистецтв. У рамках конференції він виступав з доповідями, проводив майстер-класи, показував студентські роботи, а саме дипломні вистави: «Леді сонетів», «Скупий лицар», «Любов донна Перлімпліна».

Л. Попов запрошувався до участі у міжнародних конференціях. У жовтні 2008 р. він був запрошений на Міжнародну конференцію «Театр ляльок у сучасному світі», що проходила в Москві (Росія). Організаторами конференції були Міністерство культури Російської Федерації, Союз театральних діячів РФ, Культурний центр по збереженню та розвитку творчої спадщини С.В. Образцова та Державний академічний центральний театр ляльок імені С.В. Образцова.

Учасники конференції: М. Наумов, А. Куліш, Л. Крофлін, Д. Сінегерська, Х. Юрковський, Л. Попов, О. Глазунова, Д. Поштарук, 2008 р., м. Москва (Росія)

На конференції Л. Попов представив доповідь на тему: «Деякі особливості розвитку театру ляльок України на сучасному етапі». Конференції такого рівня дають можливість поглиблювати не тільки свої знання щодо розвитку та проблем світового лялькового мистецтва, але сприяють налагодженню добрих творчих стосунків між колегами навчальних закладів, що готують фахівців для театру ляльок як в Україні, так і за кордоном. Підтвердженням того є добрі стосунки та співпраця Л. Попова з науковцями: Х. Юрковським, М. Вашкем (Польща), Б. Голдовським, А. Кулішом, М. Наумовим (Росія), Н. Георгієвою, Д. Синегерською (Болгарія) та ін. У жовтні 2009 р. з доповіддю «Особливості розвитку професійної школи лялькарів України в сучасних умовах інтеграції до Європейської системи освіти» Л. Попов виступав на міжнародній науково-практичній конференції «Теорія та практика підготовки акторських кадрів», що проходила на базі факультету соціології, педагогіки та психології Запорізького національного університету.

У 2007 р. Л. Попов був ініціатором проведення Всеукраїнської науково-практичної конференції з питань підготовки фахівців для театрів ляльок у вишах України. Ідея була підтримана деканом факультету культури і мистецтв Львівського національного університету імені І.Я. Франка народним артистом України, професором Богданом Миколайовичем Козаком та директором, художнім керівником Львівського академічного обласного театру ляльок заслуженим працівником культури України Ярославом Володимировичем Синицею. Всеукраїнські науково-практичні конференції «До проблем розвитку театральної школи лялькарства» під головуванням Л. Попова проходили у 2009, 2011 роках у рамках Міжнародного фестивалю театрів ляльок «Золотий Телесик» м. Львова.

У 2009 р. під редакцією Л. Попова вийшла з друку книга «Віктор Андрійович Афанасьєв». Це перше ґрунтовне

дослідження про відомого діяча театру ляльок України В. Афанасьєва. Працювати над книгою про свого вчителя Л. Попов розпочав ще в Харкові. Його завданням було розкрити особистості народного артиста України, директора та художнього керівника Харківського театру ляльок імені Н.К. Крупської В. Афанасьєва як видатного діяча мистецтв українського лялькового мистецтві другої половини двадцятого століття. Книга складалася з трьох розділів. До першого розділу «Афанасьєв Віктор Андрійович — метр української лялькової сцени» увійшло дослідження Л. Попова про життєвий та творчий шлях В. Афанасьєва. Другий розділ складався безпосередньо зі статей, виступів, доповідей, листування В.А. Афанасьєва за весь період його життя. Третій — зі спогадів про В.А. Афанасьєва театральних діячів, учнів, що знали його та спілкувалися з ним в різні роки. До книги увійшли також додатки та коментарі.

...

Починаючи з 2005 р. за рішенням Міністерства культури України Л. Попов неодноразово очолював державні експертні комісії зі спеціалізації «театральне мистецтво» у навчальних закладах: Харківському державному інституті мистецтв імені І.П. Котляревського на кафедрі майстерності актора та режисури театру анімації (2005, 2006); Луганському інституті культури і мистецтв на кафедрі культури і мистецтв (2006, 2007, 2008); Дніпропетровському обласному театро-художньому коледжі (2006, 2010, 2011); Київському коледжі театру і кіно (2007, 2008, 2010, 2012); Київському естрадно-цирковому коледжі (2006).

У 2011 р. Л. Попов очолював атестаційну комісію зі спеціальності «театральне мистецтво» в Одеському художньо-театральному училищі, а у 2012 р. — у Луганському державному інституті культури і мистецтв.

Студенти та викладачі театрально-художнього коледжу після державних іспитів з головою ДЕК Л. Поповим, 2008 р., м. Дніпропетровськ

...

Незважаючи на те, що викладацькій діяльності Л. Попов з захопленням і завзято віддавав усі свої вміння та знання, він знаходив час для втілення своїх творчих режисерських бажань на сцені професійних театрів.

Протягом п'яти років Л. Попов як режисер співпрацював з Київським академічним театром ляльок під керівництвом на-

Сцена з вистави «Пітер Пен»

родного артиста України Юрія Івановича Сікало. Першою постановкою, яку здійснив Л. Попов у театрі, була вистава «Пітер Пен» за казкою-повістю англійського автора Джона Баррі.

Перша постановка вистави «Пітер Пен» відбу-

лася в Бресті (Білорусь, 2000). У Києві авторами була зроблена нова редакція п'єси. У київській виставі автор казкової пригоди (сдинний актор на сцені у «живому плані») запрошує глядача у «живому плані» разом з ним у дивовижний світ дитячих мрій. Цей світ виникав та трансформувався на очах глядача. Міський парк перетворювався то на домівку, де мешкали Венді, Джон і Майкл (актори розігрували ролі маріонетками), то на небо, по якому летіли дітлахи (тіньові ляльки), на казковий острів Десьтотам, який зустрічав їх неймовірними пригодами. Художником вистави був В. Виходцевський, з яким понад 20 років поєднувала Л. Попова творча співпраця. За ці роки вони разом поставили 20 вистав у 7 театрах та у 2 вишах. Композитором вистави була Ю. Григор'єва, з якою Л. Попов теж розпочав творчу співдружність ще у 1995 р. на виставі «Козенята та Сирій вовк». Значною мірою вдалу виставу принесли талановиті актори театру, серед них: С. Чуркін (Капітан Гак), Є. Огородній (Пітер Пен), О. Лоховська (Венді), Г. Гусарова (Фея), А. Россе (Боцман), В. Гук (Автор), В. Русан (Біл), Д. Драпіковський (Джон), В. Тебенев (Майкл) та А. Чуркіна (Тигрова лілія). Прем'єра вистави відбулася у 2004 р. Вона і сьогодні з успіхом йде на сцені театру.

У Київському академічному театрі ляльок Л. Попов поставив сім вистав. П'ять вистав він зробив у творчому союзі з художником М. Даньком (у 2007 р. став головним художником театру). Л. Попов запропонував М. Даньку поставити у Київському академічному театрі ляльок виставу «Лис Микита та Неситий вовк» Я. Яроша. М. Данько ретельно підійшов

М. Данько

Ляльки з вистави
«Лис Микита та Неситий вовк»,
худ. М. Данько

до втілення цього творчого проекту. Він особисто виготовив усіх ляльок до вистави. Постановка «Лис Микита» розраховувалася на сцену нового приміщення театру. Новий Палац казок, який будувався за безпосередньою опікою мера міста Києва Г. Омельченка, був зведений за один рік на місці кінотеатру «Дніпро» на мальовничих пагорбах Києва по вулиці Грушевського, 1-а. Свято входин до нової казкової споруди театру відбулося 19 грудня 2005 р. на день Святого Миколая у присутності Президента України В. Ющенка. Це свято було відкрито виставою Я. Яроша «Лис Микита та Неситий вовк» у постановці режисера Л. Попова, художника М. Данька, композитора В. Сидорака та за участю акторів театру: заслуженого артиста України С. Чуркіна, В. Гука, А. Россе, В. Русана, Г. Гусарової, О. Лозовської, А. Чуркіної. Саме ці актори здебільше були задіяні Л. Поповим і у подальших його постановках в театрі.

Винятком стали дві вистави, у яких була зайнята виключно творча молодь театру. Першою такою виставою була постановка за п'єсою Лесі Українки «Лісова пісня». В ній були задіяні молоді актори, що працювали в театрі за сумісництвом та продовжували навчатися на стаціонарі на кафедрі університету.

У 2011 р. вистава за п'єсою Лесі Українки «Лісова пісня» Київського академічного театру ляльок була гідно представлена на Першому Всеукраїнському фестивалі творів Лесі Українки на театральній сцені, що проходив у м. Луцьку.

Сцена з вистави «Лісова пісня»

Сцени з вистави «Казка про Івана і Хому»

Другою спробою втілення молоддю театру була вистава О. Кузьміна «Казка про Івана і Хому» за мотивами поеми І. Манджури «Іван Голик» (2007).

Під час постановки Л. Попов покладалася на молодих акторів: Д. Драпівського, Є. Огороднього, В. Гука та Ю. Фарафоного. Різноманітні сценічні перетворення, гра у виставі авторами по декілька ролей потребували від кожного актора справжньої майстерності високого рівня. І вони її завзято демонстрували не тільки на сцені рідного театру, але і на сценах

Біля пам'ятника Моцарту.
2009 р., м. Відень (Австрія)

театрів у м. Мінську (Білорусь), м. Братиславі (Словаччина) під час Міжнародних фестивалів театрів ляльок у 2008, 2009 роках.

З 2007 по 2009 рік Л. Попов працював режисером-постановником Київського академічного театру ляльок. За ці роки він поставив у театрі вистави: Є. Огородній «Таємниця королеви доріг» (2007); Є. Огородній «Карлик-ніс» (2007); О. Кузьмін «Казка про Івана і Хому» (2008); Ю. Чеповецький «Мишкові пригоди» (2009).

П'єса «Таємниця королеви доріг», на замовлення ДАІ,

Зустріч з колегами на кафедрі в академії мистецтв,
2009 р., м. Братислава (Словаччина)

була написана С. Огороднім на тему дотримання малечю правил дорожнього руху. Художнє оформлення здійснив М. Данько, музику до вистави написав актор театру В. Гук. Вистава розігрувалася акторами за принципом «чорного кабінету» з планшетними та міміруючими ляльками. Також Л. Попов використовував у виставі кіно- та відеопроєкції, що підсилювали емоційне сприйняття та динаміку сценічних подій. Постановник намагався зробити виставу як телерепортаж, тому використовував в ній елементи сучасних прийомів телережисури. З цим незвичайним завданням актори впоралися з успіхом. Ролі виконували: С. Чуркін (Дуршлаг), А. Россе (Мишомух), Г. Задерей, В. Огородня (Макс), С. Забродін (Даімен), Л. Хабелія (Королева доріг) та ін.

Після вистави «Таємниця королеви доріг» Л. Попов запропонував Є. Огородньому зробити нову інсценізацію казки В. Гауфа «Карлик-ніс». В п'єсі, яку написав Євген, з'явилися нові дійові особи — це чарівник Ветербок і чаклунка Мегана, кожен з яких уособлював у собі сили непримиренної боротьби між добром і злом, світлом і темрявою. Таким чином, у п'єсі загострювалися соціальні проблеми. Вистава розігрувалася на традиційній ширмі тростинними ляльками. Художником вистави був В. Виходцевський, композитором — Ю. Грицун. У виставі були задіяні актори: Д. Драпиковський, В. Огородня (Яків), Г. Гусарова (Мегана), С. Забродін (Ветербок), Г. Задерей (Мати), В. Гук (Наглядач), В. Русан (Кухар), Л. Хабелія (Дівчинка) та ін.

На репетиції вистави
«Казка про Івана і Хому»,
2007 р., м. Київ

Останньою постановкою, яку Л. Попов здійснив на сцені театру, була вистава «Мишкові гулі» за п'єсою відомого дитячого драматурга Ю. Чеповецького, яка була адресована дітям дошкільного віку. Вона належить до вистав «наївного театру». Сценографом вистави був М. Данько, художником ляльок — А. Курій, композитором — І. Пустовий.

У 2009 році Л. Попов пішов з посади режисера-постановника Київського академічного театру ляльок, залишивши це місце молодому режисеру, випускниці кафедри Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого Марині Володимирівні Назаренко.

...

Окрім роботи у Київському академічному театрі ляльок, Л. Попов неодноразово запрошувався на постановки до Рівненського та Луганського академічних театрів ляльок.

У 2005 р. директор Рівненського театру ляльок Володимир Іванович Данилюк запросив Л. Попова поставити виставу за дитячою комічною оперою М. Лисенка «Коза-дереза». Досвід постановок цієї опери у Л. Попова вже був. Вистава 90-х років вирішувалася режисером як етно-фольклорне дійство, а у 2005 р. класичну оперу на музику М. Лисенка актори грали сучасними засобами, все йшло в хід: реп та брейк; потичкові та плоскі планшетні ляльки, театральні маски та ін. Але незмінними у виставі залишалися головні думки мудрої народної казки про Козу-дерезу. Художником вистави був М. Данько, музичне сучасне аранжування опери зробив В. Марченко, з акторами працював хормейстер Ф. Васечко та постановник танців Н. Сторожук. Вистава була показана на Міжнародних фестивалях у Вінниці та Києві (2007).

З трупною Луганського академічного театру ляльок Л. Попов познайомився лише у 2007 р. під час роботи над постановкою вистави за п'єсою Ю. Чеповецького «Мишкові гулі».

На постановку Л. Попов був запрошений директором театру Сергієм Вікторовичем Терновим та головним режисером театру Євгеном Романовичем Ткаченко. Вибір п'єси був обумовлений необхідністю поповнити репертуар театру виставами для дітей дошкільного віку. Друга мета запрошення Л. Попова була педагогічна. На той час до театру прийшли молоді актори, яким бракувало майстерності ляльководення, бо за фактом вони були драматичними акторами. Оформлення вистави здійснювала молода художниця театру Віра Міколаївна Задорожня. У постановчій роботі Л. Попова асистувала провідна актриса театру, наставник молоді, заслужена актриса України Валентина Тимофіївна Чеверноженко. Ролі виконували молоді актори: С. Шано, Є. Мерзляков, Т. Мерзлякова, В. Булгаков.

Друга постановка з цією трупною була здійснена у 2010 р. Це була вистава «Чарівна криниця», художник — І. Гололобова, композитор — К. Карпенко. П'єса на екологічну тематику була написана дніпропетровським автором М. Цибенком і вперше побачила своє життя саме на сцені Луганського академічного театру ляльок. Під час постановки Л. Попов продовжував роботу з молодими акторами театру з підвищення їх майстерності роботи з лялькою.

Здійснюючи свої постановки у театрах ляльок, до Л. Попова неодноразово поступали наполегливі прохання керівництва та творчого складу театрів про надання їм методичної допомоги щодо роботи актора з лялькою. Актори, особливо молоді, завжди отримували практичну допомогу майстра.

...

Значне місце у житті Л. Попова останніх років зайняла його громадська робота в Міжнародній спільноті діячів театру ляльок (УНІМА). Ця творча спілка, яка об'єднала європейських діячів театрів ляльок у 1929 р., сьогодні є потужною

С. Єфремов та Л. Попов

організацією при ЮНЕСКО, до якої входить понад 80 держав всього світу. В Україні існує Національний центр УНІМА, який з 1958 по 1987 рік очолював народний артист України В. Афанасьєв. З 1992 по 2009 рік. Президентом Українського центру УНІМА був народний артист України С. Єфремов. Починаючи з 2000 р. його заступником був Л. Попов (спочатку відповідальним секретарем, згодом віце-президентом). У 2009 р. на конференції УЦ УНІМА Л. Попова було обрано Президентом УЦ УНІМА.

На час вступу Л. Попова на посаду Президента центр складався з 25-ти персональних членів УНІМА, на кінець 2012 р. їх вже було біля 300 із 45-ти театрів ляльок України та творчих вишів. Керівний орган центру Рада у складі В. Старшинова, Я. Грушецького, С. Єфремова, Ш. Фюєрберга, С. Брижання, О. Інюточкіна, Ю. Тітарова, В. Ібрагімової на чолі з Л. Поповим в тісному контакті з Національною

Персональні члени УНІМА на засіданні Українського центру, 2009 р., м. Київ

Нагорода переможців перегляду УЦ УНІМА

Члени Ради УЦ УНІМА, 2011 р., м. Київ

спількою театральних діячів України та Міністерством культури України проводили і проводять багато заходів щодо поширення та популяризації лялькового мистецтва серед населення України та за її межами. Авторитет Л. Попова серед лялькарів сприяє об'єднанню українських лялькарів навколо УЦ УНІМА.

У 2011 р. центром УНІМА була вперше в Незалежній Україні проведена Всеукраїнська виставка художників театрів ляльок. На експозиції виставки були представлені театральні ляльки, ескізи та макети лялькових вистав, авторські живописні роботи. Проходила виставка у приміщенні фойє Київського національного російського художнього музею.

Учасники Всеукраїнської виставки сценографів театру ляльок, 2011 р., м. Київ

Почесний знак переможця фестивалю «Прем'єри сезону», 2011 та 2012 рр., робота худ. В. Виходцевського

На ній були представлені роботи 21-го художника з театрів ляльок усіх регіонів України.

УНІМА України є засновником щорічного Всеукраїнського конкурсу-огляду «Прем'єри сезону». Кожного року в конкурсі беруть участь понад 20 театрів ляльок. Центр постійно сприяє налагодженню творчих взаємовідносин українських театрів ляльок з закордонними колегами.

...

Протягом багатьох років Л. Попов брав активну участь у фестивалях, переглядах, конкурсах театрів ляльок. Його незаперечний авторитет, високий професіоналізм та принципові оцінки та дружні творчі поради Л. Попова значною мірою впливали і впливають на подальший розвиток лялькового мистецтва в Україні. Починаючи з 1979 р. з Першого регіонального фестивалю театрів ляльок Київського відділення УТТ Л. Попов є учасником усіх лялькових фестивалів, що були створені і проходили в Україні. У 1990 р. директор Закарпатського театру ляльок Олександр Іванович Туряничя запросив Л. Попова взяти участь у роботі журі Першого в Україні Міжнародного фестивалю театрів ляльок «Інтерлялька». Цей фестиваль наче перша ластівка, що відкрила українським театрам ляльок можливість безпосереднього творчого спілкування з європейськими лялькарями. В наступні роки директор фестивалю неодноразово запрошував Л. Попова очолювати міжнародне журі фестивалю.

Сьогодні Україна має потужний фестивальний рух. На її теренах проходить 14 лялькових фестивалів, різних за змістом і формою, від міжнародних до регіональних. Л. Попов

Учасники Міжнародного фестивалю театрів ляльок «Інтерлялька», м. Ужгород

На фестивалі «Різдвяна містерія», м. Луцьк

На фестивалі «Золотий Телесик», м. Львів

ва запрошували і продовжують запрошувати до складу журі на фестивалі: міжнародні — «Обереги» (Івано-Франківськ), «Подільська лялька» (Вінниця), «Дивень» (Хмельницький); всеукраїнські — «Лялькова веселка» (Запоріжжя); регіональні — «Лялькові зустрічі» (Донецьк), «Чернігівське рандеву» (Чернігів) та ін.

Плідна співпраця пов'язує Л. Попова з Міжнародним фестивалем «Золотий Телесик», що проходить на базі Львів-

На фестивалі «Обереги», м. Івано-Франківськ

С. Веселка, Л. Попов, О. Приходько

На фестивалі у Братиславі (Словачія)

На фестивалі «Інтерлялька», м. Ужгород

ського театру ляльок. За ініціативою директора фестивалю Ярослав Володимировича Синиці, окрім професійних театрів ляльок, участь у програмі фестивалю беруть і творчі навчальні заклади. Студенти українських творчих вишів Києва, Харкова, Дніпропетровська мають можливість представити до перегляду свої дипломні та курсові проекти. В рамках цього фестивалю проходить Всеукраїнська науково-практична конференція вишів з питань сучасного розвитку лялькового мистецтва в Україні та його впливу на навчальний процес підготовки майбутніх фахівців для театру ляльок. Співзасновниками конференції є Київський національний університет театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого (керівник пленарних засідань — Л. Попов) та Львівський національний університет ім. І. Я. Франка (керівники пленарних засідань — завідувач кафедри театрознавства та майстерності актора, професор Богдан Миколайович Козак та доцент кафедри Олександр Петрович Куцик).

Закордонні Міжнародні фестивальні стосунки розпочалися у Л. Попова ще у 1978 р. за участі у Міжнародному фестивалі болгарської драматургії в м. Варні (Болгарія), потім продовжувалися на фестивальних зустрічах у м. Созополі (Болгарія, 1983), Жешуві (Польща, 1992), Білостоці (Польща, 2001, 2002), Нансі (Франція, 2001), Братиславі (Словаччина, 2009), Лімі (Перу, 2010), Мінську (Білорусь, 2008), Москві, Белгороді (Росія) та ін. Особливу увагу привертає творчий зв'язок Л. Попова з відомим не лише в Україні, але й у всьому світі Міжнародним фестивалем театрального мистецтва «Белая Вежа», який щорічно проходить у м. Бресті (Білорусь) на базі драматич-

М. Шавель та Л. Попов

Л. Попов, Б. Голдовський, М. Шавель

ного та лялькового театрів. Директори фестивалю — Олександр Олександрович Козак та Михайло Олександрович Шавель — є директорами цих театрів. На цьому фестивалі однаковою мірою представлені вистави як драматичного, так і лялькового мистецтва. Л. Попов неодноразово запрошувався на фестиваль як член міжнародного журі. М. Шавель, який готував лялькову програму фестивалю, є знаним діячем мистецтв Білорусі. У 1999 р. він запросив Л. Попова на постановку вистави «Пітер Пен» до Брестського театру ляльок. Ця вистава була представлена на фестивалі «Белая Вежа» у 2000 р. На фестивалі також були показані вистави Л. Попова: «Скупий лицар» (1999), «Лісова пісня» (2006).

За довгі роки служіння театру Л. Попову пощастило спілкуватися з багатьма знаними критиками, театрознавцями України, Росії та зарубіжжя: Н. Соловійова, Є. Калмановський, І. Жаровцева, С. Смілянська, Х. Юрковський, М. Вашкель, Б. Голдовський, Ю. Богдасhevський, Т. Моцар, О. Приходько, С. Кабачинська, Б. Грищук, С. Васильєв, С. Веселка, А. Підлужна, Р. Коломієць, Л. Распутіна, Л. Савченко. Спілкування з ними мало неоціненну користь для творчого професійного розвитку Л. Попова.

ПІСЛЯМОВА

Постать Леоніда Петровича Попова є, безперечно, видатною. Напрями його діяльності різновекторні — режисура, педагогіка, громадська діяльність, але всі вони тісно пов'язані з мистецтвом театру ляльок. Внесок Л. Попова у розвиток мистецтва українського лялькового театру та професійної освіти лялькарів України є вагомим. Все життя майстер присвятив високій місії — служінню театру. Саме тому з п'ятнадцятирічного віку життя Л. Попова нерозривно пов'язано з театральною справою.

Здобувши професійну освіту у Харківському інституті мистецтв за спеціальністю «режисура театру ляльок», Л. Попов поставив 103 вистави на сценах 17 професійних театрів ляльок України та зарубіжжя.

Режисерські пошуки Л. Попова мали вплив на розвиток театру ляльок України. Він належить до того покоління лялькарів, які невпинно шукали нових форм та засобів виразності у театрі ляльок. Л. Попов одним з перших режисерів на території України впроваджував ідею «тотального театру», сміливо поєднуючи у своїх постановках ляльку та живого актора.

Ім'я Л. Попова було серед представників авангарду лялькового театру середини 80-х років: Ю. Сікала, С. Єфремова, Б. Азарова, В. Бугайова.

Іншим вектором діяльності Л. Попова, якому митець віддав 24 роки свого життя, є педагогіка. Професійна осві-

Л. Попов, 2013 р., м. Київ

та лялькарів України стала другою невід'ємною складовою творчого доробку Л. Попова. Очолюючи кафедру театру ляльок у Харківському інституті мистецтв імені І. П. Котляревського за період з 1989 по 2003 рік і кафедру акторського мистецтва та режисури театру ляльок у Київському національному університеті театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого з 2005 р. по сьогодні, Л. Попов виховав не одне покоління лялькарів — акторів та режисерів.

Досвід та практика Л. Попова мають вплив на розвиток вищої театральної школи України. Майстер надавав практичну та методичну допомогу кафедрам Луганської академії культури і мистецтв, Львівського національного університету імені І. Я. Франка, Дніпропетровського театрально-художнього коледжу. Він стояв біля джерел створення Київського театрального коледжу.

Важливою складовою педагогічної діяльності Л. Попова є наукова та науково-методична робота. Л. Попов є не лише учасником більше ста наукових конференцій, але і сам ви-

ступає організатором наукових заходів (науково-практичні конференції, круглі столи-дискусії). Впродовж двадцяти років Л. Попов виступав членом журі міжнародних фестивалів театрів ляльок. Авторитет митця та його думка великою мірою впливають на рішення журі фестивалів.

Іншим не менш важливим вектором діяльності Л. Попова є громадська діяльність. Починаючи з 2009 р. Л. Попов очолює Український центр УНІМА (Міжнародна організація діячів театру ляльок). Завдяки зусиллям Л. Попова ця організація вперше за двадцять років існування отримала офіційний статус громадської організації.

Вимогливий до себе та своєї роботи, Л. Попов завжди вимагає цього і від своїх колег, привчає до цього і студентів. Це є найпершою вимогою Л. Попова у роботі будь-якого характеру — творчій, організаційній, управлінській.

Особистість Леоніда Петровича Попова є визначальною для розвитку лялькової справи в Україні.

Додатки

Л. Попов
м. Київ, 2010 р.

ТЕАТРАЛЬНІ ПОСТАНОВКИ

БРЕСТСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ТЕАТР ЛЯЛЬОК (БІЛОРУСЬ)

1999 р. Є. Огородній за Дж. Баррі «ПІТЭР ПЭН» (Режисер — Л. Попов, художник — В. Виходцевський, композитор — Ю. Григун).

ВОЛИНСЬКИЙ АКАДЕМІЧНИЙ ОБЛАСНИЙ ТЕАТР ЛЯЛЬОК
2001 р. «ВЕРТЕП» (Художній керівник постановки — Л. Попов, режисер — О. Іноземцев, художник — І. Уварова).

ДОНЕЦЬКИЙ АКАДЕМІЧНИЙ ОБЛАСНИЙ ТЕАТР
ЛЯЛЬОК

1974 р. Т. Якоб «МАЛЬЧИК РОЙ» (Режисер-постановник — І. Брандман, асистент режисера — Л. Попов, художник — М. Ясницький, композитор — Г. Бірюшов).

1974 р. Ю. Єлисеєв «НЕРАЗМЕННЫЙ РУБЛЬ» (Режисер-постановник — Б. Смирнов, асистент режисера — Л. Попов, художник — О. Водовозов, художник — А. Павлик).

ІВАНО-ФРАНКІВСЬКИЙ АКАДЕМІЧНИЙ ОБЛАСНИЙ ТЕАТР
ЛЯЛЬОК імені М. ПІДГІРЯНКИ

1975 р. Ян Вільковський «ВЕДМЕЖАТКО РІМ-ТІМ-ТІ» (Режисер-постановник — І. Рожко, асистент реж. — Л. Попов, художник — О. Щеглов).

1975 р. Н. Гернет, Т. Гуревич «ГУСЕНЯ» (Режисер — Л. Попов, художник — О. Щеглов, композитор — М. Красєв).

1990 р. М. Лисенко «КОЗА-ДЕРЕЗА» (Режисер — Л. Попов, художник — В. Козуб, хормейстер — В. Сидорак, постановка танців — В. Петрик).

1991 р. Я. Ярош за І. Франко «ЛИС МИКИТА ТА НЕСИТИЙ ВОВК» (Режисер — Л. Попов, художник — М. Данько, композитор — В. Сидорак).

1992 р. О. Олесь «ЛИСИЧКА, КОТИК ТА ПІВНИК» (Режисер — Л. Попов, художник — В. Виходцевський, композитор — В. Сидорак).

1993 р. М. Лисенко «ПАН КОЦЬКИЙ» (Художній керівник постановки — Л. Попов, режисер — Д. Нуязін, художник — М. Данько).

1994 р. О. Кузьмін за І. Манжурою «ІВАН ГОЛИК» (Режисер — Л. Попов, художник — М. Данько, композитор — Л. Дейчаківська, постановка танців — В. Петрик).

1995 р. Ю. Гімельфарб «КОЗЕНЯТА ТА СІРИЙ ВОВК» (Режисер — Л. Попов, художник — М. Данько, композитор — Ю. Грицун).

1996 р. Леся Українка «ЛІСОВА ПІСНЯ» (Режисер — Л. Попов, художник — М. Данько, композитор — Ю. Грицун, постановка танців — В. Петрик).

1996 р. С. Васильченко «НА ПЕРШІ ГУЛІ» (Режисер — Л. Попов, художник — М. Данько, постановка танців — В. Петрик).

КІРОВОГРАДСЬКИЙ АКАДЕМІЧНИЙ ОБЛАСНИЙ ТЕАТР ЛЯЛЬОК

1976 р. Л. Лопейська «АИСТЕНОК И ПУГАЛО» (Режисер — Л. Попов, художник — В. Остапенко).

1977 р. М. Йоффе, К. Губенко «ІВАСИК-ТЕЛЕСИК» (Режисер — Л. Попов, художник — В. Остапенко, композитор — Г. Бірюшов).

КИЇВСЬКИЙ АКАДЕМІЧНИЙ ТЕАТР ЛЯЛЬОК

2004 р. Є. Огородній за Дж. Баррі «ПІТЕР ПЕН» (Режисер — Л. Попов, художник — В. Виходцевський, композитор — Ю. Грицун).

2005 р. Я. Ярош «ЛИС МИКИТА ТА НЕСИТИЙ ВОВК» (Режисер — Л. Попов, художник — М. Данько, композитор — В. Сидорак).

2006 р. Леся Українка «ЛІСОВА ПІСНЯ» (Режисер — Л. Попов, художник — М. Данько, композитор — Ю. Грицун).

2007 р. Є. Огородній «ТАЄМНИЦЯ КОРОЛЕВИ ДОРІГ» (Режисер — Л. Попов, художник — М. Данько, композитор В. Гук).

2007 р. Є. Огородній за Гауфом «КАРЛИК-НІС» (Режисер — Л. Попов, художник — В. Виходцевський, композитор — Ю. Грицун).

2008 р. О. Кузьмін за І. Манжурою «КАЗКА ПРО ІВАНА ТА ХОМУ» (Режисер — Л. Попов, художник — М. Данько, композитор — Л. Дейчаківська).

2009 р. Ю. Чеповецький «МИШКОВІ ПРИГОДИ» (Режисер — Л. Попов, художник — М. Данько, композитор — І. Пустовий).

ЛУТАНСЬКИЙ АКАДЕМІЧНИЙ ОБЛАСНИЙ ТЕАТР ЛЯЛЬОК

2007 р. Ю. Чеповецький «МИШКОВІ ГУЛІ» (Режисер — Л. Попов, художник — В. Задорожня, композитор — І. Пустовий).

2010 р. М. Цибенко «ЧАРІВНА КРИНИЦЯ» (Режисер — Л. Попов, художник — І. Гололобова, композитор — К. Карпенко).

ЛЬВІВСЬКИЙ АКАДЕМІЧНИЙ ОБЛАСНИЙ ТЕАТР ЛЯЛЬОК

1990 р. М. Йоффе, К. Губенко «ІВАСИК-ТЕЛЕСИК» (Режисер — Л. Попов, художник — В. Виходцевський, композитор — Г. Бірюшов).

МИКОЛАЇВСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ТЕАТР ЛЯЛЬОК

1998 р. Ю. Чеповецький «МИШКОВІ ГУЛІ» (Режисер — Л. Попов, художник — В. Виходцевський, композитор — І. Пустовий).

ПОЛТАВСЬКИЙ АКАДЕМІЧНИЙ ОБЛАСНИЙ ТЕАТР ЛЯЛЬОК

1990 р. М. Лисенко «КОЗА-ДЕРЕЗА» (Режисер — Л. Попов, художник — В. Козуб, хормейстер — В. Якубович, постановка танців — А. Остапенко).

1991 р. Н. Забіла «ХОРОБРІ МАНДРІВНИКИ» (Режисер — Л. Попов, художник — В. Безуля, композитор — В. Якубович).

1991 р. О. Колесніков «КАРЛИК-НІС» (Режисер — Л. Попов, художник — В. Безуля, композитор — Г. Бірюшов, хормейстер — В. Якубович).

1994 р. Г. Усач «КОТИГОРОШКО» (Режисер — Л. Попов, художник — В. Безуля, композитор — В. Якубович).

2002 р. Є. Огородній за Р. Кіплінгом «ДИТИНА ДЖУНГЛІВ» (Режисер — Л. Попов, художник — В. Безуля, постановка танців — О. Коробова).

РІВНЕНСЬКИЙ АКАДЕМІЧНИЙ ОБЛАСНИЙ ТЕАТР ЛЯЛЬОК
1996 р. О. Колесніков «КАРЛИК-НІС» (Режисер — Л. Попов, художник — Н. Ольховик, композитор — Г. Бірюшов, хормейстер — Ф. Васечко).

1997 р. М. Тобілевич «ЯК ЖУРАВЕЛЬ ХОДИВ СВАТАТИСЬ» (Режисер — Л. Попов, художник — Н. Ольховик, композитор — Ю. Грицун).

2005 р. М. Лисенко «КОЗА-ДЕРЕЗА» (Режисер — Л. Попов, художник — М. Данько, музичне аранжування — В. Марченко, хормейстер — Ф. Васечко, постановка танців — Н. Сторожук).

СІЛІСТРИНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ТЕАТР ЛЯЛЬОК (БОЛГАРІЯ)

1981 р. Ю. Чеповецький «ИВАСИК-ТЕЛЕСИК» (Режисер — Л. Попов, художник — В. Безуля, композитор — Г. Бірюшов).

1983 р. Н. Осіпова «НАКЪДЕ ЛЕТИШ ЩЪРКО?» (Режисер — Л. Попов, художник — В. Кантор, композитор — Є. Дога, Г. Георгіє).

ТАМБОВСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ТЕАТР ЛЯЛЬОК (РОСІЯ)

1994 р. О. Олесь «ЛИСА, КОТ И ПЕТУХ» (Режисер — Л. Попов, художник — В. Виходцевський, композитор — В. Сидорак).

ХАРКІВСЬКИЙ АКАДЕМІЧНИЙ ТЕАТР ЛЯЛЬОК імені В. А. АФАНАСЬЄВА

1975 р. «КОМЕДИЯ О ПЕТРУШКЕ» (Режисер-постановник — В. Афанасьєв, режисер — Л. Попов, художник — В. Маяцький).

1996 р. С. Єфремов, С. Коган «ЕЩЕ РАЗ О КРАСНОЙ ШАПОЧКЕ» (Режисер — Л. Попов, художник — М. Кужелева, композитор — Р. Федосєєв).

1998 р. М. Носов «ПРИКЛЮЧЕНИЯ НЕЗНАЙКИ» (Режисер — Л. Попов, художник — М. Кужелева, композитор — Ю. Грицун).

1998 р. Є. Огородній за М. Носовим «ПУТЕШЕСТВИЯ НЕЗНАЙКИ» (Режисер — Л. Попов, художник — М. Кужелева, композитор — Ю. Грицун).

ХАРКІВСЬКИЙ ПРИВАТНИЙ ТЕАТР ЛЯЛЬОК «ПЕТРУШКА»
1994 р. О. Олесь «ЛИСА, КОТ И ПЕТУХ» (Режисер — Л. Попов, художник — В. Виходцевський, композитор — В. Сидорак).

1994 р. Ю. Гімєльфарб «КОЗЛЯТА И СЕРЫЙ ВОЛК» (Режисер — Л. Попов, художник — В. Виходцевський, композитор — Ю. Грицун).

1995 р. С. Єфремов, С. Коган «ЕЩЕ РАЗ О КРАСНОЙ ШАПОЧКЕ» (Режисер — Л. Попов, художник — В. Виходцевський, композитор — Р. Федосєєв).

1999 р. С. Рахманінов «СКУПОЙ РЫЦАРЬ» (режисер — Л. Попов, художник — В. Виходцевський, балетмейстер — Л. Марков).

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ АКАДЕМІЧНИЙ ОБЛАСНИЙ ТЕАТР ЛЯЛЬОК

1977 р. В. Орлов «ИВАНУШКИНА ДУДОЧКА» (Режисер — Л. Попов, художник — В. Безуля, композитор — Г. Бірюшов).

1978 р. Р. Москова «КУДА ТЫ, ЖЕРЕБЕНОК?» (Режисер — Л. Попов, художник — В. Безуля, композитор — Я. Ліповецький).

1978 р. В. Вольський «ДІД ТА ЖУРАВЕЛЬ» (Режисер — Л. Попов, художник — В. Безуля, композитор — К. Тесаков).

1978 р. О. Колесніков «КАРЛИК-НОС» (Режисер — Л. Попов, художник — В. Остапенко, композитор — Г. Бірюшов).

1978 р. М. Азов «КОГДА ПОЮТ СВЕТОФОРЫ» (Режисер — Л. Попов, художник — В. Безуля, композитор — В. Бутайов).

1979 р. Т. Манчев «ГДЕ ЖЕ, ДЕД МОРОЗ?» (Режисер — Л. Попов, художник — В. Безуля).

1979 р. А. Балинт «ЗАКОЛДОВАННАЯ МЫШКА» (Режисер — Л. Попов, художник — В. Безуля, композитор — Я. Ліповецький).

1980 р. І. Борде «ГОСПОЖА МЕТЕЛИЦА» (Режисер — Л. Попов, художник — В. Безуля, композитор — Я. Ліповецький).

1981 р. О. Блок «ДВЕНАДЦАТЬ». Вистава для дорослих (Режисер — Л. Попов, художник — В. Безуля).

1981 р. А. Попеску «СОЛНЕЧНЫЙ ЛУЧ» (Режисер — Л. Попов, художник — В. Безуля, композитор — Л. Маркелов).

1981 р. А. Екзюпері «МАЛЕНЬКИЙ ПРИНЦ». Вистава для дорослих (Режисер — Л. Попов, художник — В. Безуля, композитор — Я. Ліповецький).

1982 р. Г. Остер «НЕИЗВЕСТНЫЙ С ХВОСТОМ» (Режисер — Л. Попов, художник — В. Безуля, композитор — Я. Ліповецький).

1982 р. Н. Осіпова «КУДА ЛЕТИШ ТЫ, АИСТ?» (Режисер — Л. Попов, художник — В. Кантор, музика — Є. Дога, Г. Георгіє).

1982 р. Ірина та Ян Златопольські «НОВИЙ ГОД И БЕЛЫЙ КОТ» (Режисер — Л. Попов, художник — О. Хома, композитор — В. Ладанський).

1983 р. П. Єршов «КОНЁК-ГОРБУНОК» (Режисер — Л. Попов, художник — В. Жигунова).

1983 р. Г. Павленко «ВАСИЛЬКОВІ РУШНИЧКИ» (Режисер — Л. Попов, художник — В. Нікітін, музичне оформлення, хормейський, постановка танців — Ю. Кузьменко).

1984 р. Ірина та Ян Златопольські «УГРУМУМ» (Режисер — Л. Попов, художник — Б. Щербаков, музика — Р. Газизов).

1984 р. А. Антокольський «ЗИМНЯЯ СКАЗКА» (Режисер — Л. Попов, художник — О. Хома, музика — М. Кожлаєв).

1985 р. П. Воронько «КАЗКА ПРО ЧУГАЙСТРА» (Режисери — Л. Попов та І. Рожко, художник — В. Жигунова, композитор — М. Скорик).

1985 р. І. Туричин «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ВАСИ СОМОВА В ПРОШЛОМ» (Режисер — Л. Попов, художник — Г. Єгураєва, композитор — Л. Маркелов).

1986 р. Ф. Званна «ПЕРЕМЕЛЕТЬСЯ — МУКА БУДЕ». Вистава для дорослих (Режисер — Л. Попов, художник — В. Нікітін, композитор — О. Яковчук).

1986 р. Ю. Чеповецький «АЙ ДА МЫЦЫК» (Режисер — Л. Попов, художник — В. Запорожець, композитор — І. Пустовий).

1987 р. М. Супонін «ЛОСКУТИК» (Режисер — Л. Попов, художник — В. Запорожець).

1988 р. В. Маяковський «БАНЯ». Вистава для дорослих (Режисер — Л. Попов, художник — М. Ніколаєв, композитор — Л. Маркелов).

1988 р. П. Катаєв «КОГДА СПЯТ МЕДВЕДИ» (Художній керівник постановки — Л. Попов, режисер — А. Пундик, художник — В. Запорожець, композитор — Є. Буднецький).

1989 р. Н. Шейко-Медведева «ДУМА ПРО КОЗАКА ГОЛОТУ» (Режисер — Л. Попов, художник — В. Нікітін).

1989 р. С. Маршак «ТЕРЕМОК» (Режисер — Л. Попов, художник — М. Ніколаєв).

1993 р. О. Кузьмін «КОЗАК КРУТИВУС ТА СМЕРТИХА» (Режисер — Л. Попов, художник — В. Нікітін).

1993 р. Я. Ярош за І. Франко «ЛИС МИКИТА ТА НЕСИТИЙ ВОВК» (Режисер — Л. Попов, художник — М. Данько, композитор — В. Сидорак).

1993 р. О. Олесь «ЛИСИЧКА, КОТИК ТА ПІВНИК» (Режисер — Л. Попов, художник — В. Виходцевський, композитор — В. Сидорак).

ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛФІЛАРМОНІЯ

1987 р. Л. Попов за О. С. Пушкіним «И ЛИРЫ ТРЕПЕТНЫЕ ЗВУКИ». Музично-літературна композиція (Режисер — Л. Попов).

ЧЕРКАСЬКИЙ АКАДЕМІЧНИЙ ОБЛАСНИЙ ТЕАТР ЛЯЛЬОК

1976 р. В. Орлов, С. Коган «ВЕСЁЛЫЙ МАСКАРАД» (Режисер — Л. Попов, художник-постановник — О. Щеглов, художники — В. Маяцький, А. Курій, композитор — О. Перевеслов).

ПОСТАНОВКИ НА НАВЧАЛЬНІЙ СЦЕНІ

ХАРКІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ МИСТЕЦТВ імені І. П. КОТЛЯРЕВСЬКОГО

1989. Дж. Родарі «ПРИГОДИ ЧИПОЛЛІНО» (режисер — Л. Попов, художник — В. Павлик, художній керівник курсу — О. Інютчкін).
1991. Ф. Званна «ПЕРЕМЕЛЕТЬСЯ — МУКА БУДЕ» (режисер — Л. Попов, художник — В. Нікітін, композитор — О. Яковчук, балетмейстер — Л. Марков, художній керівник курсу — Л. Попов).
1991. О. Олесь «ЛИСИЧКА, КОТИК ТА ПІВНИК» (режисер — Л. Попов, художник — В. Виходцевський, композитор — М. Зеленська, художній керівник курсу — Л. Попов).
1992. М. Лисенко «КОЗА-ДЕРЕЗА» (режисер — Л. Попов, художник — В. Козуб, хормейстер — В. Дорошенко, балетмейстер — Л. Марков, художній керівник курсу — Л. Попов).
1995. «КОМЕДІЯ ПРО ПЕТРУШКУ» (режисер — Л. Попов, художник — В. Виходцевський, художній керівник курсу — Л. Попов).
1995. Ю. Гімельфарб «КОЗЕНЯТА ТА СІРИЙ ВОВК» (режисер — Л. Попов, художник — В. Виходцевський, композитор — Ю. Грицун, художній керівник курсу — О. Інютчкін).
1995. М. Лисенко «КОЗА-ДЕРЕЗА» (режисер — Л. Попов, художник — В. Козуб, хормейстер — Г. Давидова, балетмейстер — Л. Марков, художній керівник заочного курсу — О. Інютчкін).
1995. О. Олесь «ЛИСИЧКА, КОТИК ТА ПІВНИК» (режисер — Л. Попов, художник — В. Виходцевський, композитор — В. Сидорак, художній керівник курсу — Л. Попов).
1996. «УКРАЇНСЬКІ ВОДЕВІЛІ» (режисер — Л. Попов, художник — В. Виходцевський, композитор — О. Яковчук, балетмейстер — Л. Марков, художній керівник курсу — Л. Попов).

1996. О. Колесников «КАРЛИК-НІС» (режисер — Л. Попов, художник — В. Виходцевський, композитор — Г. Бірюшов, хормейстер — В. Дорошенко, балетмейстер — Л. Марков, художній керівник курсу — Л. Попов).
1996. Ю. Чеповецький «МИШКОВІ ГУЛІ» (режисер — Л. Попов, художник — А. Курій, композитор — І. Пустовий, художній керівник курсу — Л. Попов).
1997. А. Екзюпері «МАЛЕНЬКИЙ ПРИНЦ» (режисер — Л. Попов, сценарій — В. Виходцевський, художник ляльок — В. Бузуля, сценарій — Л. Етенгер, художній керівник курсу — Л. Попов).
1999. М. Носов «ПРИГОДИ НЕЗНАЙКА» (режисер — Л. Попов, художник — В. Маяцький, композитор — Ю. Грицун, художній керівник курсу — О. Інютчкін).
1999. Ю. Гімельфарб «КОЗЕНЯТА ТА СІРИЙ ВОВК» (режисер — Л. Попов, композитор — Р. Ковальова, художник — В. Виходцевський, композитор — Ю. Грицун, художній керівник курсу — Р. Ковальова).
1999. М. Лисенко «КОЗА-ДЕРЕЗА» (режисер — Л. Попов, художник — В. Козуб, хормейстер — В. Дорошенко, балетмейстер — І. Фалькова, художній керівник курсу — Л. Попов).
2000. Є. Огородній за Дж. Баррі «ПІТЕР ПЕН» (режисер — Л. Попов, художник — В. Виходцевський, композитор — Ю. Грицун, хормейстер — В. Дорошенко, балетмейстер — І. Фалькова, художній керівник курсу — Л. Попов).
2000. С. Рахманінов «СКУПИЙ ЛИЦАР» (режисер — Л. Попов, художник — В. Виходцевський, хормейстер — В. Дорошенко, балетмейстер — І. Фалькова, художній керівник курсу — Л. Попов).
2001. Леся Українка «ЛІСОВА ПІСНЯ» (режисер — Л. Попов, художник — М. Данько, композитор — Ю. Грицун, постановка танців — О. Худякова, художній керівник курсу — Л. Попов).
2001. М. Лисенко «КОЗА-ДЕРЕЗА» (режисер-постановник — Л. Попов, режисер — С. Фесенко, художник — В. Козуб, хормейстер — В. Дорошенко, балетмейстер — І. Фалькова, художній керівник курсу — С. Фесенко).

2002. «УКРАЇНСЬКІ ВОДЕВІЛІ» (режисер-постановник — Л. Попов, режисер — С. Фесенко, художник — В. Виходцевський, композитор — О. Яковчук, балетмейстер — Л. Марков, художній керівник курсу — С. Фесенко).

2003. Ю. Гімельфарб «КОЗЕНЯТА ТА СІРИЙ ВОВК» (режисер-постановник — Л. Попов, режисер — Р. Ковальова, художник — В. Виходцевський, композитор — Ю. Грицун, художній керівник курсу — Р. Ковальова).

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ТЕАТРУ,
КІНО І ТЕЛЕБАЧЕННЯ ІМЕНІ І. К. КАРПЕНКА-КАРОГО

2005. «КОМЕДІЯ ПРО ПЕТРУШКУ», «ПАНЧ І ДЖУДІ» (режисер — Л. Попов, художник — В. Виходцевський, художній керівник курсу — Л. Попов).

2005. С. Рахманінов «СКУПИЙ ЛИЦАР» (режисер — Л. Попов, художник — В. Виходцевський, художній керівник курсу — Л. Попов).

2006. Леся Українка «ЛІСОВА ПІСНЯ» (режисер — Л. Попов, художник — М. Данько, композитор — Ю. Грицун, постановка танців — М. Назаренко, художній керівник курсу — Л. Попов).

2007. О. Кузьмін за І. Манжурою «ІВАН ГОЛИК» (режисер — Л. Попов, художник — М. Данько, композитор — Л. Дейчаківська, художній керівник курсу — Л. Попов).

2009. Г. Гладков «БРЕМЕНСЬКІ МУЗИКАНТИ» (режисер — Л. Попов, художник — М. Данько, хормейстер — Л. Вальчук, постановка танців — О. Головка, художній керівник курсу — Л. Попов).

2010. «ВЕРТЕП» (режисер — Л. Попов, художник — В. Виходцевський, хормейстер — Л. Вальчук, постановка танців — О. Головка, художній керівник курсу — Л. Попов).

2011. Є. Огородній за Дж. Баррі «ПІТЕР ПЕН» (режисер — Л. Попов, асистент режисера — Є. Огородній, художник — В. Виходцевський, композитор — Ю. Грицун, хормейстер — Л. Вальчук, художній керівник курсу — Л. Попов).

ХАРКІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ІНСТИТУТ МИСТЕЦТВ
ім. І. П. КОТЛЯРЕВСЬКОГО

Акторські курси
(денна форма навчання)

Освітньо-кваліфікаційний рівень «спеціаліст»

Випуск 1989–1993 рр.

1. Березна Світлана
2. Кірічок Інна
3. Коробко Вадим
4. Лесик Надія
5. Лубенець Олег
6. Неупокосв Руслан
7. Сорокін Олександр
8. Сорокіна (Харчевіна) Ольга
9. Холодна (Снигар) Катерина
10. Холодний Олександр

Випуск 1993–1997 рр.

1. Брайко Юрій
2. Гараніна Ірина
3. Грицун Тетяна
4. Воробець Інна
5. Дюбкова Ольга
6. Кожевніков Вадим
7. Лейбович Юрій
8. Лисич Надія
9. Несін Сергій
10. Огородній Євген

Випуск 1997–2001 рр.

1. Аскерова Аліда
2. Бабенков Сергій
3. Брикова Яна
4. Каданов Олег
5. Мирошникова Ольга
6. Степанюк Тарас
7. Худякова Олександра
8. Шарафутдінов Іван

Режисерські курси
(денна форма навчання)

Освітньо-кваліфікаційний рівень «спеціаліст»

Випуск 1989–1994 рр.

- 8-99.9119
3.4.49
549
1. Грушецький Ярослав
 2. Кузьмін Олександр
 3. Нуянзін Дмитро
 4. Смагін Дмитро

Випуск 1993–1998 рр.

1. Боцвін Денис
 2. Вікс Михайло
 3. Неупокоев Руслан
- 38114
8-0444-

Випуск 1997–2002 рр.

1. Іноземцев Олександр

Освітньо-кваліфікаційний рівень «магістр»

Випуск 1997–2003 рр.

1. Іноземцев Олександр

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ТЕАТРУ,
КІНО І ТЕЛЕБАЧЕННЯ
імені І. К. КАРПЕНКА-КАРОГО

Акторські курси
(денна форма навчання)

Освітньо-кваліфікаційний рівень «бакалавр»

Випуск 2007–2011 рр.

1. Зіновенко Анастасія
2. Купленнікова Альона
3. Мартиненко Олександр
4. Полещук Оксана
5. Соболев Андрій
6. Соболева Ганна
7. Федірко Ігор
8. Хижняк Антоніна
9. Шаповал Юлія

Освітньо-кваліфікаційний рівень «спеціаліст»

Випуск 2003–2007 рр.

1. Бакка Валентин
2. Драпиковський Дмитро
3. Лемайкін Денис

Випуск 2011–2012 рр.

1. Зіновенко Анастасія
2. Мартиненко Олександр
3. Полещук Оксана
4. Соболева Ганна
5. Хижняк Антоніна
6. Шаповал Юлія

Режисерські курси
(денна форма навчання)

Освітньо-кваліфікаційний рівень «бакалавр»

Випуск 2007–2011 рр.

- 8-0444-
8-0444-
1. Іванова Дар'я
 2. Чайка Юрій

Освітньо-кваліфікаційний рівень «магістр»

Випуск 2011–2012 рр.

1. Іванова Дар'я
2. Чайка Юрій

(заочна форма навчання)

Освітньо-кваліфікаційний рівень «бакалавр»

Випуск 2005–2009 рр.

1. Семенова Наталя
2. Сільченко Тетяна
3. Тиванюк Леонід

Випуск 2006–2007 рр.

1. Дмитрієва Оксана *32. АРК.*
2. Урицький Михайло

Випуск 2007–2008 рр.

1. Бучма Ольга *32. АРК.*
2. Погребняк Марія

Випуск 2009–2010 рр.

1. Семенова Наталя
2. Сільченко Тетяна *345.*
3. Терещенко Вікторія *3 пк у.*

Асистентура-стажування
(денна форма навчання)

Випуск 2003–2006 рр.

1. Гнітій Наталя

Випуск 2006–2009 рр.

1. Кожевников Вадим

Випуск 2007–2010 рр.

1. Драпіковський Дмитро

Випуск 2009–2012 рр.

1. Ібрагімова Венера

1. Попов Л. Бути гідним високого покликання літератури і мистецтва.

Республіканський зліт творчої молоді // Молодь України. — 1978. — 24 жовтня. — № 206 (13539).

Про виставу «Казка про Моніку» в постановці Віталія Малахова на сцені театру Лесі Українки.

2. Попов Л. Третього не дано // Радянське Поділля. — 1988. — 25 листопада.

3. Попов Л. Кафедра театру кукол // Харківський інститут мистецтв імені І. П. Котляревського 1917–1992. — Харків: ХИИ, 1992. — С. 304–313.

4. Попов Л. Серцем і піснею — з вами. Вітання наших земляків // Проскурів. — 1993. — 27 серпня. — № 66–69 (85–88).
Привітання хмельничан з 500-літтям міста.

5. Попов Л. До питання підготовки акторів для театрів ляльок на сучасному етапі // Актуальні проблеми музичного та театрального мистецтва: мистецтвознавство, педагогіка та виконавство: Темі доповідей на науково-методичній конференції. 18–19 квітня 1995. — Харків: ХІМ. — Х.: «Прінтал», 1995. — С. 53–54.

6. Попов Л. Про деякі особливості проведення навчально-виробничої практики студентів на акторському відділенні кафедри театру ляльок // Музична і театральна освіта на Україні: історич-

ний та методологічний аспект: Матеріали науково-методичної конференції. 28–29 грудня 1998. — Харків: ХІМ. — Х.: «Бізнес Інформ», 1998. — С. 65–66.

7. Попов Л. Взаємодія театрів ляльок та театральної школи на сучасному етапі // Театральна освіта в Україні. Сучасний стан, проблеми розвитку: Матеріали науково-практичної конференції / Академія мистецтв України; Голова ред. колегії акад. І. Д. Безгін. — К.: ВВП «КОМПАС», 1999. — С. 19–21.

8. Попов Л. Український ляльковий театр на сучасному етапі і проблеми формування школи лялькарів // Актуальні проблеми музичного і театрального мистецтва: мистецтвознавство, педагогіка та виконавство: Матеріали міжвузівської науково-методичної конференції. 22–23 грудня 1999. — Харків: ХІМ. — Х.: «Глас», 1999. — С. 108–115.

9. Попов Л. «Полюса такие разные — от национальных традиций до авангарда...» Взгляд на театр перед фестом — 2002 // Заря. — 2002. — 12 сентября. — № 103 (12790).

Про міжнародний театральний фестиваль «Бела Вежа», м. Брест (Білорусь).

10. Попов Л. Підготовка акторів театру ляльок з точки зору еволюції жанру // Проблеми театральної освіти в Україні: матеріали наукової конференції, 28 жовтня 2003 / Академія мистецтв України; Голова ред. колегії акад. І. Д. Безгін.

11. Попов Л. Становлення в Україні театральної освіти лялькарів // Український театр. — 2004. — № 4–5. — С. 7.

12. Попов Л. Книжкова полиця лялькаря // Український театр. — 2005. — № 4. — С. 32. Рецензія на книгу А. Рубинського «Мистическая сущность играющих кукол».

13. Попов Л. 70–80 роки. Ляльки у Хмельницькому. Наш пошук, історія і сьогодення. Погляд режисерів // Театральна бесіда — 2006. — № 1 (17). — С. 42–47.
Спогади про роботу у Хмельницькому театрі ляльок.

14. Попов Л. Волинська зірка // Український театр. — 2006. — № 4. — С. 2–5.
Рецензія на вистави міжнародного фестивалю «Різдвяна містерія», м. Луцьк.

15. Попов Л. Некоторые особенности развития театров кукол Украины на современном этапе // Проблемы творчества и художественного восприятия в современном театре кукол («Театр кукол в современном мире»): Материалы международной конференции. 11–12 октября 2008 / Министерство культуры Российской Федерации. Союз театральных деятелей РФ. — М.: Центр С. В. Образцова, 2003. — С. 49–51.

16. Попов Л. Віктор Андрійович Афанасьєв. — К.: ТОВ «УВПК «Екс Об», 2009. — 344 с.

Книга про життя та діяльність видатного діяча лялькового мистецтва України народного артиста України В. А. Афанасьєва.

НАУКОВІ КОНФЕРЕНЦІЇ

1. XII Конгрес Міжнародної спілки діячів театрів ляльок (УНІМА). Участь у пленарних засіданнях, 1976, Москва (Росія).

2. Творча конференція: «Підсумки фестивалю драматичного мистецтва Народної Республіки Болгарії в СРСР». — Міністерство культури СРСР, Всеросійське театральне товариство, 4 квітня 1987, Москва (Росія).

3. Республіканська науково-практична конференція «Актор і лялька». — Спілка театральних діячів України, Тернопільський обласний театр ляльок, 1–4 липня 1988, Тернопіль.

4. Семинар-совещание преподавателей театральных вузов по проблемам воспитания актёрских кадров. — Министерство культуры СССР, Министерство культуры РСФСР, Всесоюзный учебно-методический совет, Ярославское театральное училище (ВУЗ), Союз театральных деятелей РСФСР, 10–14 октября 1989, Ярославль (Россия).

5. Смотр театральных учебных заведений страны, готовящих актёров театра кукол. Конференция по проблемам обучения кукольников. — Министерство культуры СССР, Всесоюзный учебно-методический совет, Ярославское театральное училище (ВУЗ), 19–24 ноября 1990, Ярославль (Россия).

6. Міжнародний фестиваль лялькових театрів «Різдвяна містерія» та симпозіум «Традиції різдвяної драми в театрі ляльок». Показ роботи студентів Харківського державного інституту мистецтв імені І. П. Котляревського. — Міністерство культури України, Луцький обласний театр ляльок, 8–11 січня 1993, Луцьк.

7. Науково-методична конференція професорсько-викладацького складу «Актуальні проблеми музичного та театального мис-

лення: мистецтвознавство, педагогіка та виконавство». Доповідь: «До питання підготовки акторів для театру ляльок на сучасному етапі». — Харківський державний інститут мистецтв ім. І. П. Котляревського, 18–19 квітня 1995, Харків.

8. Огляд театральних навчальних закладів СРСР, що готують акторів для театру ляльок. Конференція з проблем навчання лялькарів. Показ курсової роботи «Любов доні Перлімпліна» студентами Харківського державного інституту мистецтв імені І. П. Котляревського. — Міністерство культури СРСР, Всесоюзна навчально-методична рада, Ярославське театральне училище (ВУЗ), 8–12 жовтня 1995, Ярославль (Росія).

9. Міжнародний фестиваль лялькових театрів «Різдвяна містерія» та симпозіум «Традиції різдвяної драми в театрі ляльок». Показ роботи студентів Харківського державного інституту мистецтв імені І. П. Котляревського. Доповідь: «Традиції українського вертепу у вихованні актора і режисера театру ляльок на кафедрі театру ляльок Харківського державного інституту мистецтв імені І. П. Котляревського». — Міністерство культури України, Луцький обласний театр ляльок, 8–11 січня 1996, Луцьк.

10. Науково-методична конференція професорсько-викладацького складу «Музична і театральна освіта в Україні: історичний та методологічний аспект». Доповідь: «Про деякі особливості проведення навчально-виробничої практики студентів на акторському відділенні кафедри театру ляльок». — Харківський державний інститут мистецтв ім. І. П. Котляревського, 28–29 грудня 1998, Харків.

11. Міжнародний фестиваль лялькових театрів «Різдвяна містерія» та симпозіум «Традиції різдвяної драми в театрі ляльок». Показ роботи студентів Харківського державного інституту мистецтв імені І. П. Котляревського. — Міністерство культури України, Луцький обласний театр ляльок, 8–11 січня 1999, Луцьк.

12. Науково-практична конференція з проблем розвитку театру ляльок на межі століть «Сьогодення мистецтва театру ляльок». Показ роботи студентів Харківського державного інституту мис-

тектв імені І. П. Котляревського. Заступник голови оргкомітету. — Харківський державний інститут мистецтв ім. І. П. Котляревського та Харківський обласний театр ляльок, 13–17 травня 1999, Харків.

13. Науково-практична конференція «Театральна освіта в Україні, сучасний стан, проблеми розвитку». Доповідь: «Взаємодія театрів ляльок та театральної школи на сучасному етапі». — Академія мистецтв України, Міжнародний фонд «Відродження», 23 червня 1999, Київ.

14. Міжвузівська науково-методична конференція професорсько-викладацького складу «Актуальні проблеми музичного і театального мистецтва: мистецтвознавство, педагогіка та виконавство». Доповідь: «Український ляльковий театр на сучасному етапі і проблеми формування школи лялькарів». — Харківський державний інститут мистецтв ім. І. П. Котляревського, 22–23 грудня 1999, Харків.

15. Міжнародний фестиваль лялькових театрів «Різдвяна містерія» та симпозіум «Традиції різдвяної драми в театрі ляльок». Показ роботи студентів Харківського державного інституту мистецтв імені І. П. Котляревського. — Міністерство культури України, Луцький обласний театр ляльок, 8–12 січня 2001, Луцьк.

16. Семінар-лабораторія «Сучасне виховання актора-лялькаря в польській театральній школі». Обмін досвідом роботи. Показ студентської роботи «Скупий лицар» (худ. керівник курсу та режисер вистави Л. Попов) Харківського державного інституту мистецтв імені І. П. Котляревського. — Білостоцьке відділення лялькового мистецтва Варшавської академії, 6–15 березня 2001, Білосток (Польща).

17. Наукова конференція «Проблеми театальної освіти в Україні». Доповідь: «Підготовка акторів театру ляльок з точки зору еволюції жанру». — Академія мистецтв України, Інститут проблем сучасного мистецтва, 28 жовтня 2003, Київ.

18. Науково-практичний семінар «Молодіжний театр як форма розвитку професійної компетенції майбутніх митців». Співголова організаційного комітету. Показ робіт студентів-лялькарів

Київського державного університету театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого. — Академія мистецтв України, Луганський державний інститут культури і мистецтв, 4–5 березня 2004, Луганськ.

19. Третя Всеукраїнська науково-практична конференція «Мистецька освіта в Україні: традиції, сучасність, перспективи». Керівник секції «Театральне мистецтво». — Луганський державний інститут культури і мистецтв, 31 березня — 2 квітня 2005, Луганськ.

20. Всеукраїнська науково-практична конференція «Сучасні тенденції розвитку професійної компетенції майбутніх митців». Доповідь: «Основні проблеми сучасної театальної освіти в умовах Європейського простору». Керівник секції № 1 «Навчання і виховання акторів в умовах трансформації освіти». Майстер-клас, показ курсових вистав «Леді сонетів» та «Скупий лицар» студентами Київського державного університету театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого. — Луганський державний інститут культури і мистецтв, 9–10 лютого 2006, Луганськ.

21. Друга Всеукраїнська науково-практична конференція «Сучасні тенденції розвитку професійної компетенції майбутніх митців». Керівник секції «театральне мистецтво». Майстер-клас, показ курсових вистав «Любов дона Перлімпліна» студентами Київського державного університету театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого. — Луганський державний інститут культури і мистецтв, 21–22 лютого 2008, Луганськ.

22. Международная конференция «Проблемы творчества и художественного восприятия в современном театре кукол» («Театр кукол в современном мире»). Доклад: «Некоторые особенности развития театра кукол Украины на современном этапе». — Министерство культуры Российской Федерации, Союз театральных деятелей РФ, Культурный центр по сохранению и развитию творческого наследия С. В. Образцова, Государственный академический центральный театр кукол имени С. В. Образцова, 11–12 октября 2008, Москва (Россия).

23. Всеукраїнська науково-практична конференція «До проблем розвитку театральної школи лялькарства» (у рамках VII міжнародного фестивалю театрів ляльок «Золотий Телесик-2009»). Доповідь: «Сучасний розвиток національної школи лялькарства в умовах інтеграції до Європейської системи освіти». Голова засідання. — Львівський національний університет імені Івана Франка, факультет культури і мистецтв, Львівський академічний обласний театр ляльок, 19–22 травня 2009, Львів.

24. Міжнародна науково-практична конференція «Теорія та практика підготовки акторських кадрів». Секція № 1 «Теоретично-методологічні засади підготовки майбутніх акторів: історія та перспектива». Доповідь: «Особливості розвитку професійної школи лялькарів України в сучасних умовах інтеграції до Європейської системи освіти». — Запорізький національний університет, факультет соціології педагогіки та психології, 22–23 жовтня 2009, Запоріжжя.

25. Третя Всеукраїнська науково-практична конференція «Сучасні тенденції розвитку професійної компетенції майбутніх митців». Керівник секції № 2 «Навчання і виховання майбутніх акторів в умовах трансформації освіти». Доповідь на пленарному засіданні: «Самостійна робота студентів-режисерів у вищому творчому навчальному закладі». — Луганський державний інститут культури і мистецтв, 25–26 лютого 2010, Луганськ.

26. Друга Всеукраїнська науково-практична конференція «Співпраця театрів ляльок з навчальними закладами та її вплив на виховання фахівців лялькарського мистецтва» (у рамках VII міжнародного фестивалю театрів ляльок «Золотий Телесик-2011»). Доповідь: «Вплив сучасного театру ляльок на рівень професійної підготовки акторів та режисерів у навчальних закладах». Голова засідання. — Львівський національний університет імені Івана Франка, факультет культури і мистецтв, Львівський академічний обласний театр ляльок, 24–27 травня 2011, Львів.

ТЕАТРАЛЬНІ ФЕСТИВАЛІ

26-31.05.1974

Четвертий фестиваль театрів ляльок Прибалтики та Білорусі, м. Мінськ (Білорусь), гість фестивалю.

03-10.10.1975

Другий фестиваль театрів ляльок Середньої Азії та Казахстану, м. Фрунзе (Киргизія), гість фестивалю.

31.05-06.06.1976

XII Конгрес УНІМА, Міжнародний фестиваль театрів ляльок, м. Москва (Росія), учасник, режисер вистави «Комедія про Петрушку», Харківський театр ляльок.

05.1977

Фестиваль театрів ляльок Одеського міжобласного відділення УТТ, учасник, режисер вистави «Івасик-Телесик», Кіровоградський театр ляльок.

10.1977

Республіканський фестиваль драматургії та театрального мистецтва народів СРСР, м. Київ, учасник, режисер вистави «Іванкова сопілка», Хмельницький театр ляльок.

03-04.1978

Фестиваль драматичного мистецтва НР Болгарії СРСР, м. Москва (Росія), учасник, режисер вистави «Куди ти, Жеребчику?», Хмельницький театр ляльок.

1978

Республіканський огляд роботи з творчою молоддю 1976–1978 рр., м. Київ, учасник, режисер вистави «Куди ти, Жеребчику?», Хмельницький театр ляльок.

1978

П'ятий фестиваль театрів ляльок Прибалтики та Білорусі, м. Вільнюс (Литва), гість фестивалю.

- 01-08.10.1978 Міжнародний фестиваль Болгарської лялькової гри «Золотий дельфін», м. Варна (Болгарія), гість фестивалю.
- 1979 Фестиваль драматичного мистецтва Мадярської НР в СРСР, м. Москва (Росія), учасник, режисер вистави «Зачарована мишка», Хмельницький театр ляльок.
- 12-14.11.1979 I Регіональний фестиваль театрів ляльок Київського відділення УТТ, м. Хмельницький, учасник, режисер вистави «Зачарована мишка», Хмельницький театр ляльок.
- 1980 Фестиваль драматичного мистецтва Німецької НР в СРСР, м. Москва (Росія), учасник, режисер вистави «Господиня Хурделиця», Хмельницький театр ляльок.
- 1981 Національний фестиваль театрів ляльок, сезон 1980-1981 рр., м. Созопол (Болгарія), гість фестивалю.
- 12-16.11.1981 II Регіональний фестиваль театрів ляльок Київського відділення УТТ, м. Київ, учасник, режисер вистави «Маленький принц», Хмельницький театр ляльок.
- 05-15.04.1982 Всесоюзний фестиваль молодіжних вистав, м. Тбілісі (Грузія), учасник, режисер вистави «Зачарована мишка», Хмельницький театр ляльок.
- 01-07.06.1982 IV фестиваль театрів ляльок Уралу, м. Тюмень (Росія), гість фестивалю.
- 01-07.09.1982 IV фестиваль театрів ляльок Прибалтики та Білорусі, м. Мінськ (Білорусь), гість фестивалю.
- 12-15.06.1983 Дні творчої зустрічі — перегляду вистав зарубіжних гостей, м. Толбухін (Болгарія), учасник, режисер вистави «Куди летиш, лелеко?», Сілістринський театр ляльок.

- 3.06-03.07.1983 Перший республіканський фестиваль театрів ляльок, м. Луцьк, учасник, режисер вистав «Василькові рушнички», «Куда летиш, лелеко?», Хмельницький театр ляльок.
- 17-28.05.1984 I фестиваль театрів ляльок Нечернозем'я, м. Калінін (Росія), гість фестивалю.
- 24-31.07.1985 XII Всесвітній фестиваль молоді та студентів, м. Москва (Росія), учасник, актор, режисер концертних номерів з лялькою, Хмельницький театр ляльок.
- 1985 V фестиваль театрів ляльок Уралу, м. Оренбург (Росія), гість фестивалю.
- 28.06-04.07.1985 Другий республіканський фестиваль театрів ляльок України, м. Луцьк, гість фестивалю.
- 19-29.09.1987 I фестиваль театрів Узбекистану, м. Ташкент (Узбекистан), гість фестивалю.
- 17-22.04.1989 Республіканський фестиваль студентських сценічних робіт «Початок», м. Київ, гість фестивалю.
- 24.06-02.07.1989 Третій республіканський фестиваль театрів ляльок, м. Луцьк, учасник, режисер вистав «Баня», «Теремок», Хмельницький театр ляльок.
- 10-14.10.1989 Семінар-нарада викладачів театр. вузів з проблем вихов. акторських кадрів, м. Ярославль (Росія), учасник.
- 05-07.07.1990 Перший Всесвітній Собор духовної України, м. Коломия, учасник.
- 10-17.10.1990 I Міжнародний фестиваль театрів для дітей «Інтерлялька», м. Ужгород, член журі, режисер вистави «Коза-дереза», Полтавський театр ляльок.
- 19-24.11.1990 Огляд театральних навчальних закладів, що готують акторів театру ляльок, м. Ярославль (Росія), учасник.

- 17-27.05.1991 I міжнародний фестиваль театрів ляльок, м. Київ, гість фестивалю.
- 03-10.05.1992 Дні слов'янської культури, м. Жешув (Польща), керівник-режисер вистави «Коза-дереза», ХІМ, м. Харків.
- 02-09.10.1992 II міжнародний фестиваль театрів ляльок «Інтерлялька», м. Ужгород, член журі.
- 20-25.11.1992 Всеукраїнський фестиваль театрів ляльок «Прем'єри сезону», м. Полтава, голова журі, худ. керівник студентських робіт, ХІМ, м. Харків.
- 08-11.01.1993 I міжнародний фестиваль театрів ляльок «Різдвяна містерія», м. Луцьк, учасник симпозиуму, доповідь, худ. керівник «Вертеп», ХІМ, м. Харків.
- 31.03-10.04.1993 I український міжнародний театральний фестиваль «Березіль-93», м. Харків, режисер вистави «Коза-дереза», ХІМ, м. Харків.
- 01-07.10.1994 III міжнародний фестиваль театрів ляльок «Інтерлялька», м. Ужгород, член журі, режисер вистави «Іван Голик», м. Івано-Франківськ, театр ляльок.
- 06-12.10.1995 Міжнародна зустріч театральних шкіл, які готують акторів театру ляльок, м. Ярославль (Росія), учасник.
- 08-12.01.1996 II міжнародний фестиваль театрів ляльок «Різдвяна містерія», м. Луцьк, учасник симпозиуму, худ. керівник «Вертеп», ХІМ, м. Харків.
- 05-11.05.1996 I фестиваль театрів ляльок «Золотий Телесик», м. Львів, учасник, режисер вистави «Івасик-Телесик», Львівський театр ляльок.
- 03-08.10.1998 V міжнародний фестиваль театрів ляльок «Інтерлялька», м. Ужгород, учасник, худ. керівник студентських робіт, ХІМ, м. Харків.

- 08-12.01.1999 III міжнародний фестиваль театрів ляльок «Різдвяна містерія», м. Луцьк, учасник симпозиуму.
- 03.05-06.06.1999 II міжнародний фестиваль «С. В. Рахманінов і українська культура», м. Харків, учасник, режисер вистави «Скупий лицар», м. Харків.
- 05-18.06.1999 II фестиваль театрів ляльок «Золотий Телесик», м. Львів, учасник, режисер вистави «Скупий лицар», м. Харків.
- 23-24.06.1999 Щорічна творча акція «Мистецтво молодих-99», м. Київ, учасник конференції, режисер вистави «Маленький принц», ХІМ, м. Харків.
- 30.09-05.10.1999 I міжнародний фестиваль театрів ляльок «Белгородская забава», м. Білгород (Росія), гість фестивалю.
- 06-10.10.1999 IV міжнародний театральний фестиваль «Бела Вежа», м. Брест (Білорусь), член журі, режисер вистави «Скупий лицар», ХІМ, м. Харків.
- 22-28.05.2000 Міжнародний фестиваль театрів ляльок, м. Київ, гість фестивалю.
- 18-26.09.2000 I міжнародний фестиваль театрів ляльок у Криму, м. Сімферополь, гість фестивалю.
- 08-13.09.2000 V міжнародний театральний фестиваль «Бела Вежа», м. Брест (Білорусь), учасник, режисер вистави «Пітер Пен», Брестський театр ляльок.
- 04-07.10.2000 VI міжнародний фестиваль театрів ляльок «Інтерлялька», м. Ужгород, член журі, худ. керівник студентських робіт, ХІМ, м. Харків.
- 14-17.11.2000 Регіональний театральний фестиваль «Лялькові зустрічі — 2000», м. Донецьк, рецензент.
- 08-12.01.2001 IV міжнародний фестиваль театрів ляльок «Різдвяна містерія», м. Луцьк, гість фестивалю.
- 06-16.03.2001 Семінар-лабораторія у Варшавській театральній академії факультету театру ляльок, м. Біласток

- (Польща), керівник, режисер вистави «Скупий лицар», ХІМ, м. Харків.
- 07-17.05.2001 V міжнародний театральний фестиваль центральної Європи «Passages universitaires» м. Нансі (Франція), керівник, актор, режисер вистав «Скупий лицар», «Червона шапочка», ХІМ, м. Харків.
- 22-25.05.2001 III міжнародний фестиваль театрів ляльок «Золотий Телесик», м. Львів, член журі, актор, режисер вистави «Червона шапочка», ХІМ, м. Харків.
- 02-09.08.2001 II міжнародний фестиваль театрів ляльок у Криму, м. Сімферополь, учасник, актор, режисер вистави «Червона шапочка», ХІМ, м. Харків.
- 11-15.09.2001 VI міжнародний театральний фестиваль «Бела Вежа», м. Брест (Білорусь), член журі.
- 02-05.10.2001 I міжнародний фестиваль національної класики на сцені театру ляльок «Обереги», м. Івано-Франківськ, голова журі, режисер вистави «Коза-дереза», ХІМ, м. Харків.
- 21-26.06.2002 I міжнародний фестиваль театральних шкіл лялькового мистецтва, м. Білосток (Польща), керівник ХІМ, м. Харків.
- 13-18.09.2002 VII міжнародний театральний фестиваль «Бела Вежа», м. Брест (Білорусь), член журі.
- 30.09-05.10.2002 II міжнародний фестиваль театрів ляльок «Белгородская забава», м. Білгород (Росія), учасник, режисер вистави «Дитина джунглів», Полтавський театр ляльок.
- 09-11.01.2002 V міжнародний фестиваль театрів ляльок «Різдвяна містерія», м. Луцьк, учасник симпозиуму.
- 27-29.05.2003 IV міжнародний фестиваль театрів ляльок «Золотий Телесик», м. Львів, член журі, режисер вистави «Козенята та Сірий вовк», ХІМ, м. Харків.

- IX міжнародний театральний фестиваль «Бела Вежа», м. Брест (Білорусь), член журі.
- XIII міжнародний фестиваль театрів ляльок «Інтерлялька», м. Ужгород, голова журі.
- IV міжнародний фестиваль театрів ляльок «Подільська лялька», м. Вінниця, член журі, режисер вистави «Комедія про Петрушку», КНУТКіТ, м. Київ.
- V міжнародний фестиваль театрів ляльок «Золотий Телесик», м. Львів, член журі, режисер вистави «Йї величність лялька», КНУТКіТ, м. Київ.
- II міжнародний фестиваль театрів ляльок «Петровський балаган», м. Калінінград (Росія), член журі.
- X міжнародний театральний фестиваль «Бела Вежа», м. Брест (Білорусь), член журі.
- III міжнародний фестиваль національної класики на сцені театру ляльок «Обереги», м. Івано-Франківськ, режисер вистави «Панч та Джуді», КНУТКіТ, м. Харків.
- Міжнародний фестиваль театрів ляльок «Різдвяна містерія», м. Луцьк, учасник фестивалю.
- XI міжнародний театральний фестиваль «Бела Вежа», м. Брест (Білорусь), член журі, режисер вистави «Лісова пісня», КНУТКіТ, м. Київ.
- IX міжнародний фестиваль театрів ляльок «Інтерлялька», м. Ужгород, голова журі, режисер вистави «Лісова пісня», КНУТКіТ, м. Київ.
- II міжнародний фестиваль театрів ляльок «Дивень», м. Хмельницький, гість фестивалю.
- Фестиваль «Лялькові рандеву в Чернігові», м. Чернігів, член журі.

- 08-12.05.2007 VI міжнародний фестиваль театрів ляльок «Золотий Телесик», м. Львів, учасник науково-практичної конференції.
- 14-18.05.2007 Міжнародний фестиваль театрів ляльок «Подільська лялька», м. Вінниця, режисер вистави «Коза-дереза», Рівненський театр ляльок.
- 23-27.09.2007 III міжнародний фестиваль національної класики на сцені театру ляльок «Обереги», м. Івано-Франківськ, голова журі.
- 01-05.10.2007 Міжнародний фестиваль театру ляльок «Інтерлялька», м. Ужгород, член журі.
- 05-14.10.2007 V міжнародний фестиваль театрів ляльок, м. Київ, учасник, режисер вистав «Лісова пісня», КАТЛ, «Коза-дереза» Рівненського театру ляльок.
- 17-21.04.2008 I міжнародний фестиваль театральних шкіл «Натхнення», м. Київ, учасник.
- 16-20.09.2008 Всеукраїнський фестиваль театрів ляльок «Лялькова веселка», м. Запоріжжя, член журі, режисерська робота «Все можуть руки лялькаря!», КНУТКіТ, м. Київ.
- 03-08.10.2008 Міжнародний фестиваль театрів ляльок, м. Мінськ (Білорусь), учасник, режисер вистави «Іван Голик», КАТЛ, м. Київ.
- 03-12.10.2008 V міжнародний фестиваль театру ляльок, ім. С. В. Образцова, м. Москва (Росія), гість.
- 10-13.11.2008 IV міжрегіональний театральний фестиваль «Лялькові зустрічі», м. Донецьк, член журі.
- 21-23.11.2008 Фестиваль «Лялькові рандеву в Чернігові», м. Чернігів, член журі.
- 20-23.05.2009 VII міжнародний фестиваль театрів ляльок «Золотий Телесик», м. Львів, учасник науково-практичної конференції.

- 10-14.06.2009 III міжнародний фестиваль театрів ляльок, м. Братислава (Словаччина), учасник, режисер вистави «Іван Голик», КАТЛ, м. Київ.
- 19-26.04.2010 II міжнародний фестиваль театральних шкіл, м. Київ, учасник, режисер вистави «Бременські музиканти», КНУТКіТ, м. Київ.
- 11-25.08.2010 III Всесвітній фестиваль театральних шкіл, м. Ліма, Куско (Перу), учасник.
- 30.08-05.09.2010 I Всесвітній фестиваль лялькових театральних шкіл, м. Санкт-Петербург (Росія), учасник, режисер студентських робіт, КНУТКіТ, м. Київ.
- 01-06.10.2010 XI міжнародний фестиваль театрів ляльок «Інтерлялька», м. Ужгород, голова журі.
- 25-29.10.2010 III міжнародний фестиваль театру ляльок «Дивень», м. Хмельницький, член експертної ради.
- 24-27.05.2010 VIII міжнародний фестиваль театрів ляльок «Золотий Телесик», м. Львів, учасник науково-практичної конференції.
- 17-22.09.2011 Всеукраїнський фестиваль творів Лесі Українки на сцені, м. Луцьк, учасник, режисер вистави «Лісова пісня», КАТЛ, м. Київ.
- 26-30.09.2011 V міжнародний фестиваль національної класики на сцені театру ляльок «Обереги», м. Івано-Франківськ, член журі.
- 14-16.10.2011 V фестиваль театрів ляльок «Лялькові рандеву в Чернігові», м. Чернігів, гість фестивалю.
- 23.03-02.04.2012 III міжнародний фестиваль театральних шкіл «Натхнення», м. Київ, учасник, режисер концерту «Все можуть руки лялькаря!», КНУТКіТ, м. Київ.
- 21-26.05.2012 IV міжнародний фестиваль театрів ляльок «Дивень», м. Хмельницький, член експертної ради.

06-10.08.2012

Mini Fest, PAPIR TEATR, м. Сімферополь, учасник фестивалю.

16-20.09.2012

III Всеукраїнський фестиваль театрів ляльок «Лялькова веселка», м. Запоріжжя, член журі.

12-16.11.2012

VI міжрегіональний фестиваль «Лялькові зустрічі», м. Донецьк, член журі.

УЧАСТЬ У ДЕРЖАВНИХ ЕКЗАМЕНАЦІЙНИХ КОМІСІЯХ

1. Рецензент дипломних вистав на відділенні театру ляльок у Дніпропетровському обласному театральному училищі. Лютий 1991 р. Дніпропетровськ.

2. Голова ДЕК на кафедрі майстерності актора та режисури театру анімації у Харківському державному інституті мистецтв імені І. П. Котляревського. 2-6 червня 2005 р. Харків.

3. Голова ДЕК зі спеціальності «Театральне мистецтво» у Дніпропетровському обласному театральном-художньому коледжі. 26-28 лютого 2006 р. Дніпропетровськ.

4. Голова ДЕК зі спеціальності «Театральне мистецтво» у Харківському державному інституті мистецтв імені І. П. Котляревського. 22-27 травня 2006 р. Харків.

5. Голова ДЕК зі спеціальності «Актор з лялькою на естраді» у Київському естрадно-цирковому коледжі. 16-18 червня 2006 р. Київ.

6. Голова ДЕК зі спеціальності «Театральне мистецтво» у Луганському інституті культури і мистецтв. 22-24 червня 2006 р. Луганськ.

7. Голова ДЕК зі спеціальності «Театральне мистецтво» у Київському коледжі театру і кіно. 1-4 червня 2007 р. Київ.

8. Голова ДЕК зі спеціальності «Театральне мистецтво» у Луганському інституті культури і мистецтв. 18-22 червня 2007 р. Луганськ.

9. Голова ДЕК зі спеціальності «Театральне мистецтво» у Київському коледжі театру і кіно. 17-20 червня 2008 р. Київ.

10. Голова ДЕК зі спеціальності «Театральне мистецтво» у Луганському інституті культури і мистецтв. 21-24 червня 2008 р. Луганськ.

11. Голова ДЕК зі спеціальності «Театральне мистецтво» у Дніпропетровському обласному театральном-художньому коледжі. 7-9 квітня 2010 р. Дніпропетровськ.

12. Голова ДЕК зі спеціальності «Театральне мистецтво» у Київському коледжі театру і кіно. 2-7 червня 2010 р. Київ.

13. Голова атестаційної комісії у Миколаївському обласному театрі ляльок. 1-3 липня 2010 р.

14. Голова ДЕК зі спеціальності «Театральне мистецтво» у Дніпропетровському обласному театральном-художньому коледжі. 5-7 квітня 2011 р. Дніпропетровськ.

15. Голова атестаційної комісії зі спеціальності «Театральне мистецтво» Міністерства освіти та науки України в Одеському художньо-театральному училищі. 29 червня — 1 липня 2011 р.

16. Голова атестаційної комісії зі спеціальності «Театральне мистецтво» Міністерства освіти та науки України у Луганському державному інституті культури і мистецтв. 29 січня — 1 лютого 2012 р.

17. Голова ДЕК зі спеціальності «Театральне мистецтво» у Київському коледжі театру і кіно. 9-16 травня 2012 р. Київ.

Член Всесоюзного Ленінського Комуністичного союзу молоді. Травень 1967-1982 рр.

Секретар первинної організації ЛКСМ України Кіровоградського обласного театру ляльок. 1976-1977 рр. Кіровоград.

Учасник Республіканського семінару секретарів комітетів комсомолу творчих організацій. 1977 р. Кіровоград.

Секретар первинної організації ЛКСМ України Хмельницького обласного театру ляльок. 1978-1979 рр. Хмельницький.

Учасник Республіканського семінару секретарів комітетів комсомолу творчих організацій. 1978 р. Одеса.

Делегат Республіканського з'їзду творчої молоді України. Виступ на пленарному засіданні. 22-26 жовтня 1978 р. Київ.

Делегат XXIV звітно-виборної конференції Хмельницької міської організації ЛКСМ України. 1978 р. Хмельницький.

Делегат XXI звітно-виборної конференції Хмельницької обласної організації ЛКСМ України. 20 січня 1978 р. Хмельницький.

Делегат VII з'їзду Українського театального товариства від Київського відділення УТТ. 1978 р. Київ.

Голова Ради кімнати імені В.І. Леніна в/ч 20651. Прикарпатський ВО. 1979-1980 рр.

Член Комуністичної партії Радянського Союзу. 10 лютого 1981-1991 рр.

Учасник зустрічі керівників Компартії України та уряду республіки з представниками творчої інтелігенції. 4 грудня 1981 р. Київ.

Секретар первинної організації ЛКСМ України Хмельницького обласного театру ляльок. 1980-1981 рр. Хмельницький.

Делегат XXVI звітно-виборної конференції Хмельницької міської організації ЛКСМ України. 1981 р. Хмельницький.

Пропагандист у Хмельницькому обласному театрі ляльок. 1981–1982 рр. Хмельницький.

Делегат XXIII звітної-виборної конференції Хмельницької обласної організації ЛКСМ України. Обраний членом Обкому ЛКСМУ. 13 лютого 1982 р. Хмельницький.

Член Хмельницького Обкому ЛКСМ України. 1982–1986 рр.

Учасник Республіканського семінару секретарів комітетів комсомолу творчих організацій. 24–27 січня 1982 р. Київ.

Делегат звітної-виборної конференції Хмельницького Обкому спілки працівників культури України. Обраний членом Хмельницького Обкому спілки працівників культури України. 1982 р. Хмельницький.

Член Правління болгаро-радянської дружби при Хмельницькому Облвиконкомі. 1982 р. Хмельницький.

Секретар партійної організації КП України Хмельницького обласного театру ляльок. 1982–1984 рр. Хмельницький.

Член бюро Хмельницького Обкому ЛКСМ України. Серпень 1983–1986 рр. Хмельницький.

Член Правління Київського міжобласного відділення Українського театрального товариства. 1983 р. Київ.

Делегат XXVIII Хмельницької міської конференції Компартії України. 1983 р. Хмельницький.

Делегат VIII з'їзду Українського театрального товариства. 29–30 вересня 1983 р. Київ.

Делегат XXVII звітної-виборної конференції Хмельницької міської організації ЛКСМ України. 1984 р. Хмельницький.

Делегат XXIV звітної-виборної конференції Хмельницької обласної організації ЛКСМ України. Обраний членом Обкому ЛКСМУ. 1985 р. Хмельницький.

Учасник XII Всесвітнього фестивалю молоді та студентів. 24 липня — 24 серпня 1985 р. Москва.

Делегат Установчого з'їзду Союзу театральних товариств СРСР. 5–6 грудня 1986 р. Москва.

Делегат Позачергового з'їзду Українського театрального товариства. Обраний членом Правління СТД України. 22–23 травня 1987 р. Київ.

Голова Ради дому творчої інтелігенції Хмельниччини. 1987–1989 рр. Хмельницький.

Прийнятий персональним членом УНІМА (Всесвітня спілка діячів театру ляльок). 2 березня 1989 р. Москва.

Член вченої Ради Харківського державного інституту мистецтв імені І. П. Котляревського. 1989–2001 рр. Харків.

Учасник Першого Всесвітнього Собору Духовної України. 5–7 липня 1990 р. Коломия.

Член Правління Харківського міжобласного відділення Українського театрального товариства. 1992–1994 рр. Харків.

Делегат звітної-виборної конференції Українського центру УНІМА. Обраний відповідальним секретарем Українського центру УНІМА. 22 червня 2000 р. Київ.

Делегат звітної-виборної конференції Українського центру УНІМА. Обраний Віце-президентом Українського центру УНІМА. 4 червня 2004 р. Київ.

Член вченої Ради Київського національного університету театру кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого. 2005 р. Київ.

Відповідальний секретар Приймальної комісії Київського національного університету театру кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого. 2006–2010 рр. Київ.

Делегат звітної-виборної конференції Українського центру УНІМА. Обраний Президентом Українського центру УНІМА. 30 вересня 2009 р. Київ.

Делегат звітної-виборної конференції Українського центру УНІМА. Переобраний Президентом Українського центру УНІМА. 13 вересня 2011 р. Київ.

Делегат з'їзду Національної спілки театральних діячів України. 11 грудня 2012 р. Київ.

НАГОРОДИ

ДИПЛОМ другого ступеня Міністерства культури Української РСР, Українського театрального товариства, Українського республіканського комітету профспілки працівників культури за постановку вистави «Іван-матургій і театрального мистецтва СРСР, присвяченому 60-річчю Великого Жовтня, 1977 р.

ДИПЛОМ Міністерства культури СРСР, Всеросійського театрального общества за постановку спектакля «Куда ты, жеребёнок?» Р. Москвой в Хмельницьком театре кукол, 1978 г.

ДИПЛОМ першої ступені Міністерства культури УРСР, ЦК ЛКСМ України, Українського театрального общества, переможця Республіканського смотру роботи театрів з творчої молодіжкою 1976–1978 гг. за спектакль «Куда ты, жеребёнок?» Р. Москвой в Хмельницьком театре кукол, 1978 г.

ПОЧЕСНА ГРАМОТА Міністерства культури УРСР, Українського республіканського комітету профспілки працівників культури за активну культурно-шефську роботу серед воїнів Збройних Сил СРСР у 1980 році, 1981 р.

ПОЧЕСНА ГРАМОТА Міністерства культури УРСР, Українського республіканського комітету профспілки працівників культури за успішне здійснення вистави «Куди летиш, лелеко?» Н. Осіпової у Хмельницькому театрі ляльок до 60-річчя утворення Союзу РСР, 1982 р.

ДИПЛОМ лауреата премії Хмельницького обкому ЛКСМ України «Корчагінець» за постановку вистави «Маленький принц» А. Екзюпері у Хмельницькому театрі ляльок, 1982 р.

ДИПЛОМ першого ступеня Головного комітету виставки досягнень народного господарства Української РСР за успіхи в економічному і соціальному розвитку Української РСР за створення композиції і постановку спектаклю за поемою О. Блока «Дванадцять» у Хмельницькому театрі ляльок, 1983 р.

ПОЧЕСНЕ ЗВАННЯ «ЗАСЛУЖЕНИЙ АРТИСТ УКРАЇНСЬКОЇ РСР», Указ Президії Верховної Ради Української РСР від 21 жовтня 1986 р.

ДИПЛОМ другого ступеня Головного комітету виставки досягнень народного господарства Української РСР за успіхи в економічному і соціальному розвитку Української РСР за постановку вистави «Перемелеться — мука буде» Ф. Званної у Хмельницькому театрі ляльок, 1987 р.

ДИПЛОМ Першого Міжнародного фестивалю театрів ляльок Міністерства культури Української РСР, ЦК ЛКСМУ, СТДУ за найкраще режисерське прочтіння української класики (спектакль «Коза-дереза» Н. Лисенка в Полтавському театрі кукол, г. Ужгород, 1990 г.).

ВЧЕНЕ ЗВАННЯ ДОЦЕНТА кафедри театру ляльок. Рішення вченої ради від 30 січня 1992 р. ДЦ № 000491, м. Київ.

ДИПЛОМ Першого Міжнародного фестивалю національної класики на сцені театрів ляльок «Обереги — 2001» за високі художні досягнення у втіленні на сцені творів національної класики та фольклору, за виставу «Коза-дереза» за оперою М. Лисенка у Харківському інституті мистецтв ім. І. Котляревського, м. Івано-Франківськ, 2001 р.

ПОЧЕСНИЙ ДИПЛОМ Президії Академії мистецтв України за виставу «Маленький принц» А. Екзюпері у Харківському державному інституті мистецтв ім. І. Котляревського, м. Київ, 1999 р.

ДИПЛОМ Міжнародного театрального фестивалю «Белая Вежа» за творчий пошук при створенні вистави «Скупий лицар» за оперою С. Рахманінова у Харківському інституті мистецтв ім. І. Котляревського, м. Брест, Білорусь, 1999 р.

ДИПЛОМ Второго Міжнародного фестивалю театрів кукол в Криму за спектакль «Ещё раз о Красной Шапочке» С. Ефремова, С. Когана в Харьковском государственном институте искусств им. И. Котляревского, г. Симферополь, 2001 г.

ПОЧЕСНА ГРАМОТА Міністерства освіти і науки України за багаторічну сумлінну працю, особистий внесок у справу підготовки висококваліфікованих спеціалістів, плідну науково-педагогічну діяльність, м. Київ, 2002 р.

ДИПЛОМ Четвертого фестивалю театрів ляльок «Золотий Телесик» за представлену на високому художньому рівні виставу Ю. Гімelfарба «Козенята та Сірий вовк» у Харківському державному інституті мистецтв ім. І. Котляревського, м. Львів, 2003 р.

ДИПЛОМ Третього Міжнародного фестивалю національної класики на сцені театрів ляльок «Обереги — 2005» за високі художні досягнення у втіленні на сцені творів національної класики та фольклору, за виставу «Панч і Джуді» у Київському національному університеті театру, кіно і телебачення ім. І. К. Карпенка-Карого, м. Івано-Франківськ, 2005 р.

ГРАМОТА Священного Синоду Української православної церкви з нагоди святкування 75-річчя Предстоятеля Української православної церкви Блаженнішого митрополита київського і всієї України Володимира, м. Київ, 2010 р., 23 листопада.

Сбитнева В. Дети говорят «Спасибо» // Тамбовская правда. — 1979. — 10 марта.

Інтерв'ю з головним режисером Леонідом Поповим.

Белоглазова О. Як для дорослих // Корчагінець. — 1986. — 24 червня.

Про роботу в Хмельницькому театрі ляльок.

Шнітков С. Чи потрібен такий конкурс? // Культура і життя. — 1989. — 20 серпня. — № 34.

Про третій Всеукраїнський фестиваль театрів ляльок розмірковує завідувач кафедри театру ляльок Харківського інституту мистецтв імені І. Котляревського Леонід Попов.

Панчук Н. «Дорослі» проблеми театрів для дітей. На вістрі фестиваліних проблем // Закарпатська правда. — 1990. — 14 жовтня.

Інтерв'ю з Л. П. Поповим на Першому міжнародному фестивалі театрів для дітей «Інтерлялька-1990» в м. Ужгороді.

Брухаль Г. Великий театр для маленьких. Музичні проблеми // Світ молоді. — 1993. — 14–20 травня. — № 24 (4646).

Інтерв'ю з Л. Поповим про його постановки на сцені Івано-Франківського театру ляльок.

Буднива Л. Если нет боли — что это за искусство // Вечерний Брест. — 2000. — 13 сентября.

Інтерв'ю з Л. Поповим про постановку вистави «Пітер Пен» у Брестському театрі ляльок (Білорусь).

Гуцул Е. Влюбиться в куклу // 2000. Еженедельник. — 2011. — 10–16 июня.

Інтерв'ю з Л. Поповим після науково-практичної конференції, що проходила в рамках VIII Міжнародного фестивалю театрів ляльок «Золотий Телесик-2011».

Черняк Ю. У истоков народных. Новый спектакль в Харьковском театре кукол // Красное знамя. — 1975. — 30 июля.

Про прем'єрні вистави «Комедія про Петрушку» та «Вертеп» на сцені театру.

Правда кривду перемагає // Кіровоградська правда. — 1977. — 28 травня.

Про виставу «Івасик-Телесик».

Премії переможцям // Український театр. — 1978. — Січень-лютий. — № 1 (90).

Грищук Б. І виставка, і вистава // Радянське поділля. — 1978. — 17 березня.

Про прем'єру вистави «Куди ти, Лошадко?» в Хмельницькому театрі ляльок.

Висоцький В. Стрімкий біг назустріч мрії // Корчагінець. — 1978. — 23 березня. — № 24 (3018).

Про прем'єру вистави «Куди ти, Лошадко?» в Хмельницькому театрі ляльок.

Молоді таланти. Підбито підсумки Республіканського огляду роботи театрів з творчою молоддю // Культура і життя. — 1978. — 19 листопада.

Бирюков С. Большие возможности театра для маленьких. Гастроли Хмельницкого областного театра кукол // Комсомольское знамя. — 1979. — 14 марта. — № 31.

Про виставу «Карлик-ніс» на тамбовській сцені.

Самохвалов И. Добрый мир сказки. Гастроли Хмельницкого театра кукол // Тамбовская правда. — 1979. — 15 марта. — № 63.

Про виставу «Карлик-ніс» на тамбовській сцені.
Плохій В. Бути гідними вимог сучасності // Український театр. — 1979. — Травень-червень. — № 3 (98). — С. 2-4.

Про роботу творчої молоді.
Чеповецький Ю. Лялька та її можливості. Нотатки з фестивалю // Культура і життя. — 1979. — 9 грудня. — № 98.

Про вистави Першого зонального фестивалю, який проходив у м. Хмельницькому.

Петренко К. Вручено диплом лауреата // Радянське Поділля. — 1980. — 26 жовтня. — № 205.

Про вручення Хмельницькому театру ляльок Республіканської комсомольської премії імені М. Островського.

Шкляревський Е. Игра в куклы по-научному // Комсомольское знамя. — 1980. — 17 октябрю. — № 199 (10249).

Про гастролі в столиці України Хмельницького театру ляльок.
Антоненко Б. Крізь пожежі й заметілі революції. Поема Олександра Блока «Дванадцять» — на сцені Хмельницького обласного театру ляльок // Радянське Поділля. — 1981. — 5 квітня. — № 69 (13838).

Чорбаджийски М. Ползотворен творчески контакт // Силистренска трибуна. — 1981. — 2 юни. — № 64 (3341).

Про постановку вистави «Івасик-Телесик» на сцені Сілістренського театру ляльок у Болгарії.

Кирилов Й. В кукления театр — творческо неспокойство // Силистренска трибуна. — 1981. — 9 юни. — № 67.

Про постановку вистави «Івасик-Телесик» на сцені Сілістренського театру ляльок у Болгарії.

Стодоля Ю. Герої лялькової сцени // Вечірній Київ. — 1981. — 18 листопада. — № 266.

Про другий зональний фестиваль, що проходив у Києві, і про виставу «Дванадцять».

Моцар Т. Що може лялька? Роздуми про фестиваль // Культура і життя. — 1982. — 10 січня. — № 2.

Про виставу «Маленький принц» на сцені Хмельницького театру ляльок.

Чорбаджийски М. Плодотворно сътрудничество // Деца изкуство книги. — София. — 1982. — № 1. — С. 21-23.

Про постановку вистави «Івасик-Телесик» на сцені Сілістренського театру ляльок у Болгарії.

Дарейко В. В театрах кукол. 1. Винтовок черне ремни // Театральная жизнь. — 1982. — Март. — № 6 (568).

Про виставу «Дванадцять» на сцені Хмельницького театру ляльок.
Пастернак О. Ляльки працюють на дорослих // Український театр. — 1982. — Березень-квітень. — № 2 (115).

Про виставу «Маленький принц» на сцені Хмельницького театру ляльок.

Театр і діти // Український театр. — 1982. — Травень-червень. — № 3.

Про естетичне виховання дітей і юнацтва, участь Хмельницького театру ляльок.

Чиж В. Диво молдавської казки // Радянське Поділля. — 1982. — 19 грудня.

Про прем'єру вистави «Куди летиш ти, лелеко?» на сцені Хмельницького театру ляльок.

Моцар Т. Ляльки складають іспит. Нотатки з Першого республіканського фестивалю // Культура і життя. — 1983. — 21 серпня. — № 34.

Про виставу «Висилькові рушнички» Хмельницького театру ляльок.

Богдашевський Ю. Дивувати дітей! // Український театр. — 1983. — Вересень-жовтень. — № 5 (124). — С. 20-22.

Про вистави «Висилькові рушнички» та «Куди летиш ти, лелеко?» Хмельницького театру ляльок, показані на Першому республіканському фестивалі театрів ляльок.

Чорбаджийски М. «Накъде летиш, щурко?» // Доблуджанска дума. — 1983. — 1 ноември. — № 5.

Про виставу «Куди летиш ти, лелеко?» на сцені Сілістренського театру ляльок у Болгарії.
Шелепало О. І прийшла казка // Радянське Поділля. — 1983. — 12 листопада.

Про прем'єрну виставу «Горбоконик» на сцені Хмельницького театру ляльок.

Васев В. Два спектакля на дружбату // Силистренська трибуна. — 1983. — 22 листопада. — № 135 (3720).

Про вистави «Івасик-Телесик» та «Куди летиш ти, лелеко?» на сцені Сілістренського театру ляльок у Болгарії.
Чорбаджийски М. На силистренська сцена // Деца изкуство книги. — София. — 1984. — № 1. — С. 20–21.

Про виставу «Куди летиш ти, лелеко?» на сцені Сілістренського театру ляльок у Болгарії.

Спиридонова А. Ляльки заявляють свої права // Культура і життя. — 1984. — 3 червня. — № 23.

Про вистави «Чарівна зернина», «Пані Метелиця» Хмельницького театру ляльок.

Кабачинська С. Серцем осягаючи подвиг // Радянське Поділля. — 1985. — 26 лютого. — № 41 (14809).

Про виставу «Казка про Чугайстра» на сцені Хмельницького театру ляльок.

Белоглазова О. Подружив «Золотий дельфін» // Корчагінець. — 1985. — 27 квітня. — № 51–52 (4088).

Про творчу співпрацю Л. Попова з Сілістренським театром ляльок (Болгарія).

Кабачинська С. Засобами казки. У товаристві муз // Літературна Україна. — 1985. — 30 травня.

Про виставу «Казка про Чугайстра» на сцені Хмельницького театру ляльок.

Супрунова А. Проти зла — сатирою // Радянське Поділля. — 1985. — 8 вересня. — № 175 (14943).

Про ляльковий концерт «П'янству — бій» на сцені Хмельницького театру ляльок.

Від Комітету по Державним преміям Української РСР імені Т. Г. Шевченка в галузі літератури, журналістики, мистецтва і архітектури при Раді міністрів Української РСР // Літературна Україна. — 1985. — 10 грудня. — № 51 (4148).

Про участь у конкурсі на здобуття Державних премій Української РСР імені Т. Г. Шевченка в 1986 році Хмельницького обласного театру ляльок.

Мачківський М. Живи, казко! На здобуття Державної премії Української РСР імені Т. Г. Шевченка // Корчагінець. — 1986. — 14 січня.

Про вистави «Казка про Чугайстра», «Золоторогий олень», «Василькові рушнички» та «Чарівна зернина» Хмельницького обласного театру ляльок.

Кабачинська С. На талант помножена праця // Радянське Поділля. — 1986. — 15 січня. — 11 (15028).

Про вистави «Казка про Чугайстра», «Золоторогий олень», «Василькові рушнички» та «Чарівна зернина» Хмельницького обласного театру ляльок.

Круглов І. Лицо театра. На соискание Государственной премии СССР имени Т. Г. Шевченко // Комсомольское знамя. — 1986. — 31 января.

Про вистави «Казка про Чугайстра», «Золоторогий олень», «Василькові рушнички» та «Чарівна зернина» Хмельницького обласного театру ляльок.

Васильев С. Послідовність методу. На здобуття Державної премії Української РСР імені Т. Г. Шевченка // Культура і життя. — 1986. — 2 лютого. — № 5.

Про творчі пошуки Хмельницького обласного театру ляльок.

Указ Президії Верховної ради Української РСР. Про присвоєння творчим працівникам почесних звань Української РСР // Молодь України. — 1986. — 30 жовтня. — № 208 (15541).

Про присвоєння почесного звання Заслуженого артиста Української РСР Попову Леоніду Петровичу.
Правління Співки театральних діячів України // Культура і життя. — 1987. — 31 травня. — № 22.

Перелік складу членів Правління, до якого увійшов Л. П. Попов.
Моцар Т. Час нових критеріїв або чи потрібен був огляд? // Український театр. — 1988. — Вересень-жовтень. — № 5 (154). — С. 11-13.

Про виставу «Перемелеться — мука буде» Хмельницького обласного театру ляльок.

Бслоглазова О. «Весела, із дзвоном». Вистава для дорослих іде у Хмельницькому театрі ляльок // Корчагінець. — 1988. — 20-26 листопада. — № 47.

Про прем'єру вистави «Баня» у Хмельницькому театрі ляльок.
Приходько Б. Запрошують маріонетки // Радянське Поділля. — 1989. — 17 січня. — № 12 (15777).

Про прем'єру вистави «Баня» у Хмельницькому театрі ляльок.
Васильєв С. Реєстр дефіциту. Стислий конспект сумного свята // Культура і життя. — 1989. — 30 серпня. — № 34.

Про Третій фестиваль театрів ляльок України.
Голдовський Б. Третій ляльковий... Сторінки з щоденника // Український театр. — 1989. — № 5. — С. 11-15.

Про Третій фестиваль театрів ляльок України.
Гришук Б. А. Хмельницький: Путівник / Худож.-оформл. В. І. Сава. — Львів: Каменярь, 1989. — 72 с.: іл., 21 арк. іл. — Резюме рос., англ., болг. мовами.

Про Хмельницький театр ляльок. (С. 44-45)
Демченко Л. «Коза-дереза» — комічна опера для малят // Комсомолец Полтавщини. — 1990. — 27 березня. — № 37.

Про виставу «Коза-дереза» в Полтавському театрі ляльок.
Чигрин В. До народних витоків // Вечірній Харків. — 1990. — 29 березня.

Про роботу кафедри театру ляльок Харківського інституту мистецтв імені І. Котляревського.
Юраш А., Фальчук О. На початку великої справи // Комсомольський прапор. — 1990. — 27 липня.

Про постановку вистави «Коза-дереза» у Івано-Франківському театрі ляльок.
Назарова О. Вперед... до вертепу // Український театр. — 1990. — Вересень-жовтень. — № 5. — С. 6-7.

Про виставу «Коза-дереза» у Полтавському театрі ляльок.
Віценя Л. Карлик-ніс із країни дитинства // Зоря Полтавщини. — 1991. — 20 грудня.

Про постановку вистави «Карлик-ніс» у Полтавському театрі ляльок.
Кукуруза Н. Гастрольне літо «Лиса Микити» // Галичина. — 1992. — 21 липня.

Про показ вистави Івано-Франківського театру ляльок «Лис Микита і Неситий вовк» на другому регіональному фестивалі театрів ляльок західних областей України в місті Рівному.
Стефурак Н. Крім цукерок й горішка — «Котик, півник та мишка» // Галичина. — 1992. — 19 грудня.

Про прем'єру вистави «Лисичка, котик та півник» у Івано-Франківському театрі ляльок.
Макарова В. Є така професія: нести радість людям // Вісті. — 1992. — 31 грудня. — № 24 (47).

Про кафедру театру ляльок Харківського державного інституту мистецтв імені І. Котляревського.
Назарчук Д. Метр ставить п'єсу учня // Галичина. — 1994. — 21 вересня. — № 139 (903).

Про виставу «Іван Голик» у Івано-Франківському театрі ляльок.
Голдовський Б. Волинські містерії // Український театр. — 1996. — № 3. — С. 5-6.

Про студентську виставу «Вертеп» на міжнародному фестивалі «Різдвяна містерія».

Ткачук Т. Лукаш і Мавка оселилися в місті // Західний кур'єр. — 1996. — 6 грудня.

Про прем'єру вистави «Лісова пісня» у Івано-Франківському театрі ляльок.

Брухаль Г. Прем'єра відбулася, а дітки підростатимуть // Світ молоді. — 1996. — 13-19 грудня. — № 50 (4834).

Про прем'єру вистави «Лісова пісня» у Івано-Франківському театрі ляльок.

Голдовский Б. П., Смелянская С. А. Театр кукол Украины. Страницы истории. — Сан-Франциско: International Press, 1998. — 276 с.; ил.

Про творчу діяльність Л. Попова у Хмельницькому театрі ляльок.

Веселка С. Як «Червона Шапочка» гроші заробляла // Високий Замок. — 2001. — 10 жовтня.

Про виставу «Ще раз про Червону Шапочку» на фестивалі «Золотий Телесик» у виконанні викладачів кафедри Харківського інституту мистецтв імені І. Котляревського.

Голдовский Б. П. Куклы: Энциклопедия. — М.: Время, 2004. — 496 с.; ил.

Про творчість Л. П. Попова.

Червінська Р. Відважний Пітер Пен, або Казка не лише для дітей // Вечірній Київ. — 2004. — 16 грудня. — № 214 (17400).

Про виставу «Пітер Пен» у Київському академічному театрі ляльок.

Поволоцький І. Новорічні дива від театру ляльок // Демократична Україна. — 2005. — 13 січня. — № 5 (23076).

Про виставу «Пітер Пен» у Київському академічному театрі ляльок.

Поштарук Д. Волинські ляльки. Згадуючи... // Театральна бесіда. — 2006. — № 1 (17).

Про виставу «Василькові рушнички» Хмельницького театру ляльок.

Сущенко О. «Лісова пісня»: люди й ляльки // Вечірній Київ. — 2006. — 2 листопада. — № 203 (17861).

Про виставу «Лісова пісня» в Київському академічному театрі ляльок.

Кроп Т. «Лісова пісня» — лялькова й на повний зріст // Демократична Україна. — 2006. — 23 листопада. — № 218 (23515).

Про виставу «Лісова пісня» в Київському академічному театрі ляльок.

Кроп Т. Любить, как в чаще // Киевские Ведомости. — 2006. — 29 ноября. — № 259 (3927).

Про виставу «Лісова пісня» в Київському академічному театрі ляльок.

Полякова Н. В Луганском кукольном — премьера... // Луганская правда. — 2007. — 15 декабря.

Про виставу «Мишкові гулі» в Луганському академічному театрі ляльок.

Лисицына И. Учимся на чужих «шишках» // Наша газета. — 2007. — 18 декабря. — № 180 (2818).

Про виставу «Мишкові гулі» в Луганському академічному театрі ляльок.

Поволоцький І. Ще одна казка, зіграна ляльками // Театрально-концертний Київ. — 2008. — Січень. — № 1.

Про прем'єру вистави «Карлик-ніс» у Київському академічному театрі ляльок.

Поволоцький І. Відмовився від «посади» царя // Театрально-концертний Київ. — 2008. — Травень. — № 5.

Про прем'єру вистави «Казка про Івана і Хому» у Київському академічному театрі ляльок.

Полищук Т. Сказка о власти. Политликбез для детей и взрослых // День. — 2008. — 20 мая. — № 86 (2768).

Про виставу «Казка про Івана і Хому» у Київському академічному театрі ляльок.
Кроп Т. Вертепна комедія про сутність влади // Демократична Україна. — 2008. — 23 травня. — № 20 (23704).

Про виставу «Казка про Івана і Хому» у Київському академічному театрі ляльок.
Кроп Т. Не во власті счастье // Киевские Ведомости. — 2008. — 24 мая.

Про виставу «Казка про Івана і Хому» у Київському академічному театрі ляльок.
Підлужна А. Перезавантаження УНІМА // Культура і життя. — 2009. — 1-8 листопада. — № 43. — С. 26.

Про підсумки звітно-виборної конференції Українського центру Міжнародної спілки діячів театру ляльок (УНІМА). Обрання Л. Попова Президентом УЦ УНІМА.
Рой У. В гостях у «Золотого Телесика — 2009» // Просценіум. — 2009. — № 1-2 (23-24). — С. 58-64.

Про науково-практичну конференцію в рамках фестивалю театрів ляльок «Золотий Телесик».
Коваленко Ю. Ювілейні подарунки до бібліотеки поціновувачів мистецтва граючих ляльок // Просценіум. — № (25)/2009-1 (26)/2010. — С. 122-124.

Про книгу Попова Л. Віктор Андрійович Афанасьєв.
Коротка історія довжиною в 40 років // Театральна бесіда. — 2010. — № 1 (25). — С. 21-26.

Про Хмельницький академічний театр ляльок «Дивень».
Коломієць Р. Г. Спокуса лялькою або невідворотність долі. — Хмельницький: ПП Мельник А. А., 2010. — 286 с.; іл.

Про етапи становлення, розвитку і розквіту Хмельницького академічного театру ляльок «Дивень». Розділ третій — Театр Леоніда Попова.

Голдовський Б. Метр української лялькової сцени // Український театр. — 2011. — № 1-3. — С. 55.

Про книгу Л. Попова «Віктор Андрійович Афанасьєв». Майстри лялькової сцени України. — К.: ТОВ «УВПК «Екс об», 2009.
82. Рубинський О. Гідний спадкоємець // Український театр. — 2012. — № 4. — С. 30-31.

Про викладацьку діяльність Л. Попова у Харківському інституті мистецтв імені І. П. Котляревського та у Київському національному університеті театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого.

ЗМІСТ

Вступне слово	3
Від автора	6
Розділ перший. ДИТИНСТВО	9
Розділ другий. НАВЧАННЯ	17
Розділ третій. ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ	47
Розділ четвертий. ПОВЕРНЕННЯ ДО ХАРКОВА	87
Розділ п'ятий. КИЇВ	129
Післямова	181
Додатки	184
Театральні постановки	185
Постановки на навчальній сцені	192
Учні.	195
Публікації	199
Наукові конференції	202
Театральні фестивалі	207
Участь у Державних екзаменаційних комісіях	217
Громадська діяльність	219
Нагороди	222
Інтерв'ю	224
Статті та рецензії	225